

***Li kurdistanê weke rejima şer
û jenosîdê rejima kayyuman***

Abdusamet Yîgît

weşanên

Li kurdistanê weke rejima şer û jenosîdê rejima kayyuman
@Abdusamet yigit
Weşanên civakî
2024-Almanya-Berlin
Grafik: zendî şîyar

ISBN 968-4-940996-30-9

Pêşgotin:

Kayum wê, piştî sale 2015an ku wê kurd wê di hîlbijartinên hazirane 2015an de wê, serkevînek mazin wê bi dest bixin û wê, rayadarên tirk ên weke T. Ardogan û hwd ku wê derkevîna berçapemeniyê û wê gotina weke "em wê encamê nikarin wê herê bikin" re wê, berteka xwe wê li hemberî wê bide nîşandin re wê piştî wê, êdî wê weke encama pêvajoyek şer a li hemberî wîna civake kurd ku wê were pêşxistin bê.

Ev pêvajo wê piştî wê, di her hîlbijartinên ku wê bibin de wê, piştî ku wê kurd wê, her ku wê rêveberiyên xwe yê herêmî wê hîlbijarên û pê de wê rejîma tirk wê bi rêya karyuman wê dest dênê ser ziman wê wîna civakê a bijartinê wê yekcarê wê tûna bihasibênê û wê ji holê rabikê.

Ev rewş wê li berçav hemû cihanê wê pêkwere. Wê di dewama wê de wê çawa wê weke pêvajoyek ku wê, di wê temenê de wê di rengekê de wê xwebide diyarkirin wê bibê. Di wê demê de wê gelek bijartiyên kurd jî wê piştî wê werina girtin û wê werina avêtin li zindanan. Di wê temenê de wê heta roja me wê di wê temenê de wêbi sadan bijartiyên kurd ên weke Gultan kişanak ku wê weke dagera wê girtina bijartiyên kurd û kirina wan a zindanê de wê navê wê derkeve li pêş w, di rengekê de wê bibê.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku ev pêvajo wê weke pêvajoyek şer a li hemberî wîna civakî wê di wê temenê de wê di rengekê de wê piştî wê were kûrkin. Rêjîma derbeyê a ardogan wê piştî wê bi operasyonên leşkerî ên der sînor û hundurê sînor de wê di rengekê de wê pêvajoyek şer wê, bi giştî wê li hember civake kurd wê bide meşandin. Wê her roj wê hêrîşên bi balafirên şer û SIHA ku wê li rojavayê kurdistanê û hwd wê bikê wê were rojavê. Lê bi wê re jî wê di dewama wê de wê, li bakûrê kurdistanê ku ev wê weke bi salana wê

hertimî wê oparasyonê siyesî wê li qada siyesî û an ramiyarî a kurd wê were kirin û wê bi wê re wê çawa wê, wîna civakî wê ji holê were rakirin wê di rengekê de wê bi w re wê were kirin.

Oparasyonên siyesî wê di wê temenê de wê weke oparasyonên li qada sivil ku wê hertimî wê werina kirin bin. Wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê hêrîş wê li kurdistanê wê di her warê de wê werina kirin.

Di pêvajoya şerê rojava de wê, rejima tirk wê bi alikariya wê hêrîşên DAÎŞê, di xwest ku ew encamê bi wê bidest bixê. Lê wê dema ku wê ew encama ku wê dixwest wê bi dest ne xistin wê piştî wê êdî di rengekê din de wê di şewayekê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê di wê temenê de wê di awayekê de wê were dîtin ku ew wê, pêşbixê û wê bide domandin.

Pêvajoyên şer wê li bakûr, rojava û li başûr û hwd wê bi wê temenê wê bi awayekê bênavber wê bi hêrîşên rejima tirk ên li kurdan wê xwe bide domandin.

Mijare rewşa kayyumê wê di wê temenê de wê ji aliyekê din ve wê weke pêvajoyek şer a bêwinkirinê ku wê di wê çerçoveyê de wê, li hemberî civakê wê were meşandin. Wê di wê temenê de wê bi hebûna kayyuman re wê, herêm wê bi tememî wê di rengekê de wê ji rewşa destûrî wê were muafkirin. Wê li herêmê wê piştî wê ti rêgez û destûr wê derbas nebin. Wê tenê wê rêzicknameyên şer ku ew wê werina pêşxistin wê derbas bibin.

Di wê çerçoveyê de wê mijare kayyumê ê ji aliyekê din ve jî wê ew wê wateya wê hebê ku wê civake kurd wê ji wê demê û pê de wê bi girseyek mazin wê hebûna xwe wê di qada ramiyarî û an siyesî de wê bi wîna xwe wê bide nişandin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê di rengekê û awayekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê bê.

Wê jî wê di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare rewşa şer wê, di wê temenê de wê di awayekê de wê, weke aliyekê giring wê di demên AKPê de wê di rengekê de wê bê domandin.

Bi gotina T. Ardogan a bi rengê ku wê piştî ku wê bibê "derfeta me êdî nemaya ku em pêvajoya çareseriyê bidina domandin´ ku ew wê pêvajoya çareseriyê ku wê, birêz ocalan bo aşîtiyek mayinda dabû dest kirin ku wê xirabikê û pê de wê, pêvajoya derketina dervî sînor a hêzên kurd wê weke firsendê wê bibînê û wê giraniyê bide oparasyonên leşkerî li başûr û rojava û bakûr. Bi teybetî oparasyonên dervî sînor ên li başûr wê bi wê armancê wê di rengekê de wê werina kirin û wê di wê çerçoveyê de wê

çawa wê derbeyekê wê li kurdan û wîna wan bixin wê bi wê armancê wê werina kirin.

Di wê navêberî de wê kurd wê hemû mafê wan ê ji hebûna wan dihên wê werina ji destê wan girtin û wê li bakûr jî wê bi oparasyonên siyesî û hwd wê pêvajoyek terorê a ku wê rejima tirk wê bide pêşxistin wê, pêşkeve.

Rewşa karyuman ku wê bi wan wê rêveberîyên bijartî ên kurdan wê bi wê dest dênina ser wan wê di wê temenê de wê weke di dewama wê pêvajoya şer de wê weke aliyekê ku pêşkevin wê bibê. Li herêmê pêvajoya rojava wê, dema ku wê dest pêkir T. Erdogan wê bixwe wê bibêjê ku 'emê rewşek weke ya din a weke li bakûrê iraqê destûrê nedinê' û wê pêvajoyên hêrîşê wê ji gelek aliyên ve wê plan bikê û wê konseptek giştî a şer re wê li ser serê kurdan wê bide meşandin.

Di wê temenê de wê tenê wê di wê pêvajoya hêrîşên rejima tirk ên li rojava tenê wê di wê de wê bi deh hezaran kurdistanî wê di encama wan hêrîşên ku wê rejima tirk wê bi fermana ardogan bikin wê, bèn qatilkirin. Tenê di heftiya pêşî a bombardimana li ser afrînê de Ardogan bixwe wê derkeve ber çapameniyê û ê bi gotina "me heta nûha ser 3 hezarê zêdetirî terorist bê bandûr kirin." Yên ku wê weke terorist digot me bêbandûr kirin wê kurdên ku ew ji aliyên hêzên tirk ve ew hatibûna qatilkirin bin. Ardogan bi wan gotinên ku ew weke di temenekê li xwe mikur hatinê de jî ku mirov wê dikarî bixwanda wê weke helebçeya xwe ya ku wê bi fermana wî bihaniya serê kurdan ji wê bahs dikir. Di wê temenê de wê di rengekê de wê, dema ku wê haqaniyetek mirovayî hebûba tenê ew gotinên ardogan esas bigirta wê, tenê bi wan gotinên wî wê bi derizandina kirina helebçeyekê li afrînê wê kariba wê bi rehetî wê bi kirina sicên li dijî mirovatîyê bidarizanda.

Wekî din wê jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê di pêvajoya demên karyuman de wê gelek kurdistanî wê cih bi cih wê werina girtin û wê werina êşkence kirin û an wê werina kuştin. Di wê temenê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê di dewama wê de wê bihênê ser ziman. Karyuman de wê di wê temenê de wê, rejima derbeyê a ardogan wê, bi tifaqe şer ku wê bi rêxistinên weke MHPê re wê bikê re wê, di wê temenê de wê pêvajoyên şer wê, li hemberê civake kurd wê li her beşên kurdistanê wê bide domandin. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê çawa wê pêşîya kurdan û pêşketina wan wê bigirê wê di wê temenê de wê hêrîşên xwe wê bikê. Ku mirov wê karibê di çerçoveya weke kiryarek a karyumî wê şîrovebikê di nava rojavayê kurdistanê û bakûrê kurdistanê

lêkirina hêt ku kurd wê weke 'hêtê şermê' wê bi nav bikin wê piştî wê êdî wê çawa wê bi wê têkiliya kurdên bakûr û rojava wê ji hev qûtbikin wê di rengê de wê ew wê bikê.

Di wê temenê de wê, di her qadê de wê kurdan ev hêtê şermê jî û rewşên weke yên kayyuman wê, bi xweşandinên ku wê li darbixin re wê şermazar bikin. Wê bi wê re wê pêvajoyên herîşên bi oparasyonên şer ên leşkerî li bakûr, başûr û rojava wê şermazar bikin. Di wê temenê de wê, hertimî wê li dijî wê pêvajoya şer wê hêrsa xwe wê werênina ser ziman. Wê di hilbijartinên 31ê adara 2024an de ku wê carek din wê kayyumên ardogan û rejimê wê bi ser wan re wê bişênin bi qawutandinekê wê, piştî wê, kurd wê hilbijartinê wê weke 'hilbijartina têkbirina bloka şer a ardogan' wê bi navbikin. Di wê temenê de wê bi gotinên weke wina gel qizinkir re wê piştî wê berteka xwe wê bi wê re wê di rengê de wê werênina ser ziman. Ev hilbijartinên dawî wê giring bin ber ku wê çawa wê di wê de wê kurd wê carek din wê bi awayek mazin wê rejima kayyum wê a ku wan hertimî şermazar dikir wê têkbibin û wê wîna xwe wê ya civakî wê li hemberî wê serbixin.

Di dewama wê de wê, ber ku dibê ku ardogan bixwe ew ji wê hêrsa kurdan ew fahmkiribê ku wê rejima kayyumê wê kurd wê cardin wê têkbibin wê, di wê dema hilbijartinê de ku wê herê amedê wê kurdan wê bi oparasyonên leşkerî ên şer re wê tehdidbikê. Di wê temenê de wê di wê, piştî wê hilbijartinê wê weke her hilbijartinê ku wê kurd wê bikin wê piştî hilbijartinê wê dîsa wê xwe ji pêvajoyên nû ên bi oparasyonên leşkerî ên şer û oparasyonê siyesî ku kurd wê weke 'oparasyonên qirkirina sîyesî' wê bi nav bikin wê xwe ji wê re wê amede bikin.

Lê kurdan xwe ji hemû feleketên şer ên ardogan ku wê bi qatilkirinan wê werênê serê wan xwe ji wan re amede kiribû. Êdî piştî wê re hatibûna wê astê ku ew ji miirnê jî êdî ne di tirsyan. Ber wê yekê bê ku wê berî hilbijaertinan wê tehdidên kuştinê ku wê çendî wê li wan bikin ku ew li dijê kayyuman deng bi karneyênin jî lê wê dîsa wê bikarbênin û wê wan bi ser wî de wê cardin wê bişênin.

Abdusamet Yigit

Destpêk: weke rejima şer rejima kayyuman

Li kurdistanê wê pergalek nû a ku wê di temenê pêvajoyên şer û domandina wê de wê were pêşxistin û bikarhanîn wê piştî salên 2014an û pê de wê, di awayekê de wê, were pêşxistin. Ew wê, di awayekê de wê bi wê re wê, li kurdistanê wê bi wîna gel rêveberîyên herêmî ên weke yên şaradariyan û hwd ku wê bêşual û an bêpîrs wê dest dênê ser wan û wê ji dest wan bigirê. Di wê temenê de wê kayyum jî wê weke di dewama rejima serdest û ankû ya desthilate serdest de wê di renekê de wê were pêşxistin.

Ev pêvajo wê li kurdistanê wê piştî ku wê pêşkeve wê, di wê temenê de wê bi awayekê dubare wê gelek salan wê, her dem wê gel wê kesên ji xwe û weke bi wîna xwe wê hîlbijêrên û wê bênin. Lê wê rejim jî wê di wê temenê de wê bi rêyên weke bi destûrî wê çawa wê qadê li wan tangbikê û an jî wê di renekê de wê çawa di awayekê de wê were bikarhanîn.

Lê wê rewşa weke ya kayyuman ku wê were pêşxistin wê di awayekê de wê dikarê wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, di çerçoveya pêvajoyên rengê salixkirina destûrî a li ser esasê dijberîya li beşên civakî ên cihê ku wê were kirin wê di wê temenê de wê were kirin. Di wê çerçoveyê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, weke aliyekê wê were dîtin.

Di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare salixkirinên destûrî wê di wê temenê de wê, li hemberî civakê wê şerê ku ew li hemberî civakê dihê pêşxistin wê çawa wê, di renekê de wê bi temenekê destûrî wê, di dewama wê de wê were pêşxistin wê bi wê re wê, di awayekê de wê xwe bide dîyarkirin. Wê jî wê di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, çawa wê, bi temenekê destûrî wê, were kirin wê di wê temenê de wê were kirin. Minaq wê, qadaxayên li ser zimanê civakê ku wê were pêşxistin wê bi

gotinên weke 'di destûrê de wusa dihê nivîsîn, em li gorî pêwîstiya destûrê dikin' û hwd re wê werênina ser ziman.

Di awayekê de wê, di wê temenê de wê, çawa wê, bi destûrî wê di wê rengê de wê bindestî û metingerî wê weke rewşek 'meşrû' wê were dîyarkirin wê di wê temenê de wê, bide dîyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê ku em dikarin wê werênina ser ziman. Di mijare rewşa kayyuman de wê dema ku em zihniyeta ku ew li gorî wê dihê kirin û ew bi çî armancê dihên kirin ku ew newina fahmkirin wê nikaribê wê di renekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê li ser wê bisekinê bê ku wê mijare kayyuman di renekê de wê weke pirsgirêkek civakî, dîrokî û hwd bê. Wê çawa wê weke pirsgirêkek dîrokî bê. Wê ber ku wê di dewama pêvajoyên şer de wê, çawa wê temenê wê were çêkirin û ew wê were domandin wê li ser wê esasê werina pêşxistin. Wê dema ku wê, gel wê bi wîna xwe wê serwer bê wê, temenê şerê rejimê ê li hemberî civakê wê di awayekê de wê ji holê rabê. Ew wê nikaribê wê bidomênê. Ber vê yekê wê çawa wê, wîna gel a li dijî pêvajoyên wê yên şer û an konseptên wê yên şer wê bide domandin wê bibê wê ji holê rabikê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê. Di wê temenê de kayyum wê, ne tenê wê weke di temenê ji destê gel û xalkê herêmê kirina şaradariyekê wê, karibê wê bi tenê wê fahmbikê. Ji wê zêdetirî wê weke rewşek ku mirov wê dikarê wê di wê temenê de wê fahmbikê ku wê bi konseptekê wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê bide dîyarkirin. Wê di wê temenê de wê konseptê şer a li hemberî wîna civakê wê çawa wê bide domandin û wê, bişikênê û wê bikê bin metingerîya xwe de wê li ser wê temenê wê ew wê were pêşxistin.

Weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê, karibê wê di wê rengê de weke aliyekê wê yê giring ku wê, weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê, di şewayekê de wê fahmbikê bê. Di mijare kayyuman de wê, di serî de wê dikarê wê di wê temenê de wê fahmbikê ku wê çawa wê, di renekê de wê, ji aliyê xêv û rastîya wê ya civakî a esasî wê dîrbikê û wê bi awayekê din ê dervî wê bi rejimê û hwd ve wê girêbide wê di wê temenê de wê karibê wê di renekê de wê fahmbikê bê.

Weke aliyekê wê yê giring wê mijare civakî wê di wê temenê de wê, weke aliyekê ku wê çawa wê ji hemû makanismayên wê yên ew ku weke û bi navê xwe biryarê bide ew ji wan wê dîrbikê wê ji aliyekê ve wê bi wê armancê jî wê, di wê temenê de wê, ew were pêşxistin. Ji aliyekê din

ve jî wê wê çawa wê dewlemendiyên civakê wê berhevbikin û wê bişênina herêmên ên ku ew rejim weke 'yên xwe' ew wan dibînê bê. Di her demên ku wê gel wê herê bijartinan û wê ew wê, şaradariyên xwe ji rejima kayyuman ku wê xilasbikin û wê bi destê xwe bikin wê, berî wê rejim wê li wê jî wê bihizirê. Berî wê, hemû şaradariyan ku wê di bin deynên mazin û giran de wê bihêlê. Piştî wê ku kurdan bi civakî ew bi dest xistin û ew hinekê rastkirin û weke wan deynên ku ew weke şêwayekê şer ê bi civakê ê metingerî ku wê were pêşxistin ku ew didin jî wê piştî wê cardin wê dest dênina ser wan şaradariyan wê piştî wê caerdin wê bi wê rengê wê di bin deynên mazin de wê bihêlin. Ev wê, bo gel û saziyên wê yê xwe rêvebirinê ên ku ew bi hilbijartinê bidest bixin jî wê di renekê de wê weke şêwayekê din ê metingerkirina bi aborî jî wê karibê wê di renekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê aliyê metingerîya aborî ku ew di wê temenê de wê li ser kayyuman re wê were pêşxistin ku mirov wê fahmnekê wê weke aliyekê wê yê giring wê ji fahmkirinê wê dûrbimênê. Di wê temenê de wê ev ali jî wê weke aliyekê ku wê çawa wê hemû dewlemendiyên civakî wê bi rêyên weke yê 'fermi' û hwd wê bidest bixin wê weke rêyek ji wan rêyên wê bê. Ji aliyekê din ve jî wê, bi heman rengê wê li herêmê wê bi dehan bendav bo elektrikê wê werina çêkirin û wê hemû ew elektrika ji wan dihê wê bê şandin li rojava. Ew li herêmê wê newê bikarhanîn. Wê newê dayin li gel. Wê gel wê di nava rewşên dijwar de wê ber wê biijî.

Wekî din wê dema ku ew bendav dihên çêkirin wê bi awayekê sazûman wê çawa wê têkiliya herêman wê bi wê ji berçav wê dûrbikin, wê deverên pîroz û dîrokî ên ku ew bo civake herêmê û dîroka wê giring ên ên weke heskifê, balqisê û hwd wê, di bin avê de wê bîn hiştin. Weki din wê deverên weke sûra amede ku ew wê weke berhemiyek dîrokî û çandî a herêmê bê wê bi hêncetên cihê wê werina tûnakirin. Wekî din wê, hemû kelehên herêmê ên dîrokî wê, di renekê de wê, werina tûnakirin.

Di wê temenê de wê, aliyekê din wê bi rejima kayyuman a bi wê ve girêdayî ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman wê di wê temenê de wê bi wê re wê bibê ku wê çawa wê, pêşîya bertekan wê bigirê wê dîsa wê, bi wê rengê wê, kayyum wê weke rêyên ku ew dihên bikarhanîn bin. Ew jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di dewwama wê de wê werênê ser ziman bê ku wê rewşa kayyuman wê di wê temenê de wê, dikarê wê di renekê de wê, qaspkirina wîna civakî wê dikarê wê di renekê de wê werênê ser ziman. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di dewwama wê de wê li wê bihizirê

ku wê, bi wê re wê pêşî wê çawa wê çerçoveyek sazûmanî û rêxistinî a civakî ku ew di wê de xwe dihênê ser ziman wê nebê wê hinekê jî wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê bê. Lê di wê temenê de wê kayyûm wê weke rewşek rejimê a aktiv ku wê bi pêvajoyên wê yên şer ên l inava civakê ku ew bi awayên cûda û cûda dikê, oparasyonên leşkerî li gelek deverên kurdistanê ew dimeşe û hwd wê bi wan re wê di ahengekê de wê weke rewşek şer a li hemberî civakê jî wê di serî de wê divê ku wê ji temen ve wê fahmbikê. Di wê temenê de wê kayyûm wê bi serê xwe wê weke rewşek şer a li hemberî civakê ku ew hatî bi rêxistin kirin bê wê karibê wê fahmbikê. Di wê çerçoveyê de wê kayyûman û rejima kayyûmî wê di wê temenê de wê di çerçoveya wê şerê rejimê ê bi temenekê destûrî li hemberî civakê bi armanca jenosidkirina wê dimeşênê wê dikarê wê ji aliyekê be wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê wê rejima kayyûmî wê weke rejimek şer a ku ew di wê temenê de wê li herêmê wê were pêşxistin bê. Wekî din jî wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, herêmên kurdistanê ku wê bi rejima kayyûmê wê werina rêvebirin û yên tirkiya ên din wê ji wê cihê wê werina rêvebirin wê di wê temenê de wê karibê wê fahmbikê bê. Di wê çerçoveyê de wê, di wê temenê de wê, di dîmenê ku wê weke 'demokrasi' heya ku ew didina dîyarkirin wê di wê temenê de wê çawa wê dîmenê wê tenê wê bi aliyê tirkiya wê hebê û ew bo aliyê din ê kurdistanê wê ne bûhûrîner bê wê weke rejima wê jî wê salixbikê û wê werênê ser ziman.

Salixkirina metingeriya rejima kayyûmê

Di serî de wê dema ku em bahsa rejima kayyûmê bikin wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê bi armancên wê ve girêdayî wê di renekekê de wê xwe bide dîyarkirin. Minaq wê di wê temenê de wê di reng û awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, çawa wê, ji rastiya wê ya civakî wê dîr wê li gorî armancên bindestkirinê ên rejimê wê, bide jîyankirin wê, bi wê re wê, xwediyê armancê bê. Di dewama wê de wê, bi wê çawa wê pêşîya pêşketina saziyên ku ew li ser esasê çanda civakî û navên çanda civakî û bi teybetî bi zimanê kurdî ku ew hatina avakirin wê wan jî wê di renekekê de wê tûnabikê û wê, di wê rengê de wê wan ji holê rabikê. Wekî din wê saziyên ku ew wê di nava civakê de wê bi çand û zimanê wê pêşkevin wê bi wê re wê çawa wê pêşîya wan wê bigirê û ankû wê bi wê temenê wê yê hati pêşxistin wê tûnabikê wê di wê rengê de wê xwediyê armancekê bê.

Wekî din wê jî wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare karyumê û rejima wê, di serî de wê di çerçoveya domandina pêvajoyên şer ên li hemberî civakê û nîrxên wê û bi teybetî li hemberî hebûna wê dihê meşandin wê di rengekê de wê bi wê temenê wê xwediyê armancekê bê. Wê di serî de wê, hebûna rejima karyumê wê dikarê wê di temenê pîrsgirêka wê ya bi jîyane civakê ku ew heya wê di serî de wê dikarê wê fahmbikê. Ev rejim û rengê wê û hebûna wê di dema T. Ardogan de wê were pêşxistin. Di awayekê de wê çawa ku wê armancên wê manipula bikê wê, gotinên weke «ti pîrsgirêka me bi rengê jîyane ti kesî re nîn a´ ku wê werênê ser ziman jî wê, bo ku wê pîrsgirêka bi jîyane civake herêmê re wê hebê wê çawa wê, ser wê bi nûxûmênê wê bo wê armancê bê. Di awayekê de wê ev gotin wê ji du temenan wê werina gotin. Yek wê ber ku wê, pîrsgirêka wan û ankû rejimê wê bi jîyane civakê re ku ew bi rengê çanda wê, zimanê wê û hwd re wê hebê wê bibê. Aliyê din jî wê, di wê temenê de wê çawa wê, hebûna wê pîrsgirêkê wê bidina domanin lê wê ser wê binûxûmênin wê bi wê armancê ew gotin wê werina bi lêvkin.

Di wê çerçoveyê de wê pêvajoyên şer ên li hemberî jîyane civakî wê di wê temenê de wê, li kurdistanê wê bi pêşxistinek çerçoveyek rejimî a teybet û metingeri û hwd re wê xwe bi rewşa karyuman re wê bide domandin. Di wê nûqteyê de wê, ev rewş wê, hinek aliyên wê yên din jî wê di wê rengê de wê xwe bidina dîyarkirin ku wê, piştî salên 1990 û pê de wê çawa ku wê şiyarî wê di nava civakê de wê bibê û wê li mafên xwe wê bidest xwedî derketinê wê bikin û wê bidest hanîna ser ziman a wina wê bikin wê bi wê re wê, di rengekê de wê çawa wê, rewşên weke tafisandina wîna civakê ew pêşbixin wê di wê temenê de wê, werina pêşxistin. Piştî ku wê ji rewşa derbeyê 12´ê êlûnê wê bi ber rewşa sivil ve wê weke ku wê çûyin wê bibê û wê di wê temenê de wê rêxistinên ramyarî wê derkevina li pêş wê, di wê temenê de wê, j inava civakê wê çawa wê pêşiya wê were girtin wê, pêşî wê, rewşên weke ´pergale OHAL´ê û hwd wê werina pêşxistin. Piştî ku ew hat ji holê rakirin wê demekê wê bi ´pergale bajarana´ re wê bê xwestin ku ew cihê wê were dagirtin. Piştî wê, di demên ku wê, birêz ocalan wê dil were girtin û wê were radestkirin li tirkiya wê piştî wê pêvajoyek teybet a şer ji her aliyê ve wê, were pêşxistin. Di wê temenê de wê, dilgirtina birêz ocalan di cih de wê hanîna ser desthilatê a AKPê û hwd jî wê, weke rêxistina ku wê piştî wê, dilgirtina birêz ocalan re ku wê çawa wê bi temenê wê, winda civakî li kurdistanê bi rêyên weke xapandinê bê û ankû weke bi rêyên şer

û hwd bê wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê were dîtin ku wê were pêşxistin. Di wê rewşê de wê jî wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê pêvajoyên şer wê ji wê demê û pê de wê zêdetirî wê bi awayekê ku wê ti sînorê wê nasnekin wê li hemberî civake kurd wê, werina meşandin. Di awayekê de wê li ser wê temenê AKP, cemaet û hwd wê, di rengekê de wê, konseptên şer ên weke bi DAÎŞê û hwd wê werina pêşxistin ku ew wê çawa wê di rengekê de wê, bi wê re wê, derbeyek dîrokî wê, li giştîya civake kurd wê, bê xistin.

Bi hêrişên DAÎŞê ku wê çendî ku wê rejima tirk û rejimên din ên ku wê civake kurd û kurdistan wê encama ku wan dixwest ku wê bi wê bidest nexin jî lê wê di rengekê de wê, xirarên mazin wê bidina civake kurd. Piştî wê, pêvajoya hêrişên DAÎŞê ên hovane wê, di dewama wê de wê bi awayekê li demê belavkirî wê pêvajoyên bombardimanên rejima tirk li hemberî rojava û bakûr wê bèn domandin û wê operasyonên der-sînor ên weke li başûrê kurdistanê û hwd wê di rengekê de wê were dîtin ku wê were pêşxistin. Ev rewş wê, di rengekê de wê weke rewşên ku em divê ku wan di dewama hebûna şerê bi DAÎŞê de ku wê li kurdistanê wê were meşandin li hemberê civakê de wê fahmbikê.

Di wê nûqtayê de wê di aslê xwe de wê, diçerçoveya bakûr de wê, hebûna karyuman jî wê di rengekê de wê pêwîst bê ku em wê di dewama pêvajoyên hêrişê ên DAÎŞê de wê, di rengekê de wê fahmbikê. Wê çawa wê bi temenî ku wê weke ku ew (rayadarên tirk) carna dihênina ser ziman ku em 'destûrê nedina kurdan ku ew ji nimetên demokrasiyê sûdbigirin û xwe bikina desthilatdar' wê, di wê çerçoveyê de wê weke encama rengekê zêhnî ê bi wê rengê wê were dîtin ku wê were pêşxistin. Yan jî wê bi gotinek din ku wê werina ser ziman, ku T. Erdogan wê bixwe wê werênê ser ziman ku 'emê destûrê nedin rewşek din a defacto' weke ya li bakûrê iraqê rûbide' jî wê di wê temenê de wê karibê wê werênê ser ziman. Piştî ku wê, rêxistina kurd HDPê wê weke ku wê di hilbijartinên hazirana sale 2015an de ku wê bi rêjeyek bilind wê were bijartin û T. Erdogan wê di cih de wê derkeve berçapameniyê û wê bibêjê ku 'em wê encamê herê nakin' û pê de wê piştî wê rejima karyuman wê piştî wê weke bergirek rejimê ku wê çawa wê bi wê re wê pêşîya kurdan wê bi wê bigirin ku ew bi wê rengê winek giştî bi hev re bidina nîşandin. Di wê temenê de wê, rewşa wê serkevtina kurdan a di wê demê û wê hilbijartinê de wê, piştî wê, pêvajoya şerê bi rejima

kayyumê ku wê çawa wê êdî wê li hemberî civake kurd wê were pêşxistin wê, di wê temenê de wê êdî wê were dîtin.

Ev pêvajoyê wê weke pêvajoyek teybet bê ku mirov wê di serî de wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê demê de wê, rewjima kayyuman wê weke rewşek rejimî ku wê di wê demê de wê rejima tirk wê bihizirê ku wê bi giştî li ser wîna civake kurd û hebûna wê serdestîya xwe windakir û wê êdî wê çawa wê, bi rêyên bi wê rengê wê, ew wê, pêvajoya metingeriyê wê li ser serê civakê wê pêşbixê wê di rengekê de wê karibê wê, werênê ser ziman. Ji aliyekê ve wê, mantiqê rejima kayyumê wê ew bê ku ew bi tememî wîna civakê ji destê wê bigirê û temenê pêşketina wê ya bi jîyane wê ya civakî, bi çandî, zimanî û ramyarî û hwd wê ji holê rabikê. Ku ew weke wînekê dernekeve li holê. Wê bi wê armancê wê rejima kayyumê wê di aslê xwe de wê weke pêvajoyek şer û hêrîşe a li hemberê civakê a esasî ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê şîrovebikê wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê rêxistina AKPê ku wê bê kirin desthilatdar û wê çawa wê bi referansên di temenê wê de ku ew bi wan dihê kirin desthilatdar weke yên bi olî û hwd wê derbeyekê li kurdan bixê wê li leyha wê çawa wê, di wê rengê de wê ew rewş wê were pêşxistin wê ew jî wê di wê rengê de wê di şêwayekê de wê li berçav wê weke ku wê were girtin.

Wekî din wê jî wê dikarê wê direngê de wê werênê ser ziman ku wê rewşa rejima kayyumê wê di wê temenê de wê ji aliyekê din ve jî wê, bi intiba û peyamên ku ew bide civakê re wê, çawa wê belavbûnekê di wîna wê de wê bide çekirin re wê, bê derxistin li pêş. Minaq wê di her dema piştî hilbijartinê de wê, çawa ku wê piştî wê di cih de wê dest dênina ser rêveberîya wê ku wê ji xwe bijartî wê, bi wê re wê, bê xwestin ku hun çendî hilbijêrên jî wê bi wê rengê wê ew wê were serê wê, di wê rengê de wê, çawa wê wê hilbijartinê wê li ser wê temenê û aliyê wê re wê weke bêwatebikin wê di wê temenê de wê, were ser ziman. Di destpêka pêşxistina rejima kayyumê de ku wê care pêşî wê bi wê dest were danin li ser rêveberiyên bajarên kurdan niviskarên rejimê ên nijatperest û weke bi dijminatîya xwe ya li civake kurd navê wan derketîya ên weke abdukkadir Selvi wê bi gotinên weke "ev pêvajoya destdanina ser rêveberiyên herêmê ku ew çendî hilbijêrên wê pêwîst bê ku ew encamek weke çawa kurdan bêhêvî bikê ku ew êdî bi hev re ew bi wê rengê wîna xwe bikarnehênin' re wê di rengekê de wê gotinên xwe wê werênê ser ziman.

Li ser wê temenê û awayê wê pêvajoya şerê DAÎŞê, wê di aslê xwe de wê li bakûrê kurdistanê wê di rengekê de wê, li hemberî wîna civakî wê di wê temenê de wê di awayekê de wê, bi çerçoveya şerê rejimê ê li hemberê civakê de wê li kurdistanê wê hebûna xwe wê bi berdewamî wê bi rewşa rejima kayyuman û hwd wê, di şewayekê de wê bidina domandin.

Pêvajoyên şer ên li hemberî civake kurd ku ew wê werina pêşxistin wê di wê temenê de wê ji wê aliyê ve wê rejima kayyumê wê di wê temenê de wê aliyekê wê yê din û armançek bi wê ya din jî wê ew bê ku wê çawa wê, herêmê û civakê wê bêparastin û gotin ji aliyê wê ve ku ew were hiştin û ew bi tememî ji hêrişên ku ew li wê werina kirin weke di bin navê 'oparasyonên weke li dijî terorê' û hwd de ku wê bi leşkerî û polisiya û hwd re wê ji wan re wê vekirî bihêlî û wê çawa wê di wan oparasyonan de wê, bikê ku ew encamên baştir bidest bixê. Wê di wê temenê de wê armançek rejima kayyumê a di wê temenê de ku ew heya wê di wê temenê de wê were fahmkirin.

Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din ê duyem jî wê di çerçoveya têgîna armanca wê de ku wê çawa wê dîmenekê weke kurd xwe bi xwe rêve dibin û xwediyê rêveberiyê ên li herêmê xwe na ew wê ji ew were ji holê rakkirin bê. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, piştî wê êdî wê bi wê re wê çawa wê hemû rêxistinên kurdan ên weke HDPê bê, dem bê û hwd wê bi zimanekê kriminalizekirî wê herina bi ser wan de û wê hertimî wê bikin ku wê reşbiikin û wê rêxistinên rejimê jî wê civake kurd û hebûna wê weke qadek ku ew di nava xwe de wê parsel bikin wê, di rengekê de wê, ji wan re wê vekê di wê rengê de wê herê bi ser wê de. Di awayekê de wê bi rêyên weke hileyana û hwd ku wê çendî ku wê kurd wê, deng nedabê rêxistinên tirk ên weke Iyi-partî bê, CHP bê û an AKP û hwd bê wê, di rengekê de wê, li ser navê wan wê hertimî wê rêjeyek wê di wê temenê de wê weke di temenê ku wan ji kurdan deng girtiya wê di wê temenê de wê bidina nîşandin. Di wê temenê de wê, li ser wê re T. Erdogan wê, piştî wê derkeve ber çapameniyê û wê bi gotinên weke "75 wekilên min ên kurd hena' ku wê bilêvbikê wê li ser wê temenê bê.

Lê ew rewşa weke ji xwe re weke rêxistinên rejimê deng derxistinê wê dikarê wê weke rewşa hilbijartinên dema saddam ên li iraqê ku wê saddam wê di her hilbijartinê de wê bi rêjeyek weke li dora jî sadî 90î ku wê encamê wê li leyha xwe wê bide derxistin wê dikarê wê di wê rengê û awayê de wê di şewayekê de wê fahmbikê.

Di wê çerçoveyê de wê jî wê di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, ev rewş hemû wê, dema ku wê werina ba hev wê, bi rewşa weke ya hîlbijartinê û hwd re wê bi rejîma kaxumê û hwd re wê çawa wê bingihê wê û temenê wê were çêkkirin wê hinekê jî wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê bide dîyarkirî bê.

Aliyekê din jî wê bi rewşa rejîma kaxumê a şer re wê, di wê temenê de wê karibê wê were dîtin ku wê dîmenekê jîyane sivil ku ew li kurdistanê bi civake kurd re bi rengekê ku ew bi wina xwe wê dide nîşandin newê dîtin bê. Di wê çerçoveyê de wê di rengekê de wê, karibê wê di reng û awayekê de wê karibê wê fahmbikê û wê di dewama wê de wê, di wê temenê de wê werênê ser ziman bê. Rejîma kaxumê wê di wê çerçoveyê de wê, hemû bingihê xwe rêveberinê ê civakê wê çawa wê ji destê wê bigirê wê, di rengekê de wê karibê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di rejîma kaxumê de wê, ne tenê wê, bê xwestin ku ew bingehê bo domandina pêvajoyên şer ên li hemberê civakê wê bê domandin wê were domandin wê were çêkirin. Wekî din wê çawa wê civak wê weke civak ku ew were dîtin û bi rê û rêgezên xwe yê civakî û hwd ew bi wan re bi wê were ji hev felişandin. Ber vê yekê wê aliyekê din ê giring ê rejîma kaxumê wê li kurdistanê wê di temenekê zêhniyeta metingerî de wê bi pêvajoya hêrîşên li rewşên weke yê çand û zimanî ên civakî ku wê li kurdistanê wê werina pêxistin re wê were dîtin.

Rejîma kaxumê û pêvajoyên wê yê bi wê ên hêrîşê li çand û zimanê civakî

Di mijare têgîna kaxumê de wê, dikarê wê di dewama wê de wê li ser têgîna wê ya bi rengê aliyên çandî ve wê, li wê bihizirê. Di awayekê de wê, piştî ku ew hat pêxistin wê di rengekê de wê ne tenê wê, çawa wê pêşîya wê bigirê ku ew bi temenekê aktiviteyên çandî ên civakî wê bi zimanê wê pêşîya wan bigirê wê yê ku ew hena jî wê, di wê temenê de wê çawa wan ji holê wê rabikê wê di wê temenê de wê, bi kiryarên xwe re wê bide nîşandin.

Di wê temenê de wê, minaq wê piştî sale 2015an li amedê û deverên din ên kurdistanê sazîyên weke yê çand û hunerê ên weke male cegerxwûn û hwd ku wê hebin wê werina girtin û cihê wan wê were tûnakirin. Di rengekê de wê, di rêveberiyên şaradariyên kurdistanî de wê çawa wê, di rengekê de wê, bê xwestin ku ew pergalek civakî a hevserokatîyê ku wê

weke jin û mêrek wê li rex hev wê bikin wê çawa wê ji holê rabikê wê di wê temenê de wê, di rengê de wê, bikê. Ji xwe wê, dema ku wê bidest destdanina rêveberiyên şaradarên kurd wê bi kaxayuman wê were kirin wê ji dadgeha amedê wê çawa wê, li dijî rewşa hevserokatîyê wê bi destûrî wê biryarekê wê bide girtin wê, di destpêkê de û di nava wê pêvjaoya aloz a di dema hêrîşên li rojava ku ew zêde bûna de wê di rengê de wê, ew wê biryarek bi wê rengê wê bide girtin. Di wê temenê de wê, weke rewşek dijî destûrê bê wê bixwezê ku ew wê bide nîşandin.

Di awayekê de wê rewşên ku ew di xwezê wê biikê bin biryarê de û nexwezê ku wê, ti kesek wê hilde li rojava xwe wê, di pêkhanina wan de wê di demên ku wê pêşketinek mazin wê bibê û wê rojevê wê dagirê û wê ew wê, bahskirina ji wê li şûn bihêlê de wê, di demek bi wê rengê de wê bide girtin. Di wê temenê de wê, di rengê de wê minaq wê di dema ku wê, dadgeha tirk wê, biryara cezayê wê bide birêz ocalan qatilkirina ahmed necdet kislali wê bê kirin û wê, bi wê rojevê wê bide dagirtin û hwd wê, di rewşên weke wê de wê, rewşên biyargirtinê û pêkhaninê de wê bixwezê wê bikê.

Bi pêşkertinekê encamên pêşketina ya berê wê çawa wê, ser wê bide nûxûmandin wê di wê temenê de wê bikê. Mininaq wê di dema ku wê kurdan wê li herêmên xwe wê xweserîya civakî a kurdistanî wê denezênin wê civina lijneya bilind a tirk 'MGK' wê li dar bê û wê di wê de wê çawa wê biryara dana qatilkirina 12 leşkerên xwe û li ser wê re denezendina şînê li giştîya welêt û hwd wê bide kirin û hwd wê di wê rengê de wê rewşên wê bide kirin.

Ev rewşên ku wê di wê temenê de wê werina kirin wê weke rengê politikî û an ramiyarî ku wê rejima tirk wê di her demê de wê serî li wan wê bixê. Di awayekê de wê di rewşên xwe yên weke yên hêrîşê ên li civake kurd de wê di wê temenê de wê di rengê de wê bixwezê ku ew wê di wê temenê de wê di awayekê de wê bi wê rengê wê werênê li holê.

Di mijare rejima kaxayumê û hêrîşên wê ên ji aliyê çandî ve wê li civakê wê were kirin wê di wê temenê de wê, di rengê de wê çawa wê pêşîya pêşketinên wê yên bi zimanê civakê wê bigirin wê li ser wê bisekinê. Minaq wê, piştî ku wê bi kaxayumê wê dest dênina ser hemû şaradarên kurd wê, di rengê de ku wê di nava wan wê bijî weke saziyên zimanê kurdî ên weke kurdî-derê', 'TZP-kurdî' û hwd wê, di rengê de wê, hemû wê, werina girtin. Wê di wê temenê de wê, çawa wê bi wê re wê pêşîya fêrbûnên bi zimanê kurdî wê di nava civakê de wê bigirê wê di wê temenê de wê ev wê were kirin. Di wê rewşê de wê, di wê rengê de wê

hemû saziyên aktiviteyên çandî ên civakî wê di wê temenê de wê ji wê aliyê ve wê bikevina armanca hêrişên rejima karyumê de.

Di wê çerçoveyê de wê jî wê weke aliyekê wê yê din wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê di rengekê de wê miajre pêvajoyên weke bi qadaxaya zimanî ku wê, T- Ardogan bixwe wê bibêjê ku 'em ji tirkî û pê destûrê nadin ti zimanî bo perwerdeyê' wê di wê temenê de wê pêvajoyên hêrişê wê di rengekê de wê, bi rejima karyumê wê werina kirin. Di rewşa domandina qadaxaya li ser zimanê de ku wê bidina kirin wê manipulasyonê wê di wê nûqteyê de wê bi ranyarî wê were kirin. Wê jî di rengekê de wê dikarê wê di rengekê de wê bahsa wê bikê. Minaq wê, zimanê civakî ê civake kurd wê kurdî wê qadaxabikin. Lê wê dema ku wê kurd wê doza mafê perwerdeya bi zimanê dayikê wê bikin wê T. Ardogan wê bixwe wê derkeve berçapameniyê û wê bibêjê ku 'emê tawizê ji zimanê tirkî nedin'. Di wê nûqteyê de wê, kesekê ku ew hinekê aqilê wî hebê wê karibê wê bipirsî ku wê çi têkiliya wê qadaxaya ku te daniya ser zimanê kurdî û tewiz dayina ji zimanê tirkî wê bi hev re wê hebê. Bêgûman wê di wê nûqteyê de wê, rewşek xapandinê û nemerdiyek zêhnî wê hebê.

Di wê rewşê de wê di serî de wê ew wê hebê ku wê çawa wê, dema ku wê kurd wê doza zimanê kurdî û perwerdeya wê bikin wê weke 'tewizê' wê were pênasebikin jî wê, di wê rengê de wê, di rengekê de wê, bi wê re wê çawa wê, bi şûn ve wê bi civakê wê gavê bide avêtin wê weke têgînek û gotinek ku wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê. Lê di wê nûqteyê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê di wê çerçoveyê de wê ti têkiliya rakirina qadaxaya li ser zimanê kurdî û tewizdayina ji zimanê tirkî wê bi hev re wê nebê. Ber ku wê, ne rewşeka weke ku wê kurd wê bixwezî ku wê tirk macbûrin ku ew bi zimanê kurdî fêr bibin û biaxifin bê. Vajî wê di rengekê de wê, çawa wê, zor û tûndûtûjîya bi zimanî ku wê li ser zimanê kurdî û qadaxaya wê re wê li zaro û mirovê kurd wê were kirin wê çawa wê temenê wê ji holê wê bikê wê di wê temenê de wê bahsa wê bikin. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, manipulaya ku ew di wê nûqteyê de wê dihê kirin wê di wê rengê de wê, di awayekê de wê karibê wê di rengekê de wê fahmbikê bê.

Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê dikarê wê di awayekê de wê werênê ser ziman ku wê mijare salixkirinên bi wê rengê wê di rengekê de wê weke gotinên ku ew wê çawa wê temenê hêrişê wê li civakê wê di rengekê de wê biafirênin

bin. Wê di wê temenê de mirov wê karibê wê di regekê de wê bi wê re wê, fahmbikê û wê karibê wê di şewayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Weki din wê di wê temenê de wê, dema ku wê, destpêka rejima kayyumê wê were kirin de wê kurdan bi derfetên xwe wê li deverên weke amedê, cizir û geverê wê sê dibbistanên zaroyan wê vekin. Ew jî wê bi darê zorê wê werin û mohr li devê deriyê wan wê bê xistin. Li cizirabota dibistana beriwanê, li geverê dibistana dayika uveyş û li amedê dibistana ferzad kemanger kurd wê vekin. Ew jî wê di wê temenê de wê, bi polis û leşkeran wê werin û wê bigirin.

Di wê çerçoveyê de wê, ev wê weke rengê pêvajoyên hêerîşê ên li çanda civakî ku wê bi rejima kayyumê wê werina kirin bin. Wekî din wê jî wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê rejima kayyumê wê çawa wê di regekê de wê pêşîya wê bigirê ku wê civak wê, bi awayekê wê, bi zimanê xwe wê biaxifê wê, di regekê de wê, bi wê re wê, li ser wê bisekinê. Weke ku wê di salên 1980 û wan de ku wê çawa ku kurdan dema ku ew bi kurdi diaxiftin û cezayê girtigehê û an êşkence ku wê li wan biheta kirin û an jî wê cezayê pereyan wê bidan wan wê, di demên piştê wê, zêde wê derfeta bi wê rengê wê nebê. Lê wê di wê temenê de wê çawa wê, bi kayyumê wê pêşîya pêşketina rê û saziyên kurdî ku ew wê dikin wê bigirê wê li ser wê bisekinê. Wê pêşîya weşandinên bi kurdî ên rojnema, pirtûk, kovar û hwd wê di wê temenê de wê bigirê û wê nehêlê ku ew bê gihîştin li civakê ku ew bixwênin wê di wê temenê de wê bi wê re wê li ser wê bisekinê. Di wê çerçoveyê de wê ji aliyê hêrîşên çandî ên rejima kayyumê ve ku mirov wê hilde li dest wê ev wê weke aliyna bi hêrîşên wê yên çandî ku wê di wê temenê de wê çawa wê bikê wê di regekê de wê bikê. Aliyekê din jî wê di rewşa xabatkirinên weke di şaradariyan de bê û ankû saziyên li dora wê bê. Ew jî wê di wê temenê de wê, li ser rewşên weke cezakirina bi aborî ku wê çawa wê di wê temenê de wê bê gihandin li encaman wê li ser wê were sekin in. Minaq kesekê kurd ku ew dema ku ew di şaradiyê de dixabitê û ankû li saziyek din kar dikê ku ew bi kurdî biaxivê ew wê, bi tehdide ku ew karê xwe winda bikê re wê di regekê de wê, bikê. Di wê temenê de wê, di wê çerçoveyê de wê, piştî rewşa 'tesebûsa derbeyê' ku wê weke konseptek ku wê rejim wê li ser Ardogan re wê pêşbixê bê ku wê bikê wê di wê temenê de wê ji kar avêtin û an derxistinên ku ew wê piştî wê werina kirin wê di wê temenê de wê çawa bi encamekê wê bikê temen û wê bi wê re wê bê gihîştin li encamekê wê were bikarhanîn. Minaq di

Hemû saziyên weke yên fermi de ên weke memoste bin û ankû karên din bin ew ji kar avêtin û piştî wê gelek bi şûn ve girtinên wan wê di wê temenê de wê çawa wê bi encamekê bidest bixê wê li ser wê re wê di rengekê de wê weke ku wê li wê were lê hizirkirin. Yan jî wê di wê temenê de wê, dikarê wê, werênê ser ziman ku wê ji kar avêtinên ku ew dihên kirin wê di wê temenê de ku ew wê çendî ku wê, weke tesebûşa derbeyê wê bi cemaetê ve girêdayî wê were ser ziman jî lê wê bi encamên wê re wê çawa wê di wê temenê de wê li herêmên ku wê bi teybetî wê rejima kayyumê wê were pêşxistin wê ji kar avêtin û wê di wê temenê de wê bi rewşên weke aboriya malbatî û an a xabatê û hwd wê kes wê werina cezakirin ku wê werina kirin wê hemû jî wê di rengekê de wê li ser kurdan re wê werina kirin.

Di awayekê de wê, di gelek rewşên wê de wê, di wê temenê de wê, çawa wê li ser yan kiryarê û yan jî li ser encamên wê re wê çawa çawa wê bi hev ve wê bide girêdan wê di rengekê de wê bi wê re wê ew wê were kirin. Di wê temenê de wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, çendî ku wê bi kiryarî wê navê cemaetê wê li pêş jî bê lê wê weke encaman ku wê li herêmên kurdan wê werina kirin wê bi teybetî wê çawa wê, di wê temenê de wê li ser wan encamên ku ew didin pêşxistin re wê, di mejîyan de wê girêdanekê wê bi wê rengê wê bidina çêkirin wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê çerçoveya şerê bi rejima kayyumê ê li hemberî civakê ku mirov wê fahmbikê re wê werênê ser ziman bê.

Di wê çerçoveyê de wê, rejima kayyumê wê weke rejimek ku wê bi şêwa û rêbazên sivilane ên nava civakê wê çawa wê li ser rêyên weke yên çandî, aborî, ramiyarî û hwd re wê li hemberî civakî wê ji nava wê gavek şer wê li hemberî wê bide destpêkirin û wê bi wê re wê di wê temenê de wê bigihijê encamê wê dikarê wê di rengekê de wê bi wê re wê, di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê çerçoveyê de wê armanca sereka a rejima kayyumê ku wê civak wê ji çand û zimanê xwe û nixê xwe yên dîrokî û hwd wê bijî û wê ne li ser wê temenê dîrokê wê xwediyê fêrsek pêşketinê bê. Ew wê ji bîrbikê û ji wê dîrkeve. Bi tememî ne bi xêva wê bijî. Bi temenî di wê temenê de wê, bi navê wê û hwd wê ti tişt wê nebê û wê newê ser ziman. Di wê rengê de wê armanca rejima kayyumê a sereka wê di wê temenê de wê bi wê re wê bê.

Rejima kayyumê di rengekê din de jî wê ji navaroka civakê ku wê di ahengek bi pêvajoya şerê rejimê ji derve û li hundur ku wê rewşekê çawa

di dewama wê de wê biafirênê wê di renekê de wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê rewşê de wê, civakê wê çawa wê, di çerçoveya pêvajoya şerê rejimê ê li hemberî civakî de ku wê ji gelek aliyan ve wê weke ji hundur û derve û hwd ve wê li wê were kirin wê, çawa wê civakê wê li wê bide razandin. Wê di wê temenê de wê bi wê çerçoveyê ku wê çawa wê, bikê ew bigihijê armanca xwe. Di wê temenê de wê, rejima karyumê wê di wê temenê de wê, tenê wê awayek ji wan awayên ku wê rejima tirk wê şerê xwe bi wê li hemberê civakê wê bide domandin û wê bi wê re wê bikê ku ew civakê di şewayekê de wê ji hemû fêrsên wê yên xwe parastinê dût bikê. Di wê temenê de wê aliyekê wê yê din jî wê di wê temenê de wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê nûqtayê de wê hebûna rejima karyumê wê di renekê de wê ji aliyekê din ve jî wê ji van aliyan ku em bi wan re wê fahmbikin û an fahmdikin re wê, di renekê de wê li aliyê civake tirk û ya civake kurd ew ji aliyê xwe ve pênase dikê wî di rewşek cihêkarî de wê, nêzikatiyekê jî wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Minaq wê li aliyê din ê civake tirk ku ew wê gotinên weke mafê zimanê dayikê, perwerde, parastina çandê, pêşketina zimanî û hwd wê werina ser ziman û wê temenekê wan ê destûrî jî wê hebê. Lê li aliyê din wê, di wê temenê de wê, di rewşa rejima karyumê de wê were dîtin ku ew çawa wê li aliyê civakê kurd wê tûna wê were hasibandin û wê were ji holê rakirin. Wê di wê rengê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê werênê ser ziman ku wê rejima karyumê wê weke rejima wê cihêkariyê jî bê. Wê wê di wê temenê de wê aliyê ku ew weke aliyê civake kurd li ser serê wê ya wê, weke bi metingerî wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê were pênasekirin û wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Rejima karyumê û armacên wê yên ramyarî

Belki jî herî zêde ku mirov wê bahsa rejima karyumê û armacên wê yên li ser serê civakê bi têgîne metingerî bikê wê bi zêdeyî wê aliyê wê yê ramyarî û ankû siyesî wê di wê temenê de wê derkeve li pêş. Di awayekê de wê weke ku wê were dîtin wê piştî hîlbijartinên hazirana 2015an de ku wê çawa ku wê kurd wê bi rêjeyek bilind wê deerkevina li pêş û wê, T. Erdogan wê bibêjê emê wê encamê wê herênekin û wê cardin wê herina nûkirijna hîlbijartinê bo ku ew di awayekê de wê binxistinê bi kurdan re bidina çêkirin wê di wê temenê de wê bi wê armancê ve wê girêdayî bê.

Aliyê din jî wê di dewama wê de wê, mijare rejima kayyumê wê di serî de wê, armanca wê ya sereka wê di warê ramiyarî de wê xwe bide dîyarkirin ku wê bi wê re wê çawa wê kurd wê nebina xwediyê rêveberîyek herêmî ku ew bi wê xwe bi rêve dibin. Wê li şûna wê ku wê çawa wê bina xwediyê rewşek ku ew bi wê dihên rêvebirin a di temenekê bindestî a metingerî de.

Ji aliyê ramiyarî ve wê di wê temenê de wê, di destpêkê de bi wê gihiştina fahmkirinekê wê weke aliyê herî rast ê bi hebûna rejima kayyumê û armancên wê ve wê girêdayî ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê direngê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê, rejima kayyumê wê di dîmenê xwe dide dîyarkirin de wê bi zêdeyî wê li ser dîmenekê ramiyarî ê bi armanc û têgînek bi wê rengê wê xwe di rewşekê de wê bide dîyarkirin. Armancên wê, di warê ramiyarî de wê, di serî de wê, di rewşa piştî hîlbijartinên hazirane 2015an de ku wê çawa ku wê ji wê rewşê wê kurdan wê, ji hêzbikin û wê bi civakî wê di dîmenekê weke dikarê xwe birêve dibê ku ew newê dîtin û ew têgîn û têgih di mejiyê ti kesekê de û bi teybetî di mejiyê kurdan de çenebê wê bi wê armancê wê di rengê de wê were pêşxistin. Armanca ramiyarî a bi rejima kayyumê û pêşxistina wê ve girêdayî wê di serî de wê bi wê aliyê ve wê xwe di rengê de wê were dîtin ku wê bide dîyarkirin.

Ber ku kurd wê li kurdistanê bi civakî wê hemû hîlbijartinên ku ew dikin ew tenê bo ku ew kesekê bi şaradariyekê bilbijêrên wê neçina hîlbijartinê. Ew ji aliyê xwe ve wê wateyna din wê li wê atf bikin. Minaq wê di serî de wê çawa wê di wê rengê de wê bi wê re wê bigijina wîna xwe û wê kesekê bi wîna xwe wê hîlbijêrên. Ew wê hîlbijaertînê bi çerçoveyek civakî û tevî hemû kemesîyên wan ên bi pêşketina wan re jî wê di yekitiyek ramiyarî de wê karibin wê yekitiyê di wê demê de ew bidina dîyarkirin.

Di wê nûqtayê de wê, ji xwe wê, ji ber ku wê kurd wê yekitiya ramiyarî û ankû sîyasî wê karibin bidina nîşandin û wê bi wê re wê tevbigerihin wê yekser wê armanca rejima kayyumê wê di serî de wê di wê nûqtayê de wê bi wê dîmenê ve wê girêdayî bê. Piştî ku kurdan ew dîman da nîşandin wê rejim wê êdî wê çawa ku wê nikaribê wan di nava sînorê xwe de bigirê wê êdî wê bergirên weke ya bi rejima kayyumê ve girêdayî wê di rengê de wê pêşbixê û wê serî li wan bide.

Di wê temenê de wê armanca rejima kayyumê wê di wê temenê de wê, di renekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê xwediyê aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Ji aliyê ramiyarî ve wê, rejima kayyuman wê di wê temenê de wê di renekê de wê, çawa wê weke mudahaleyek rejima tirk ku wê kurdan wê ji wê rewş û dîmen û wêneyê xwe rêvebirinê wê dûrbikê û wê ji nava wê derxê û wê bi wê re wê bi wê re wê mudahaleyê li wîna wê bikê û wê di dewama wê de wê, di nava wê de wê bêtafiyê wê çêbikê û wê yekitiya ku ew bi wê gihîştina wê encamê wê tûnabikê wê ji wê aliyê ve wê, weke bi wê armancê ê ramiyarî wê tevbigirihê.

Ji wê aliyekê ve wê, rejima kayyuman wê di wê temenê de wê, di serî de ku mirov wê ji wê aliyê ve wê binerê wê armanca wê ya sereka wê tifaq û yekitiya civakî a ramiyarî a civakî a li herêma bê. Wê di wê rengê de wê ew wê ji xwe re wê bikê armanc. Wê çawa wê hebûna civakê wê, di wê temenê de wê ji rewşek ku ew bi wê statûya xwe dixwezê wê bikê wê di wê temenê de wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di renekê de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê di aslê xwe de wê dema ku em ji wê aliyê ve wê li wê binerîn wê, rejima kayyuman wê weke rewşek ku wê çawa wê, şerê wê li hemberê rewşa statûya civakî a kurdistanî pêşdikeve ku wê bide nîşandin bê. Wê di wê temenê de wê di renekê de wê dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Bi gotinek din wê bi wê re wê ji aliyê aborî, çandî, zimanî, ramiyarî û hwd re wê, bêstatûtiyê wê farzbikê û wê pêvajoyek jenosidkirinê ku ew bi sazûmanek destûrî û dewletî wê dide domandin li ser serê civakê ku ew di wê temenê de wê karibê bide domandin wê bi wê armancê wê ew wê bikê.

Di wê temenê de wê di renekê de wê karibê wê di renekê de wê bi wê re wê, di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê, aliyê ramiyarî ê rejima kayyuman wê di wê temenê de wê xwe di renekê de wê bide dîyarkirin. Wê bi wê re wê, li gorî wê, kurdek wê bi çanda kurdî wê neji û wê pêşnexê. Wê kurdek wê xwe weke kurdekê wê nebînê û weke tirkekê wê bibînê û wê werênê ser ziman. Ew wê, doza statûyek civakî wê nekê û wê statûya dîrokî û hebûna civakî a kurd wê di temenê pêşxistina ya tirk de wê were halandin û tûnakirin. Di wê temenê de wê pêvajoyên bişavtinê ku ew heta roja me hatina pêşxistin wê, li ser

encamên wê re wê, rejima kayyuman di wê temen de wê di rengê de wê were pêşxistin.

Ji nava wê sînore wê pêvajoya rejima bişavtinê û ankû asimlasyonê hewldana xwe derxistinê û wê pûçkirinê a civake kurd ku wê daya nîşandin wê bi rejima kayyuman wê weke mudaheleyek rejimê a ku ew bi wê li wê dihê kirin wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman.

Ji aliyan ve wê, dema ku em hebûna rejima kayyuman û çerçoveya wê fahmnekin emê nikaribin wê fahmbikin ku ew ber çî dihê pêşxistin. Di wê temenê de pêşxistina wê û kirine fermiyetê û meriyetê û hwd de jî wê di wê rengê de wê, di awayek de wê, karibê wê di rengê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di awayekê de wê, di wê temenê de wê, li ser wê temenê aliyekê ku me li jor wê kirpendin û li vir wê dîsa wê di wê çerçoveyê de wê bi kirpênin wê weke aliyekê wê yê ku em dikarin wê werênina ser ziman wê bi mijare xwandinê û amûrên bi kurdî ku wê çawa wê werina afirandin wê pêşîya wan wê were girtin. Kurd wê, bi tirkî axiftinê wê ji aliyê xwe ve wê bi têngînek mirovane weke zanina zimanekê din û bo têkiliyê ku ew wê fahmbikin. Lê tirk û an rejima tirk wê çawa wê weke wê bibê û wê ji kurdîtiya xwe wê feregatê wê bikê û wê dûrbikeve û wê weke wê tirk bibê wê, di wê temenê de wê, di temenekê de wê fahmbikin. Di wê temenê de wê li ser rewşek weke ya inkara hebûna civakê de wê ew wê were kirin. Wê di temenê têngînek bişavtinê a giştî de wê fahmbikin. Di wê çerçoveyê de wê weke aliyekê din ê bi têngînek argûmanî ku wê were ser ziman wê dikarê wê werênê ser ziman.

Di nava zimanê hinek nivîskarên ku ew weke nivîskarên tirk û li kurdan dinivîsên de wê, kurdên ku ew doza ziman û statûyê û maf û azadiya xwe dikkin wê weke "kurdên nijadperest" wê binavbikin û wê di wê temenê de wê bi rûpelan wê bi gotina "pêşketina nijadperestîya kurd û pêşketina wê binivîsênin. Di hinek nûansên wê gotinê ku ew bikardihênin de jî wê hinek aliyên ku mirov wê pêwîst bê ku ew bersivê bide û ankû wê fahmbikê wê hebê. Di wê temen de ew, kesên ku wê gotinê wê dihênina ser ziman wê li ser fêrsên fahmkirinê ên bi zimanê tirkî nivîsandinê û hinekê jî bi têngîne nîjadî û têngîna wê a tirkîtiyê wê, di dîmenekê de wê binivîsênin. Di wê çerçoveyê de wê, di aslê xwe de wê, aliyê gotina van kesan a nijadperestîya kurd' ku ew bikardihênin wê, weke ji aliyê ve wê weke dûrî têngînek civakî a civake kurd jî wê xwediyê şîroveyekê bê. Ew di wê temenê de wê li ser wê gotina nijadperestîya kurd re wê bi

gotinên ”kurdên nijadperest” û ”kurdên ne nijadperest” re wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, qatkirinek zêhnî wê li ser hebûna civakê wê di wê temenê de wê bikin. Aliyê ne nijadperest weke wan dijî û ew weke ti pirsgirêka wan bi wan re nîn a û ew ne weke kurdên ku ew doza maf û azadiyê dikin, ne weke xwediyê çandek kurdî a civakê bin û ankû ew ne kesna ku di wê temenê de karibê wê fahmbikê bê. Wê bingihê wê gotina wan kesan wê gotina T. Ardogan a bi rengê ”hemwelatîyên min ên bi aslê xwe kurd´ wê biafirênê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Di rengekê wusa de ev gotina nijadperestiyê dihê nivîsandin ku wê gelek kurd wê bo ku ew bi wê rengê newina dîtî jî ew wê ji hemû nîrxên xwe yê civakî wê weke feragatê wê bikin. Di derûniya wê gotinê a ku ew bi wê dihênina ser ziman de wê, di wê temenê de wê derûnîyek ku wê di ahengekê de wê çawa wê, hebûna civake kurd wê ji ya tirk re wê weke qadek pêşketina pêşketina nijadperestiya tirkîtiyê wê bikin wê di wê temenê de wê ev gotin wê weke xwediyê felsefeyekê bê. Ew ne bi fêrsek û hisiyetek ku ew li kurdan û rewşan dihizirin wê gotinê wê dihênina ser ziman. Di derûniya wê gotinê de wê, ev hîs û hêst wê nebê. Wê hîs û hêstek ku ew ji aliyê tirkîtiyê ve dinerin wê yekser wê di wê de wê hebê.

Di wê temenê de wê, fêrsek bi hisiyeta kurdî ku wê diafirênin wê li ser wê re wê, di rengekê de wê, ew wê, di rengekê de wê bi wê rengê wê bidina xwandin. Hinek kurd jî wê weke di zaneka weke ku ew li wan dihizirin û xema wan ew a ku ew gotinekê li ser kurdîtiya wan dihênina ser ziman wê dixwênin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, bi wê hêsta xwe xapandinê wê di rengekê de wê weke ku wê nêzî wê bibin.

Di aslê xwe de wê dema ku ev gotinên ku ew dihêna ser ziman ku ew bi rengekê wê weke çawa ku wê di awayekê de wê weke bi hêst, hîs û derûniya wan gotina were hizirkirin û fahmkirin wê di wê temenê de wê di wê rengê ku ew dihênina ser ziman de wê dijberîyek mazin giştî wê di mejiyê wan kesan de wê li hebûna civakî a kurdan wê were kifşkirin. Di wê temenê jî xwe kurd wê di demên dawî de wê dema ku ew wê hisiyetê, hîsê û derûnîyê wê fahmdikin êdî ew wê hîs dikin. Di wê temenê de wê, ne ji ber ku ew xwediyê têgînek derûnî a ku ew bi wê êdî ew wê dixwênin. Ew jî wê derûniya wê gotinê û rengê wê yê ku ew bi wê dihê hanîn ser ziman û wê hêsta kurd jî wê digirin wê tenê wê hêstê hanîna ser ziman wê bi xwezayî wê ew rewşa dijbarî a di gotinê de bi hêstî û derûnî wê fahmbikin.

Di wê çerçoveyê de ew rewş wê di rengekê de wê bi rewşên metalyal û amûrên ku ew didina xwandin ew zêdetirî xwe dide dîyarkirin. Kurdekê ku ew hinekê jî wê ji aliyê hebûna xwe ve wê xwediyê zimanê xwe bê wê hîsîyetê wê baş fahmdikê. Lê kurdên ku ew bi tememî ji wê dûrketina û xêva xwe ya civakî bi tememî windakirina û li ser wan gotin û nivîsên ku ew ji wan re pêşdikin û ew xwendinekê dikin û bi wê xêvek nû ew ji xwe re bi wê zimanê tirkî ji xwe re diafirênin wê ew di wê çerçoveyê de wê bi wê ew bixwe jî wê karibin bikevina dijberîya hebûna xwe ya civakî de. Heta ku wê, di wê temenê de wê, weke 'xwe ne ji wê dîtînê' hwd wê di rengekê de wê bi wê re wê, bibînin.

Rejima kayyuman wê di rengekê de wê bi zihniyeta wê re wê rejima wê zêhniyetê bê ku ew wê çawa wê, mejiyê bi xêva wê re wê li ser ya civakê wê serdest bikê û wê ya wê ya esasî û ya civakî bi dîrok, meju, çand û zimanê û hwd re wê, ji rastiya wê dûrbikê.

Di wê rewşê de wê mijare rewşa rejima kayyumê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê karibê ew di rengekê de ew bide dîyarkirin. Wê jî wê weke aliyekê wê yê giring wê dikarê wê di dewama wê de wê, bi wê re wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê mijare xêva civakî a bi zimanê kurdî wê çawa wê li şûna wê bi zimanê tirkî wê bê gihandin li xêvekê wê bi wê re wê di rengekê de wê were dîtîn ku wê li wê were lê hizirkirin. Li ser wê temenê wê pêvajoyên şerê û bişavtinê wê bi hev re wê li hemberî hebûna aliyê pêşî ê civake kurd bi hebûna wê ya dîrokî wê were kirin. Wê di wê temenê de wê, mijare rejima kayyumê wê di aslê xwe de wê ji aliyê zêhn û fahmkirina wê ya bi gotina rewşenbîriyê re wê, ev çerçoveya gotina bi têgînên weke nijadperestiya kurd' re ku wê hin kesên weke di bin navê nivîskariyê de wê werênina ser ziman wê bi hîsîyat û fêrsên wê yên fahmkirinê re wê temenê wê û wê hevrastên wê yên geometrikî û hwd wê, di rengekê de wê weke ku wê biafirênin. Di wê temenê de wê di mejiyê wê, bi lêvkirina hebûna kurd de wê, dijberîyek ku wê li civake kurd wê çawa wê were pêşxistin û wê vajî wê şêrînkirinek li ser zimanê tirkî û weke wê jîyankirinê wê bide çêkirin û di wê temenê de wê bikê ku ew bigihênê li hêstekê wê, di wê temenê de wê di rengekê de wê were dîtîn ku ew wê were pêşxistin.

Di mejiyê têgîna rejima kayyumê de wê, di rengekê de wê çawa wê, di awayekê de wê hebûna civakî a kurd wê weke civakê nebînê wê di rengekê de wê were dîtîn ku wê xwe bide dîyarkirin. Minaq di mejiyê

gotinên weke ku me li jor hanî ser ziman ên weke "kurd nijadperestiyê dikin" jî wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, di wê temenê de wê weke civakê dîtîne dîtîne wê nebê. Wê tenê ew wê bi fêrs û hisiyeta ku ew civake tirk heya û kurd wê dema ku ew nijadperestiyê dikin ew wê xira dikin. Yan jî ew wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê, pêwîst bê ku ew bi wê re di ahengekê de tevbigerihi. Di wê nûqtayê de di mejiyê gotinên weke 'kurd nijadperestiyê dikin' de wê, di rengekê de wê, ji xwe wê civake kurd wê nebîne û wê di wê temenê de wê, tevbigerihe. Di awayekê din de jî wê di mejiyê gotinên bi wê rengê de ên weke 'kurd nijadperestiyê dikin' de wê li ser têngîna nijadperestiya tirkitiyê re wê, rengekê hêrîşî jî wê hebê. Ew jî wê di temenê têngînek metingerî de wê xwe bide dîyarkirin. Di wê fêrsa wê ya ku ew ji wê were fahmkirin de wê ew wê karibê were fahmkirin, têtê weke civakekê bê herkirin nebê. Têtê xwe weke civakekê nebîne. Tê xwe weke tirk bibîne. Têtê doza maf û azadiyê wê nekê. Di wê temenê de wê, bi mejiyekê ku wê di wê temenê de wê dervî têngîna civakê wê di rengekê de wê li wê bihizirê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Di ji aliyekê din ve jî mejiyê gotinên weke bi wê rengê wê, di wê temenê de wê were hizirkirin ku ew xwe bi tememî radestî wê zihniyeta metinger bikin û ew li gorî wê weke wê, bi zimanê û ew çawa rast dibîne weke wê bijî. Di wê temenê de wê, dema ku tu weke kurd bê û doza maf û azadiyê bikê tuyê nijadperest bê. Lê dema ku tu weke min bûyî tirk û weke tirk jiyayî wê demê tu mirovî û tu baş î, û tu rastî. Di wê temenê de wê di rengekê de wê, gotinê de wê bahsa wê were kirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê bahsa wê bikê û wê werênê ser ziman bê.

Wê jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare civakbûnê û weke civakeê ne dîtîne wê, di rengekê de wê di temenê wê têngîna wê de wê di rengekê de wê hebê. Ji xwe zihniyet ku ew kurdan weke civak bibîne û weke xwe xwediyê maf û azadi û hwd bibîne wê di wê rengê de wê gotinên bi wê rengê wê bikarneyênê Di dîmenekê de gotinên weke 'kurd nijadperestiyê dikin' wê li ser wê temenê metingerî ku wê werina gotin bin û wê weke gotinên ku wê bi hinek watayên din ên weke kriminalizekirinê jî wê di xwe de wê di rengekê de wê bidina dîyarkirin bin. Heta ku ev mejiyê van gotinên bi wê rengê wê kurdekê wê weke mirov jî wê ji temen ve wê ji aliyê xwe ve wê nebîne. Di wê çerçoveyê de ew ji ber ku wê nabîne wê ji xwe re wê, di wê temenê de wê bihizirê û

wê hizra xwe wê werênê ser ziman. Ew wê, di wê temenê de wê weme mejiyekê ku ew li hemberî maf û azadiya civakî şer dikê wê weke mejiyekê ku ew di wê temenê de xwediyê referansên fahmkirinê bê.

Di wê çerçoveyê de wê, dema ku xwe weke kurd bibînê, û bahsa zimanê xwe bikê, û çanda xwe bikê û tu bahsa navê kurdistanê bikê wê li gorî mejiyê wê gotinê nijadperestî dikê. Wê, gotinên bi wê rengê wê, gotinên ku ew kurdan weke *terrorist* dibînin re wê di heviyekiyekê de wê binerê û wê, di wê temenê de wê bi aqilekê ku ew di wê temenê de wê xwe li ser wê re wê bibînê û ew divê ku ew xwe li ser wê re bibînê. Ji aliyekê din ve jî wê bi gotinên bi wê rengê wê dema ku ew dihênê ser ziman wê di bin wê de wê hevokên ku ew li hev dihûnin jî wê çawa wê li gorî wê tevgerin wê bibê wê ew wê jî di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku ew wê werênê ser ziman. Wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê di wê temenê de wê fahmbikê ev meji wê ji xwe wê, li gorî wê, kurd nijadperestiyê dikin' û an 'kurditiyê dikin' û hwd wê, bi rejima kayyumê wê bo wan wê rast bê ku ew li gorî wan kurdan ji rastîya wan a civakê wê pêwîst bê ku ew dûr bikê. Dakû ew ne weke di rewşa nijadperestiyê dikin de bin. Di wê rengê de wê ber vê yekê wê ti carî wê di aqilê wan de wê nebûhûrê ku ew deng li hemberî wê derxin di temenekê mirovî de. Ber ku ew wê rast dibînin.

Di mijare zihniyeta gotinên bi wê rengê de û hebûna rejima kayyumê de wê di nûqteyekê de wê were dîtin ku wê bigihijina li hev. Ew nûqte jî wê di wê çerçoveyê de wê ew bê ku wê çawa wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring ew wê, di a'nava wê ahenge giştî a civakî a tirkiyê de wê civake kurd wê ji rastiya wê ya civakî wê bi wan bergirên pergaliên bi wê rengê wê ji civaketiya wê were dûrkirin û ankû wê ji hev wê were felişandin.

Minaq wê bahsa gotinên weke 'ew kurditiyê dikin' wê di wê temenê de wê di kirdeya wê gotinê de wê ew wê hebê ku ew bahsa xwe û civaketiya xwe, çanda xwe û zimanê xwe nekin. Wê dema ku ew bahsa wê dikin weke ew 'kurditiyê dikin.' Kirina kurditiyê jî wê bi têngîn û pêjnek xirab wê li ser wê temenê re wê were kirin. Ji aliyekê din ve jî wê aliyê baş ê bi gotina kurditiyê dikin ew kurditiyê nekin û anku ew xwe li gorî wê têngînê ji tûnakirina ku ew li ser serê wan dihê farzkirin re rehet berdin û radest bikin. Di wê temenê de wê ev gotin wê were ser ziman.

Di mantiqê têngîna van gotinên bi wê rengê ên weke kurditiyê dikin û an nijadperestiyê dikin de wê, mantiqê rejima kayyumê wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê. Ev gotin wê di rengekê de wê têngîn û

fahmkirina rejima kayyumê wê rengê hizirkirina wê ya bîrdozikî jî wê di rengê de wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Wê mejiyê wê bi xwe re wê bide dîyarkirin.

Di wê rewşê de wê, ramiyarîya ku wê li ser wê temenê dihê kirin wê li ser mantiqê wê bi gotina tirkitiyê re wê, di wê çerçoveyê de wê, di rengê de wê ew halandin wê were kirin wê di wê rengê de wê were lê hizirkirin. Li gorî wî mantiq û mejiyê bahsa civake kurd û nirxên wê û mafên wê kirin û xwestin weke sûcekî ya. Di wê temenê de wê weke qatbûnekê tirkitiyê bê. Divê ku ew hemû di nava wê tirkitiyê de were halandin. Di wê temenê de wê mejiyê wê tirkitiyê wê li ser wê temenê wê were fahmkirin.

Ji aliyekê din ve jî wê, dema ku wê bahsa kurdan wê bi gotina weke 'nijadperestiyê dikin' û an 'kurditiyê dikin' wê, bi nerînek nijadperestî a tirkitiyê wê binerin. Li gorî wê nerîna nijadperestî wê, hebûnek din ku ew bahsa xwe bikê wê pêwîst bê ku ew nebê. Di wê çerçoveyê de ew ber ku wê di wê nerîna nijadperestî de dinerin wê di wê rengê de wê bibînin û ya ku ew wê bi wê rengê wê bibînin wê weke dijberî xwe wê bibînin û li gorî wê ew pêwîsta were tûnakirin. Ber vê yekê wê oparasyonên li hemberî civakê û navaroka wê dihên kirin, oparasyonên li qada ramiyarî a civakî wê werina kirin û keseyetên ku ew derdikevina li pêş girtina wan û an oparasyonên leşkerî bînavber li hemberî hebûna civake kurd kirin wê li gorî wê rast bê. Ew wê li gorî wan wê weke 'leflaksên dewletê' bin. Wê di wê temenê de wê di rengê de wê werênina ser ziman bin.

Ev lefleks li hemberî çi dihên dayin nişandin? Li ser temenekê metingerî ew dihên dayin nişandin. Di wê rengê ev rengên bi gotinî ku wê li ser wan re wê nivîskarî wê were kirin û ankû wê gotin wê were gotin û hwd ku ew bi mantiqê di wan de bi zêhnî ê vêşarî ku ew newê fahmkirin wê nikaribê wê rastîya wê zihniyetê jî di rengê baş de were fahmkirin û ew were derxistin li holê û were fahmkirin. Di wê nûqteyê de wê ber vê yekê wê ev ali wê weke aliyna ku mirov wê pêwîst bê ku wê, di çerçoveya pêvajoyên şerê jenosidkirina civakê kurd de ku wê werina danîşandin de ku ew werina dahûrkirin û fahmkirin bin. Di wê nûqteyê de wê têgiha nijadî ku wê derkeve li pêş wê di wê temenê de wê, di rengê de wê weke bi hinek fêrsên dijmanatî ku wê werina pêşxistin wê di wê çerçoveyê de wê, were fahmkirin. Ev nijadîtî wê ti carî wê li hemberî xwe wê hebûnek din wê nexwezê pê'nasebikê. Ber vê yekê wê dema ku wê, minaq wê wekilekê kurd wê, li parlamene tirk wê gotinekê wê bibêjê ew wê weke 'gotina ji zimanekê ne dîyar' wê were bûhûrandin

li qaydên parlamene tirk. Di wê temenê de wê, çawa wê, gotinên bi zimanê kurdî û ankû gotinên ku ew wê di wê rengê de wê hebûna wê pênasebikin ew newin û nekevina nava qaydan de wê, di wê temenê de wê ev gotin wê weke gotinên ji aqil re ziyar wê werina kifşkirin û wê werina bikarhanîn.

Li ser wê temenê wê dema ku em bahsa nivîsandinên li ser dîrokê, çandê, civakê û mejuya herêmê û hwd wê were ser ziman wê di wan de wê ti carî wê newê xwestin ku ew navê civakê weke kurd û kurdistan derbas bibê. Wê dema ku ew, derbasbûn wê weke kurditiyê dikin bin. Divê ku ew bi navê tirkitiyê werina ser ziman ew wê, hingê wê ne kirina kurditiyêkê bê. Di wê temenê de wê, di dîmenekê de wê gotin û pergale hizirkirinê a bişavtinê wê çerçoveya wê di wê rengê de wê di renekê de wê weke ku wê were dîtin wê were afirandin û pêşxistin û wê bi meji, aqil, hizirkirin û hemû fêrsên xwe yê fahmkirinê û hwd re wê mirov wê bi awayekê bi zanebûnî û ne bizanebûnî wê di nava wê de wê were zindankirin bo tûnekirinekê.

Di dewama wê de wê, dikarê wê weke aliyekê wê yê din wê werênê ser ziman ku wê hebûna rejima karyuman jî wê di wê temenê de wê, di dewama wê de û wê li ser wê temenê û esasê wê were dîtin ku wê were pêşxistin. Di wê rengê de wê, di wê temenê de wê, hebûna rejima karyuman wê, li gorî hebûna şerê rejimê ê li hemberî hebûna civakê û rewşa bêstatû hiştina wê ku wê di awayekê de wê li ser van esasan wê di renekê de wê were dîtin ku wê bi mejiyekê wê were pêşxistin.

Di wê rengê de wê mejiyê wê di renekê de wêkaribê wê di awayekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê mijare rewşa karyuman wê, di wê temenê de wê di renekê de wê, li ser wê temenê wê, di renekê de wê ji aliyekê ve wê weke li herêmê wê civakê bi navê wê ji rewşek xwe rêvebirinê ku wê çawa ku wê bikê ku ew wê mahrûm bikê wê bo wê bê. Lê ji aliyekê din ve jî wê hebûna rejima karyumê wê di renekê de wê, di temenekê de wê weke rastîya şerê rejimê li ser esasê li dijî hebûna civakî ku ew di wê temenê de were dîtin wê, di wê rengê de wê, were ser ziman.

Minaq wê dema ku wê gotina 'kurd' wê bikarbênin jî wê, bi gotinên weke civakê, maf û azadiyên wan, zimanê wan heya, xwedî çand in û hwd re wê newê ser ziman. Wê li gorî wê mantiqê wê kurd wê hebê lê wê ne civak bê. Divê ku ew ne civak bê. Divê ku ew bahsa zimanê wê newê kirin. Divê ku ti kurd bi zimanê ne axifin. Divê ku bahsa çanda wê, dîroka wê û hele ti kesek bahsa perwerdeya bi zimanê kurdî nekê. Ber ku

ew wê li gorî wê mantiqî wê tûnakirin û qatkirina tirkîya bê. Ber ku wê li gorî wê mantiqê hebûna yekitiya tirkîtiyê wê li ser esasê tûnakirina hebûna civakî a kurd û an a herêmê wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke ku wê were tefkirkirin.

Di wê temenê de wê, ber ku wê bi wê rengê wê were hizirkirin wê di wê çerçoveyê de wê gotinên bi wê rengê wê were dîtin ku wê were ser ziman. Wê di wê rengê de wê hebûna civakê û bi teybetî wê hebûna wê ya civakî wê di rengê de wê were dîtin ku wê were armanc girtin. Di wê çerçoveyê de wê, bi teybetî wê weke ku me li jor hanî ser ziman wê karyum ku ew hatina ser kar wê karê wan ê pêşî wê ew bê ku wê çawa wê sazîyên çandî û bi zimanê kurdî û hwd hemûyan bikina armanc û wan tûnabikin û ji holê rabikin.

Di wê temenê de wê rejima karyuman wê ji rejimek civakî zêdetirî wê weke rejimek ku wê çawa wê hebûna civakê wê tûnabikê û an wê li hemberî wê şer bikê û pêvajoyên şer ku ew rejimê pêşxistina wan li leyha rejimê bide birin li sêrî û hwd wê bo wê xwediyê armanc û tefkirkirinên bi rejimî bê.

Di wê rewşê de wê mijare rejima karyuman wê di wê temenê de wê, di serî de wê, mijare hebûna ramiyarî wê li ser wê temenê û esasê wê ji xwe re wê bikê armanc. Dema ku ew bi hêncetên ku ew çêdikin ku ew dest didênina şer rêveberîyên şaradariyan wê di wê temenê de wê, karibê wê fahmbikê ku wê çawa wê, nehêlê ku ew xwe bixwe rêvebibê û ankû ew di dîmenekê ku ew dikarê xwe bi rêve bibê de bibînê. Li ser wê temenê wê di rengê de wê ew destdanina li ser wê were kirin. Di hemû dozên li wekilên kurd dihên vekirin û destûrnameyên ku wê werina amede kirin de jî wê li ser wê temenê û armancê wê bi mantiqê zêhniyeta rejima karyum û van aliyên wê yên ku wê bi wan wê çawa wê temenê şerê jenosêdî li hemberî civakê wê biafirênê û wê bikê ku ew bidomênê û bibê sêrî wê bi wê re wê di ahengekê de bê. Wê di wê rengê de wê di awayekê de wê bi wê re wê di wê rewşê de wê dikarê di rengê de wê bi wê re wê fahmbikê. Di mijare hebûna rejima karyuman û van aliyên wê de wê, rewşa civakê wê ji wê aliyê ve wê, pêwîst bê ku mirov wê hinek aliyên wê yên din ve jî wê bînin ser ziman. Wekî din wê bi aliyên wê yên civakî û mantiqê civakê weke civakê nedîtinê ku wê çawa wê weke felsefeyek metingerî a zêhniyeta rejima karyuman bê wê di wê temenê de wê di rengê de wê karibê wê bi wê re wê hinekê bi rewşa ramiyarî û şerê li hemberî wê û bi wê ku ew dihê meşandin wê li ser wê bisekinê.

Rejima kayyumê û hêrîşên wê yên li ser gotina civakê re ku wê li hebûna civakê wê werina kirin.

Di wê temenê de wê di aslê xwe de wê li gorî mantiqê rejima kayyumê gotina 'civake kurd' wê di serî de wê, weke gotinek 'şuc' bê. Di dewama wê de wê dema ku ew gotina civake kurd hat bikarhanîn wê ber ku wê çawa ku wê zimanê wê, çanda wê, dîroka wê û hwd wê hebê û wê hebûnek civakî wê bi wê temenê wê pênasebikê wê, bi karhanîna wê weke aliyekê ku wê bi teybetî wê li wê were lê hêrîşkirin.

Di aslê xwe de wê di wê nûqteyê de wê mijare hêrîşên bi hebûna rejima kayyumê ku wê werina kirin wê ne tenê wê bi kiryarên wê re lê wê bi zêhnî û hwd jî wê çawa wê temenekê hêrîşî wê li hebûna civakê wê were kirin wê di wê temenê de wê di rengekê de wê were dîtî ku wê were kirin bê. Di serî de wê, wê çawa wê weke ku wê di destpêka komarê de wê bi temenekê deestûrî û hwd wê, li ser gotina 'kurd nin in' wê were lê hizirkirin wê di wê mantiqê de wê, di rengekê de wê were dîtî ku wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê, ber vê yekê wê di ti nivîsarên ku wê werina kirin de wê gotinên weke 'hebûna civake kurd', 'zimanê kurdî', 'kurd', 'çanda krud', 'kurdistan' û hwd wê, bi ti awayê wê newê dîtî ku wê di rengekê de wê di nava şîrove û salixkirinên wê yên fermî û nefermî de wê newê dîtî ku wê were ser ziman. An jî wê gotinên weke dîroka kurd wê, di wê temenê de wê newê dîtî ku wê were ser ziman.

Weke ku me li jor li deverekê wê hanî ser ziman ku wê çawa ku wê dema ku wê di parlamene tirk de wê gotinên bi kurdî wê werina ser ziman wê di rengê ku wê werina bûhûrandin li qaydan wê weke 'zimanê ne dîyar' wê di wê temenê de wê bi wê re wê were derbaskirin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ku em dikarin wê di dewama wê de wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, di rengekê din de jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê dema ku ev weke di temenekê 'nebûnê' de ku ew dihên pênasekirin wê demê hebûna wê civakê wê bi civakî wê herêkirina wê jî wê bixwezayî wê weke ku wê nebê. Di wê temenê de wê salixkirina wê weke civakekê wê nebê. Di wê temenê de wê bi israrî wê di mantiqê rejimê û şîroveyên wê de wê çawa wê, di rengekê de wê gotinên ku wê li ser esasê salixkirina bi navê wê, bi navkirina wê û ku wê weke werina wateya ku ew wê civake kurd wê weke civakekê wê werina pênasekirin wê ji wan wê biravê û wê dûr bisekinê. Êdî piştî wê, dema ku wê kurd wê bahsa hebûna xwe ya civakî wê bikin û wê bahsa mafên xwe yên civakî wê bikin wê li ser wê temenê wê weke yên 'cîhêkar' û an jî wê weke ku wê nivîskarên tirk wê bi

navbikin wê weke 'kurd nijadperestiyê dikin' û ankû 'kurditiyê dikin' û hwd re wê werina bi gotin kirin. Ev gotinkirin wê di rengekê de wê, weke gotinên ku wê di fêrsa wan a fahmkirinê de wê ew hebê ku ew çima li hemberî bişavtina ku ew rejim li ser wan dimeşênê di rabê û xwe ji wê û dervî wê cihê dîyar dikê wê weke rengekê hêrîşê a bi devê nivîskarên bi wê rengê dinivîsênin jî bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku ev mantiq û rengê nivîsandin û bi gotinên nivîskarên bi wê rengê ku ew çendî wê weke ku wê bahsa kurd dikin jî wê ji aliyekê ve wê bi wê rengê gotinên xwe wê, bingihê wê pêvajoyên şer ê li hemberî wê çê bikin û wê di gotina xwe de wê kirpendinekê li ser temenekê weke ya 'meşrûtiyê' wê bi wê şerê li hemberî civakê ku ew dihê kirin wê di şêwa û rengekê de wê weke ku wê bidina dîyarkirin. Bi gotinek din ew wê şerê wê êdî wê rast û meşrû bibînin ku ew li hemberî civakê dikirin û an were kirin û wê rast bibînin. Di wê temenê de wê bo wan wê ew şerkirina li hemberî civakê a rejimê wê rast bê bo ku ew wan di rengekê de ji wê rewşa nijadperestiyê dikin û ankû kurditiyê dikin ku ew wan dûrbikê û an ew wan ji wê rewşa wan ya civakî dûrbikê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê di awayekê de wê werênê ser ziman.

Li ser wê temenê wê, di çapameniyê civaknasî de wê hertimî wê di wê temenê de wê, bîna ser ziman ku ew 'tenê xwe bi zimanê tirkî werênina ser ziman'. BI gotinên em bi wê rengê ku em bi zimanekê axiftin emê hinê hev baş fahmbikin' jî wê di wê temenê de wê weke gotinên ku wê di wê temenê de ên weke teşwikkirinê bin. Li ser wê re wê di wê temenê de wê di rengekê de wê were dîtin ku wê li wê were lê hizirkirin.

Ev wê di awayekê de wê weke ku wê were dîtin wê, di awayekê de wê çawa ku wê civakê wê di wê temenê de wê di bin pêvajoya bindestiya wê zêhniyetê de wê bide hiştin wê di wê çerçoveyê de wê ev wê weke gotin û rengên hizirkirina wê bin.

Di wê mejiyê wan goitinan de wê ti carê wê kurdek bi civakêfîya wê, dîrok, çand û zimanê wê re wê newê tefkirkirin. Ew wê li xwezaya hizirkirina wê mejiyê wê ne di levkirinekê de bê. Wê vajî wê bê. Di wê temenê de wê ev meji wê di wê temenê de wê tenê wê weke wê kirinê wê rast bibîne û di wê temenê de wê di awayekê de wê bişavtinê wê weke rêya yekser a ku ew bi wê were kirin û bi serxistin li ser serê civakê wê rast bibîne.

Ev pêvajoyên hizirkirinê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê di çerçoveya rejima kayyumê de jî wê di rengekê de wê, di li hemberî wê û nêzîkatiya wan a ku ew didina nîşandin de jî wê xwe bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê bo wan û an wê bi wê zêhniyê wê rejima kayyumê wê bo domandina wê rewşa metingeriyê û pêvajoyên wê şer wê weke simida ku wê dema ku mirov di nava avê de bêçare ma û xwe li wê bigirê bê. Wê di wê temenê de wê direngê de wê xwediyê nêzîkatiyekê bê.

Rejima kayyumê wê di reng û awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê dikarê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê dikarê wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di wê çerçoveyê de wê, dîmenê rejima kayyumê wê di wê temenê heyina wê de wê ji du aliyên ve wê di wê nûqtayê de wê dikarê wê fahmbikê. Aliyê pêşî wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê, di şewayekê de wê çawa ku wê, pêşî wê civakê wê, bi cihêbûna wê re wê, tûnabikê û wê, weke wê bikê û ankû weke ku ew di wê zêhniyeta wan gotinên ku me li jor hanî ser ziman ên weke 'kurditiyê dikê' de ku wê were ser ziman ku ew wê çawa wê, li gorî pêwîstiya wê û fahmkirina wê ku ew weke wê were kirin û ew civak ji civaketiya wê were dîrkin û were halandin. Di wê temenê de wê werênê ser ziman ku wê, çawa wê, di rengekê de wê, li ser esasê tûnabûna wê di rengekê de wê bi wê re wê bihizirê.

Di wê temenê de wê ji wê aliyê ve wê armanca wê di serî de wê ew bê ku ew hebûna civakê a cihê wê cihê salixkirina wê pêşîya wê bigirê û wê, cihêbûna wê bi aliyên wê yên zimanî, çandî, dîrokî, rewşenbîrî û hwd bi hemû aliyên wê re ew were tûnakirin. Di wê temenê de ew yan jî di rengekê de ew di nava wê tirkitiya ku ew wê bi 'şanaziyekê' wê dihênina ser ziman de wê bidina halandin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê pêvajoyek hêrişê wê di rengekê de wê li hemberî wê bidina domandin. Wê di wê çerçoveyê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring ê pêşî wê di wê temenê de wê were hanîn li ser ziman.

Di dewama wê de wê jî wê weke aliyê wê yê din jî wê di wê temenê de wê, ev mejiyê ku ew wê di wê temenê de wê dihizirê weke 'kurditiyê dikin' û an 'nijadperestiyê dikin' jî wê di wê temenê de wê di nava wê hewldanê de bê ku ew wê çawa wê di nava tirkitiyek li ser dihê farzkirin de wê were salixkirin. Di wê temenê de wê di awayekê de wê di nava hewldana wê de bê. Wê netenê bi gotinên xwe yên ku ew dihênê re wê

werênê ser ziman wê di dewama wê de wê bi aliyên din jî wê, di nava hewldana wê çerçoveyê de bê. Di wê çerçoveyê de wê, ev meji wê bi dîrokî wê şerekê dijwar ê jenosidkirinê wê di wê temenê de wê li hemberî civakê wê bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, kayyum wê li gorî wê mejiyê û zihniyetê wê dema ku kurdan hebûna xwe cihê pênasekirî û doza maf û azadiya xwe kirin wê her tiştê ku ew rejîma kayyumê werênê li serê wan wê li gorî wê weke ku wê li wan wê mustahaq bê. Wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, li wê bihizirê.

Di pêvajoyên wê yên ku ew di wê temenê de wê di rengekê de wê bihizirê û wê hizra xwe wê bi wê re wê werênê ser ziman. Di mijare hebûna civakê de wê, di wê çerçoveyê de wê, di awayekê de wê li ser wê temenê zêhnî re wê êdî wê encamên wê di rengekê de wê li hemberî civakê wê bii wê re wê di rengekê de wê were kirin. Di pêvajoyên hêrişê ên bi weke bi DAÎŞê ku wê li hebûna civakê wê li hundûr û derve wê werina pêşxistinê wê, di dewama wan pêvajoyên operasyonên şer ên ku wê ji salên 1984'an û pê de wê bênavber wê heta roja me wê li hemberî civakê wê bi awayekê navber wê di temenê şerekê de wê bînin kirin de fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê çerçoveyê de wê rejîma kayyumê di rengekê de wê, çendî ku wê weke rejîmek metinger û jenosidvarî bê wê, di dewama wê de wê, weke ku ew wê bi mantiqê wê re wê were hanîn li ser ziman ku wê weke ku wê minaq li rojavayê kurdistanê û an li başûrê kurdistanê kurdistanê bû ku kurd li wê beşa kurdistanê jî nebina xwediyê rewşek xwe rêveberiyê. Di wê temenê de wê, dema ku ew bû wê êdî wê bi wê bûyinê re mecbûr nemînin ku ew wê statûya weke ya xwe rêveberênê a defecto kue w diafirênê wê nasbikin û an bikevina pêvajoyek bi wê rengê de.

Di wê rengê de wê di wê mejiyê ku ew di wê temenê de dihizirê ber ku ew ti carî kurdekê weke bi maf û azad nexwezê bibînin li rex xwe wê, di wê temenê de wê, bûyina wê kurdê jî weke bi mirina xwe dibînin. Di wê temenê de wê, ji her aliyê ve wê, hêstên dijber wê di wê temenê de wê di rengekê de wê li hemberê wê bide dîyarkirin û wê werênê ser ziman.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di rengekê û awayekê de wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman ku wê di wê çerçoveyê de wê pêvajoyên hêrişê ên li hebûna civakê wê di dewama wê de wê werina kirin. Kayyum wê bi hebûna wan re wê ji

aliyekê ve wê çendî ku wê wîna civakî wê were qaspkirin wê ji aliyê din ve jî wê çawa wê bi wê qaspkirinê wê pêvajoya inkarê wê bide domandin û li ser wê re wê, şerê tûnakirinê û bêwînkirinê wê hem bi leşkerî û oparasyonê û ramyarî û oparasyonên li qada civakî û hwd wê bi wê werina kirin û hwd re wê were domandin. Di wê temenê de wê du lingên rejima kayyumê ên giring wê hebin. Yek wê domandina oparasyonên leşkerî ên li hemnerî civakê li derve û li hundûr bê. Lingê din ê duyem jî wê, oparasyonên sîyasî ku kurd weke 'oparasyonên qirkirina sîyasî' wê bi nav dikin û li qada wê ya sîyesî û an ramyarî dikin û hwd re wê, bibê û wê karibê wê fahmbikê. Di wê temenê de wê bi wê re wê, çawa wê pêşîya xwe hanîna ser ziman û bi wê rengê afirandinê û bi ziman û çanda xwe hanîna ser zimanê wê bigirê wê di wê temenê de wê ew oparasyon wê werina kirin. Di awayekê de minaq koaverek bi kurdî hatibê derxistin, pirtûkek bi kurdî hatibê nivîsandin, rojnemeyek bi kurdî derketibê, wekilek ku wî li ser kurdan gotinek gotibê, û hwd wê weke aliyên ku wê bi wê re wê, bima mijara oparasyonên wê yên di wê qadê de ku ew li wan bikê bê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyên ku ew wê bi wê re wê, bikê.

Di wê temenê de wê, weke ku wê, deverên cûr bi cûr kurdên ku ew bi zimanê kurdî axiftina yan hatina qatilkirin û yan jî hatina êşkence kirin wê di wê temenê de wê ji aliyekê din ve wê di dewama wê de wê were kirin. Wê dema ku wê kurdek wê bi hêncetek weke bi zimanê kurdî û çanda kurdî ew kiribê wê weke cihêkar wê were darizandin û ew di wê temenê de heta ku ew li ser wê re li xwe newê dayin li xwe mikurhatin ew wê newê berdan. Di wê temenê de wê li xwe dana mikurhatinê wê weke şewayekê bi hêstî, fêrsî û civakî şikandina wîna hizirkirinê ku ew bi wê dikê bê. Di wê çerçoveyê de ew wê bi wê re wê li wê bihizirin. Di wê rengê de wê pergale dadê wê di renekê de wê ber ku ew tenê li ser temenê tirkitiyê hatiya bi temenkirn wê hemû hebûnên din wê bo wê weke sedema şer bin. Ber vê yekê wê li ser wê temenê wê hemû pêvajoyên şer ên bi oparasyonên leşkerî û an sîyasî û hwd wê wê, li gorî gîyane wê destûrê bin û wê bi destûrî wê ji aliyekê ve wê werina kirin û meşandin. Di wê temenê de wê, weke li gorî pêwîstîya wê destûrê wê ew wê werina kirin bin. An jî mirov dikarê ew pêvajoyên şer û jenosidê ên ew ji aqilê destûrê dihên pêşxistin û domandin wê karibê wê fahmbikê û wê, di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Rejima kayyumê û bi wê şerê li hemberê hebûna civakê û salixkirina wê

Di wê nûqtayê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê mijare kayyumê bi têgînek rejimî wê di wê rewşê de wê hildana li dest wê, di wê çerçoveyê de wê ji aliyê civakî ve wê bi hemû aliyên wê yên ku ew di kirina jîyanî de wê hebin ku wê çawa wê beremberê wan wê were û wê di wan temenan de wê di şewayekê de ew bikê bin sehê û an wê weke xwe bikê li ser esasê ji rastiya wê dîrkinê re wê bi wê re wê karibê wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê fahmbikê bê. Sê aliyên giring ku wê rejima kayyumê wê di çerçoveya weke şerê wê yê bi hebûna civakê re wê, bikê re wê dîtin ku wê derkeve li pêş.

1. Di awayekê de wê çawa wê li hemberî salixkirina civakê wê weke wê û bi temenê wê û nirxên wê were kirin bê.

2. Wê çawa wê civakê wê di awayekê de wê weke ku ew dixwezê bi rengekê din salixbikê û wê salixkirinê wê li ser wê farzbikê û şerê wê bi wê dana herêkirinê wê bi wê re wê bikê.

3. Wê çawa wê civakê wê ji aliyên wê yên civakî, çandî, dîrokî û hwd wê bi aliyên wê yên din re jî wê di rengekê de wê, dîr bikê û wê dîr wê bikê ku ew wê werênê ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê herê ser wê de.

Di awayekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê şerê rejima kayyumê wê di destpêkê de wê di awayekê de wê, bi hebûna civakê û wê weke wê salixkirina wê û herêkirina wê bê. Di wê temenê de wê weke ku me li jor wê hanî ser ziman wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê dema ku wê minaq wê wekilek kurd wê di parlamenê de wê gotinek bi zimanê kurdî wê bibêjê wê çawa wê, weke "zimanê nedîyar" wê were bûhûrandin li qaydan wê hinekê jî wê bi wê rengê şerkirina wê ya li hemberî hebûna civakê û bi armanca wê ya ji dîrokê birina wê ve wê di şewayekê de wê weke ku wê girêdayî bê.

Di wê temenê de ew qadaxaya li ser zimanê kurdî û ne hiştina axiftin û xwe hanîna ser ziman bi wê zimanê û derfetên xwe perwerdekirin û pêşxistin û hwd ku wê çawa wê bi wê re wê ji destê wê bide girtin û wê ji wan aliyan ve wê bikeve nava şerekê tûnakirinê ê bi wê re wê, bi wê aliyê ve wê di rengek de wê weke ku wê girêdayî bê. Wê di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê werênê ser ziman ku wê, mijare hebûna civakê wê ji navaroka wê ve wê, di wê temenê de wê, dema ku wê, wan aliyan ve wê bi çuyina ser wê de wê were kirin wê, çawa wê, pêşîya nivîsandina bi kurdî a dîrokê û çand û aliyên din û hwd wê bigirê û wê tenê wê bi zimanê serdest ê tirkî wê li wê farzbikê û wê di

wê temenê de wê herê bi ser wê de wê, di renekê de wê karibê wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê qadaxakirina zimanê civakê û ne hiştina xwe bi wê hanîna ser ziman û di dawîyê de bi zimanê tirkî tenê destûrdayina li wê axiftinê û li ser wê temenê zarodayinek li civakê û şerkirina wê ew wê weke 'birina medeniyetê li herêmê' û an 'birina şaristaniyê li herêmê' wê di wê temenê de wê pênasibikê. Di wê temenê de wê pêvajoya şerkirina li ser temenekê bi wê rengê a ji dîrokê birinê ku wê weke birina şaristaniyê li herêmê û ankû weke pêşxistina wê pênasikirinê jî wê di renekê de wê tenê wê weke şerkirinek bi aqilê mirov re bê. Di dewama wê de wê jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê çerçoveyê de wê pêvajoyek a kûr wê, bi awayekê pirrali wê li hemberî hebûna civakê wê ji gelek aliyan ve wê, di renekê de wê, were meşandin. Di awayekê de wê, karyum wê di wê temenê de wê, ne weke rejima ku wê li herêmê wê weke ku wê, civak dixwezê bijî ku ew wê bide jîyankirin û ankû ji wê re derfetan pêşbixê bê. Di wê temenê de wê weke dayina diyarkirî ku ew hatiya kirin ku ew çawa wê bi wê rengê bide jîyankirin. Di wê temenê de zorê li civakê bikê. Di wê çerçoveyê de şer bi civakê re bikê. Di wê çerçoveyê de ew civakê bi hemû aliyên wê re ew herê li ser wê de.

Ji xwe wê weke aliyekê wê yê din wê ew wê were dîtin ku wê, pirsgirêka pêşî wê di zihniyeta rejima karyumê de wê, nenaskirina hebûna civakê bê. Wê ji xwe wê li ser wê nenaskirinê re wê di renekê de wê, çawa wê israrbikê ku ew wê nasnekê û wê weke wê fahmnekê û wê bi wê rengê wê newênê ser ziman. Wê şerî wê di wê temenê de wê bi hebûna civakê re wê di wê şewayekê de wê di renekê de wê weke ku wê bikê.

Şerê rejima karyumê wê di wê rengê de wê, di wê temenê de wê, di renekê de wê, bi nixên civakê re wê, di dîmenekê de wê were dîtin ku wê bibê. Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê weke xwe hebûna wê, hebûna civakê û rengê jîyane wê bo rejima karyumê wê pirsgirêka herî mazin bê. Wê pirsgirêka wê di wê temenê de wê bi rengê jîyane wê re bê. Di wê çerçoveyê de wê, gotinên ku wê T. Ardogan wê bibêjê «pirsgirêka me bi rengê jîyane ti kesekê nîn a' jî wê di aslê xwe de wê ber ku ew pirsgirêka wan bi rengê jîyane civakê re wê di wê temenê de wê hebê û wê çawa wê bi gotinên bi wê rengê wê ser wê bigirin û wê rastiye bi gotinên bi wê rengê ên berevajîkirinê û an bi awayekê berevajî hanîna ser ziman re wê, ser wê binûxûmênin ku ew bi rastiya wê newê dîtin re wê, karibê wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, di wê çerçoveyê

de wê pirsgirêka wan a bi jîyane civakê û rengê wê re wê, di wê temenê de wê di aslê xwe de wê ji temen ve wê hebê. Wê dema ku wê bi israri wê nexwezîna civakê bi nav û reng û nirxên wê re wê herêbikin û wê axiftinên bi zimanê wê bi israri wê weke bi gotinên weke ‘zimanê nediyar’ wê bidina bûhûrandin li qaydan wê di wê temenê de wê nîşanaka pirsgirêka hebûna wan bi rengê jîyane civakê ve wê karibê wê di renekê de wê ji temen ve wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê rengê de wê, rejima kayyumê wê hinekê wê weke rejima bi israra nexwestina naskirina wê hebûna civakê wê weke wê û bi rengê jîyane wê û hwd jî wê karibê wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, şerê rejima kayyumê wê di renekê de wê çawa wê, di şewayekê de wê, rengê jîyane wê bi tememî wê bi ziman û çanda wê û hwd wê ji holê rabikê û wê di wê temenê de wê rengê jîyane wê tûnabikê û wê ji dîrokê bibê wê di wê temenê de wê karibê wê weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê fahmbikê. Rejima kayyumê wê di wê temenê de wê weke rejima wê bê.

Di wê çerçoveyê de wê di aslê xwe de wê, hebûna rejimma kayyumê wê di sserî de wê weke pirsgirêka wê ya mazin wê bi rengê jîyane civakê û an a kesên din ên dervî wê û ne weke wê dihizirê re ku wê hebê wê karibê wê di renekê de wê pênasebikê. Di wê rengê de wê, mijare pirsgirêka wê ya bi jîyane civakê û kesên din re wê, di wê temenê de wê bi hebûna rejima kayyumê re wê dikarê wê di awayekê de wê pênasebikê û wê di şewayekê de wê bi wê re wê, werênê ser ziman.

Di wê rengê de wê ber ku wê, ew pirsgirêka wan bi rengê jîyane civakê re wê hebê wê bi israri wê newê xwestin ku ew were naskirin û statûya wê were herêkirin. Wê di dewama wê de wê zimanê wê were qadaxakirin û wê, di dewama wê de wê hêrişên ji hev felişendinê li temenê wê y civakî, çandî, aborî, dîrokî û hwd wê bikin. Di wê temenê de wê, rejima kayyumê wê weke rejima wê şerê bê. Wê weke rejima domandina wê şerê bê. An jî dikarê weke bi aliyekê din wê werênê ser ziman ku wê rejima kayyumê wê weke rejima demekê a domandina wê şerê û şerê wê pêvajoya hêrişên li ser wê temenê ku wê li hebûna civakê wê werina kirin jî bê. Wê di wê temenê de wê di renekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê nûqtayê de wê, pirsgirêka rejima kayyumê wê di wê nûqtayê bi rengê jîyane civakê re wê ji du aluyan ve wê ji temen ve wê karibê wê pênasebikê.

1. Wê çawa wê, hebûna civakê wê bi isrârî weke wê newê naskirin û wê, di wê temenê de wê şerê weke xwe wê dana naskirinê û bi wê dana herêkirinê bê.

2. Ji aliyekê din ve jî wê li ser wê temenê wê hebûna wê ya esasî bi ziman, çand, dîrok û hwd wê, ji dîrokê bibê û wê weke xwe di nava xwe de wê bi pêvajoyên asimlasyonê û şerkirina li hemberî hebûna wê re wê, tûnabikê.

3. Wê çawa wê, civakê wê di wê temenê de wê ne weke civakekê wê pênasebikê û an wê pênase nekê û wê di wê temenê de wê temenê weke civakekê wê dîtî û naskirinê wê bi wê re wê ji holê rabikê û wê di wê temenê de wê di nava dîmenê tirkîyatîyê de wê tûnabikê.

Di wê çerçoveyê de wê ev wê weke aliyên wê yên ku em dikarin wê di dewama wê de wê bi wê re wê, di serî de wê, di çerçoveya şerê wê yê li hemberî civakê ku ew dide meşandin de wê bi wê re wê fahmbikê. Pêvajoyên şerên li hemberî civakê wê di wê temenê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê karibê wê fahmbikê.

Piştî salên 2000an û pêşketina bi civakî û şerê li hemberî hebûna civakê bi rewşa weke ya kayyuman

Mijare kayyuman wê kengi wê derkeve li pêş? Ku mirov wê di wê temenê de wê di rengekê de wê pirsê wê li wê bikê wê di wê rengekê de wê têgînekê wê bi xwe re wê, karibê wê bide me. Piştî salên 1999î û hwd ku wê di wê demê de wê birêz ocalan jî wê were girtin wê piştî wê dilgirtinê wê care pêşî wê kurd wê dema ku wê çîna heilbijartinan wê rêveberiyên xwe yên herêmi wê di rengekê de wê pêşbixin. Di wê temenê de wê, ev wê weke deme ku wê ji wê aliyê ve wê weke di xwe de wê bi destpêkî wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Piştî wê demê wê êdî wê hin bi hin ev wê di awayekê de wê pêşkeve. Kurd wê di her demê de wê, weke hêzek ramyarî an sîyasî wê derkeve li pêş. Di wê temenê de ev hêza civakî û sîyasî wê di wê temenê de wê weke bi çerçoveya civakî wê derkeve li pêş. Bi aqil, ziman, çand dîrok, û felsefeya xwe ya re wê derkeve li pêş. Di wê nûqtayê de wê çawa wê, pêşîya wê derketina li pêş bigirin êdî wê rêyên wê bigirihin. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, piştî salên 2000an û pê de wê bi wê re wê kurd wê li kurdistanê wê bi tekoşîna maf û azadiyê a ku ew didin wê bikevina dem û pêvajoyek nû de. Wê êdî wê bi rê û awayên civakî, saziyên civakî, ramyarîyê û an sîyasî û hwd wê

zêdetirî wê weke deme ku wê pêwîst bê ku ew xwe di wê de bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê aliyê kurd wê li ser wê re wê hertimî wê bahsa hanîna ser ziman a kirina aşîfîyek navxweyî û dawî li şerê rejimê ê li hemberî civakê hanînê wê bikê. Lê rejim wê ew wê nekê. Ber ku ew wê bi şer dixwest ku ew reng û awa û dizaynkirinê di wê temenê de bide kirin. Heta ku wê weke hîzek wê ya parastinê hebûba wê di wê temenê de wê weke hebûnek civakî wê pênasekirin wê weke ji xwe re wê weke xirabûnekê û têkçûnekê bidîta.

Di wê çerçoveyê de wê, ber ku wê li hemberî civakê wê di pêvajoyek şer da ban. Wê di wê temenê de wê aliyên civakî wê, li rex oparasyonên leşkerî wê oparasyonên ramiyarî û an sîyasî ku wê li qadên civakî ên sivil wê bikin wê di wê temenê de wê bikin. Oparasyonên siyasî ku kurd wê weke "oparasyonên qirkirina siyasî" wê bi navbikin wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê, çawa wê, rewşa ramiyarî û an sîyasî wê bişikênin wê di wê temenê de wê li wê binerin.

Oparasyonên sîyasî wê weke rewşek û konseptek şer a ku wê bi wê re wê çawa wê civak civakî wê bi wê re wê bişikênê û wê dem bi dem wê bişûnxistinê wê bide çêkirin wê bi wê armancê wê bide çêkirin. Bi oparasyonên siyasî wê qadê ji rêxistinên kurd û kurdistanî ên ku ew hin bi hin piştî wê demê û pê de wê bi zêdeyî wê derkevina li holê wê çawa wê li wan tang bikê û ankû wê wan ji wê qada sîyasî wê dûrbikê û wê bi wê re wê qadê ji sazî û rêxistinên sîyasî û ne sîyasî ên tirkî re wê bide vekirin wê tenê wê bi wê armancê bê. Di wê temenê de wê oparasyonên siyasî wê di wê temenê de wê weke şerekê rejimê ku wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê di awayekê de wê fahmbikê û wê karibê wê di reng û awayekê de wê, fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, mijare oparasyonên siyasî wê, bînavber wê, li her deverê wê ne tenê wê li bajarên kurdan wê li bajarên rojava ên tirkiya jî wê di rengekê de wê li her deverên ku wê kurd lê hebin wê werina kirin. Ev jî wê di rengekê de wê weke aliyekê ku şer ê ku mirov wê di wê çerçoveyê de wê karibê di çerçoveya mantiqê rejima kayyumê de wê di rengekê de wê fahmbikê bê. Rejima kayyumê wê tenê wê weke çerçoveyek ku wê bi wê dest dênina ser rêveberiyên bajarên kurda û wê bi wê ji destê wan bigirin ku ew bi wan û pêşîya pêşketina wan ya civakî û hwd bigirin. Wê ji wê zêdetirî wê di wê temenê de wê weke zihniyetek

şer û ya metingerî bê. Di wê temenê de wê weke zihniyetek şer û metinger ku ew hati gihandin li bedenê û bi wê rejima kayyumê re wê karibê wê di rengê de wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê karibê wê di awayekê de wê werênê ser ziman bê.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê rejima kayyumê wê di wê çerçoveyê de wê, ji aliyekê din ve jî wê, di çerçoveya wan oparasyonên siyasî de ku wê bi gotin bikê û wê werênê ser ziman wê, bi wê re wê di ahengekê de wê karibê wê di wê rengê de wê fahmbikê ku wê bi oparasyonên siyasî ew sazî û keseyetên kurd ku ew bi rêxistinî ji jîyanê weke ku ew bi wê dihên bê bandûrkin wê li şûna wê, ew ya ku ew dihê bicihkirin wê ji aliyekê ve wê wê rejima kayyumê wê weke rejima wê jî bê. Wê di wê temenê de wê di rengê de wê di awayekê de wê bi wê re wê di wê temenê de wê di awayekê de wê bi wê re wê dikarê wê di reng û awayekê de wê dikarê wê bi wê re wê fahmbikê û wê di rengê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Bi oparasyonên siyasî re wê dîmenekê rejima kayyumê wê xwe di awayekê de wê bidê dîyarkirin. Di wê temenê de wê mijare rejima kayyumê wê, di wê çerçoveyê de wê, di ahengekê de wê, bi oparasyonên siyasî ên bi armanca diyankirina siyasî û ji holê rakirina ya civakî û hwd re wê di ahengekê de wê bibê.

Di wê çerçoveyê de wê dikarê wê bibêjê ku wê ji aliyekê ve jî wê, encamên oparasyonên siyasî û encamên ku wê bi wê re wê, dihên xwestin ku ew were bidest xistin wê bi rewş û rejima kayyumê re wê, xwe di rengê de wê bide dîyarkirin. Ber vê yekê wê, rejima kayyumê wê weke rewşa ku wê bi wan oparasyonên siyasî û heta ên leşkerî û hwd re wê li wê were lê ghiştin wê di rengê de wê dikarê wê bi wê re wê fahmbikê.

Weki din jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê rewşa rejima kayyumê û di wê temenê de wê, bi têgîna metingeriyek li ser civakê wê di temenekê bindestiyê de ku wê çî encamê wê bi wê re wê werê bidest xistin wê di rengê de wê karibê wê di wê temenê de wê di reng û awayekê de wê di dewama wê de wê fahmbikê.

Di wê rewşê de wê, oparasyonên ku ew bi siyasî dihên kirin wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê di rengê de wê fahmbikê wê, rewşa hêrişên bindest kirinê û ankû weke bi armanca ji winê kirinê û hwd wê, di wê çerçoveyê de wê, bi rejima kayyumê re wê werê dîtin. Di wê çerçoveyê de wê rejima kayyumê wê,

rejimek sîyasî a metingerî û jenosidvarî ku wê bi wê were xwestin ku ew hebûna civakê wê çawa wê ji dîrokê wê were birin wê di rengekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Rejima kayyumê û hilbijartin

Di awayekê de wê di rengekê de wê armanca sereka a rejima kayyumê wê di wê temenê de bê ku wê çawa wê bi encamên hilbijartinan ku wê li ser wan bileyizin û wê bi wê re wê encamaekê di wê çerçoveyê de wê bi ser xwe wê derxin wê, di rengekê de wê hinekê jî wê bi wê girêdayî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê fahmbikê bê. Di wê çerçoveyê de wê, di roja ku wê hilbijartin bibin wê weke ku wê di hilbijartênên berî û ya **31ê adara 2024**’an de wê were dîtin ku wê çawa ku wê, ji deverên din wê bi koman wê kesan wê tenê wê bo deng bikarhanînê wê bibina herêmê û wê piştî hilbijartinê wê bi şûn ve wê werênin. Wekî din jî wê bi sedhezaran kesên di bin navê xabatkarên dewletî ên fermî, leşker, polis û hwd wê, di wê temenê de wê, bi rêyên bilind ku wê li deveran wê bidina dîyarkirin wê bo u ew bi wan gûharandinan di encamên hilbijartinan ên bajar û bajarokan de bikin wê bikarbênin. Weki din jî wê di rengekê de wê weke aliyekê yê din jî wê, di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Di çerçoveya têgîna hilbijartinî de wê dikarê wê bi wê re wê, di rengekê de wê, mijare hilbijartinê wê di dîmenekê ku wê çawa wê, dîmenê civakatiya herêmê wê bi wê re wê ji ber çav wê were dayin windakirin di bin navê ya tirkiyatîyê de wê, bi wê armancê wê ev wê, were pêşxistin. Di wê çerçoveyê de wê, di şewayekê de wê ev wê, hilbijartin wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke di rengekê hêrişê ê li hemberî wîna civakî de wê çawa wê were bikarhanîn wê di dîmenekê de wê weke ku wê bê xwestin ku ew were bikarhanîn. Di wê temenê de wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare hilbijartinan wê di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê çerçoveyê de wê, ji rewşa hilbijartinek demokratikî zêdetirî wê di bin rewşek leşkerî û otoriterî û totoriterî de wê çawa wê, ew wê, encamê wê derxin wê, li ser wê bisekin in. Encamên ku ew nikaribin bigûharênên bi wê jî ên weke li ser temenê zêdehebûna rêjeya kurdan ve ku wê girêdayî bê.

Di wê temenê de wê, hilbijartin wê, weke rewşek wê were bikarhanîn. Lê di hilbijartinê de ew encama ku ew nekarin wê bi gûharênin wê hinekê jî wê rejima kayyumê û pêşxistina wê di rengekê de wê weke ku wê li wê bê. Di wê çerçoveyê de wê dikarê wê di rengekê de wê werênê

ser ziman ku wê, rejima kayyumê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide dîyarkirin.

Di destpêka pêşxistina rejima kayyumê de wê, ew wê were dîtin ku wê civaketiya herêmê ku ew xwe bi wîna xwe di wê temenê de wan hîlbijartinan de bi zorê didina dîyarkirin wê çawa li hemberî wê wîna bo ku ew wê tûna bihasibênin û wê ji berçav wê dûrbikin wê bi wê armancê wê li ser wê re wê, rejima kayyumê wê weke rewşek derbayî a li wîna civakî wê de wê di rengekê de wê weke ku wê li wê were pêşxistin.

Wê jî dikarê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di destpêka bi wê rengê weke derbeyekê pêşxistina rejima kayyumê wê, di awayekê de wê, kesên weke nijadperestên tirk û ku ew bi dijminatîya xwe ya li kurdan û civake kurd re wê werina nasîn ên weke abdukkadir selvi wê, bi gotinên weke "ewê hîlbijêrên û emê bi kayyumê hildin, ewê bi hîlbijartinê hîlbijêrên û emê bi kayyumê hîlbildin, wê ev heta kûderê wê bidomê? Wê heta devera ku kurd wînda radest bikin wê bidomê' re wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê heta ku ew win were ji holê rakirin wê ew wê bidomê wê di rengekê de wê, werênê ser ziman. Ev gotinên selvi wê di rengekê de wê, di aslê xwe de wê stretejiyek di temenê hêrişkirina li wîna civakî de wê di wê temenê de wê di destpêkê de wê biheta ser ziman.

Piştî wê demê û pê de wê ji xwe wê, weke ku ew wê di wê temenê de wê werênê ser ziman wê wusa wê were kirin. Wê her dema ku wê kurd wê hîlbijêrên ew jî wê di rengekê de wê herin û dest dênina ser rêveberiyên kurd bi rêya kayyuman ku ew wê werina avêtin li ser wê.

Wê ev jî wê weke aliyekê wê yê ku em dikarin wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê rewşa hîlbijartinan wê di wê temenê de wê, bi wê re wê di her demên piştî hîlbijartinê de wê kayyum avêtina li ser rêveberiyên bijartî wê weke ku wê carna di nava gel de wê were ser ziman wê bixwezin ku ew wê peyamê bidin. "Hun çendî hîlbijêrên in em wê nasnekin û emê tûna bikin. Hun bijartina wê ti qadr û qymetê wê nin a. Dema ku hun kurd bin wê demê demokrasi wê bo wê di wê temenê de wê derbas nebê.' Di wê temenê de wê weke ku wê were ser ziman "wê sînorê demokrasiyê wê bi wê rengê wê hertimî wê dawî li wê were" weke ku wê heta wê demê wê sînorê hemû mirovatîyê li sînorê wan dawî lê hatîya. Ku ew dawî lê ne hatiba wê, niv asrê û ankû demek weke ya ser 50 Sali re wê şerekê bê navber ku wê de wê hemû çekên hemdem wê werina bikarhanîn li hemberî civake kurd wê ne hatiba wilqasî domandin.

Ev wê weke aliyekê wê yê k umirov wê di serî de wê, di wê temenê de wê, karibê wê werênê ser ziman.

Di aslê xwe de wê kayyum wê di rengê de wê weke têngînek rejimê ku wê nişanaka wê jî bê ku wê çawa ku wê heta sînore kurdan wê ew mirovatî wê li sînore wan wê dawî li wê were. Kayyum ew sînore ku ew mirovatî li wê dawî li wê hatiya jî bê. Wê di wê temenê de wê, dikarê wê di rengê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê, werênê ser ziman. Di mijare rewşa kayyumê û hilbijartinê de wê, mijare bi rengê weke 'ew wê hilbijêrên û emê bi kayyumê dest dênina ser, ew bi hilbijartinê hilbijêrên û emê bi kayyumê dest dênina li ser wê' wê weke rengê ku wê di wê temenê de wê karibê wê di rengê de wê bi mantiqê re wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê di wê temenê de wê, mijare rejima rejima kayyumê wê di wê temenê de wê weke rengê hêrîşî a li winda rêxistinî a civakê bê. Wê di wê temenê de wê di rengê de wê dikarê wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê mijare ku ew wê were hilbijartin wê hertimî wê bi kayyumê wê dest wê werê danin li ser wê. Di wê temenê de wê, her dema hilbijartinê ku wê çend rêveberiyên herêmê kurdistanîyan ew bijaertina wê, piştî wê, deest bi kayyumê dênina ser wê rêveberiyê û ew kesê ku ew hatî hilbijartin weke wîna civakê jî wê, bê girtin û wê bê avêtin li zindanê. Di wê temenê de wê di zindanê de wê bi sadan wê rêveberiyên kurd û kurdistanî ên bijartî wê, hebin. Di wê çerçoveyê de wê di rengê de wê karibê wê, weke rewşeka ku wê bi rewşa rejima kayyumê re wê weke encama wê ya li hêrîşa wîna civakî wê karibê wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Wê jî wê weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, rejima kayyumê, di wê temenê de wê, di wê temenê de wê çawa wê di her demêmn hilbijartinê de wê encamên wê ji aliyekê ve wê ji holê rabikê wê weke rejim û konseptê wê ya şer a ku wê li hemberî civakê wê were pêşxistin bê. Di wê temenê de wê di rengê de wê weke şêwayekê hêrîşê ê li wîna civakê bê ku mirov wê karibê wê di reng û awayekê de wê di dewama wê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di mijare rewşa kayyumê de wê di wê çerçoveyê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê çawa ku wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê di rengê de wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di dîmenekê û awayekê de wê fahmbikê bê. Di mijare rewşa rejima kayyumê wê, di wê rewşê de wê, dema ku wê hêrîşî encamên hilbijartinê li aliyekê wê bikê wê, di wê temenê de wê bi wê re wê çawa wê ew wîna ku ew hati

dîyarkirn wê ji holê rabikê wê bi wê armancê wê karibê wê di awayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Ev wê, di serî de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di renekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Rejima kayyumê wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê fahmbikê wê xwe di şêwayekê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin ew jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê, çawa wê ji encamên kju ew derketina ku ew winekê didena dîyarkirin wê ji holê rabikê. Di wê temenê de wê, yekser wê weke rewşek hêrîşê a li winda civakê bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di reng û şêwayekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Wê jî wê di renekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê rengê dîyarkirina winê ku ew bi wê bihijartinê û kesên ku ew hatina hilibjartin re wê ji holê rabikê wê di renekê de wê rewşa rejima kayyumê wê weke armanca wê ya yekser bê ku ew wê di wê temenê de wê bi wê bixwezê ku ew were pêkhanîn.

Rejima kayyumê wê reng û encama rejima derbeyê a T. Ardogan a 15 temuzê bê.

Rejima kayyumê wê di wê temenê de wê, di renekê de wê werênê ser ziman ku wê di awayekê de wê, encamên derbeya rejima ardogan a 15ê temuzê wê di serî de wê li ser temenê yêmm derbeya rejima 12ê êlûnê a evren wê ava bê. Nûqteyên ku ew li hemberî civakê û bi hêrîşên wê serneketiya wê çawa wê di dewama wê de wê bi serbixê wê weke konseptê wê jî bê. Di wê temenê de wê, di wê çerçoveyê de wê weke ku em, divê ku wê pêvajoya derbeya rejimê a 15ê temuzê di dewama ya 12ê êlûnê de wê di renekê de wê fahmbikê û wê karibê wê di destpêkê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, bi gûharandinên bi destûrê bê, an rewşên weke yên din ku mirov wê karibê wê fahmbikê wê di dîmenekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê di dîmenekê de wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, di rewşekê de wê, rewşa rejima kayyumê wê di dîmenekê de wê domandina rejima derbeyê û mantiqê û bi wê re wê çawa wê, bi tememî hemû tiştê bi navê mirovatîyê û demokrasiyê wê ji holê rabikê wê di wê temenê de wê karibê wê weke pêvajoyek hêrîşê a li wina civakê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Wê jî wê dikarê wê di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê, rewşên weke bi encama derbeya rejimê a 15ê temuzê a Ardogan re wê di

wê temenê de wê di renekê de wê li herêmê wê bide domandin. Di wê çerçoveyê de wê li herêmê wê bi oparasyonên leşkerî ên li hundûrê sînorê û dervî sînor weke li başûr û rojava bê, di hundur de jî wê, bi wê re wê di ahengekê de wê çawa wê winek civakê wê bi tememî wê newê dîtî wê di renekê de wê bi wê re wê were dîtî ku wê were lê hizirkirin.

Di wê çerçoveyê de wê ji xwe wê ji aliyekê din ve jî wê, di wê temenê de wê, kesên ku ew weke ji karên wan ên hatina ixrackirin jî wê di wê temenê de wê weke kesên ku ew li gorî mejiyê rejima totoriter a ardogan ku ew ne bi tememî li gorî fêrsek nijadperesti a tirkitiyê tevgeriyane. Di wê temenê de kurdên ku ew hatina li kar wê di wê temenê de wê, di renekê de wê çawa awê ew wê di wê çerçoveyê de wê ji werina paqijkirin wê di wê temenê de wê karibê wê fahmibkê bê.

Ixrackirin û rewşa rejima kayyumê wê ji wê aliyê ve wê, li ser dîmenekê bi tirkitiyê û hwd re bi têngînek serdestîya wê ku ew wê herêmê di bin mantiqê metingeriyê de digirê wê, di rewşa wê de wê bigihijê hev. Kesên ku ew werina hildan li kar ew kesên ku ew bi tememî ji rastiya xwe ya civakî, zimanî, çandî û hwd hemûyan feragatê dikin bin. Ji aliyekê din ve jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê ev wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di renekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Rejima kayyumê wê di wê temenê de wê bi ixrackirina wê di renekê de wê di aslê xwe de wê bi derûnî û dîmenekê dîtbar wê weke ku wê bingihêkê wê ji aliyê saziyên fermî û hwd ve wê were çêkirin. Ev hemû wê bi hev re wê di ahengekê de wê werina kirin. Di wê temenê de wê, pergale aboriyê ku ew li kurdistanê wê çawa wê bo radestgirtinê wê were bikarhanîn wê di wê temenê de wê çawa ku wê hem di wê karê bixabitê û hem wê kurd bê ew nabê. Di wê temenê de wê bi wê ixrackirinê wê aliyê wî kesê ku ew hatî ixrackirin ê kurditiyê wê di wê temenê de wê ji wê were derhanîn.

Di wê temenê de wê, pergale aboriyê ku ew bo radestgirtinê wê di wê temenê de wê were bikarhanîn wê weke nûkirinek di wê de wê bi wan ixrackirina wê were kirin. Diwê temenê de wê pergale aboriyê wê di wê temenê de wê ji wê aliyê ve wê dûbare wê çawa wê cardin wê were bierkkirin, û xabitandin û ku ew encamek baş bi wê bidest bixin wê di wê temenê de wê bi wê re wê, di renekê de wê weke ku wê bi wê were pêxistin.

Di wê temenê de wê pergale aboriyê wê bi rewşa kayyumê re wê encamên baştir wê di wê temenê de wê hem di qadên weke şaradariyan

de bê ku ew weke rêveberiyên herêmî ên kayyumê bin û hem di ali û warên din ên sazîyên fermî û ne fermî û hwd de wê di rengekê de wê, were pêşxistin. Di wê temenê de wê bi zêdeyî wê, rewşên weke bi qadroyên weke mamostetiyê wê di wê temenê de wê çawa wê, zêdetirî wê weke baştirin di wê temenê de wê weke aliyekê asimlekirinê wê were bikarhanîn di wê rengê de wê were dîtin ku wê were bikarhanîn. Ji wê aliyê ve wê, aliyê pergale aboriyê û rejima kayyumê wê ji wê aliyê ve wê bi teybetî di rewşa herêmê de wê, ji aliyekê ve wê di çerçoveyek giştî û teybetî de wê bi wê re wê were gihandin li hev. Di wê temenê de ku em li rewşa kayyuman weke bi tenê dest danina li ser rêveberiyên şaradariyan ên kurd wan di hilbijêrên û ji wan aliyan dûr wê fahmbikê wê ji xwe wê nikaribê weke rewşek ku ew dihê fahmkiirn wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Wê jî wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê aliyên aboriyê û pergale aboriyê wê di wê temenê de wê ne tenê wê bo dest serkirina encamên dewlemendiyên herêmê wê di wê temenê de wê weke pergalekê bê. Wê ji wê aliyê ve jî wê weke aliyekê sehêtkirinê wê çawa wê were bikarhanîn wê di rengekê de wê, wê bi têkiliya rêveberî û pergale aboriyê a bihev re de wê, di wê nûqtayê de wê were bi hev re bikarhanîn. Di wê çerçoveyê de wê rejima kayyumê wê weke konseptek giştî û çerçoveya wê berfireh a ku mirov wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di awayekê de wê li kurdistanê wê di çerçoveya hêrişên civakî de ku wê fahmbikê bê.

Pergale aboriyê wê, weke lingê wê yê giring ê wê du lingên wê di wê temenê de wê derkevina li pêş. Lingê wê yê pêşî wê ev lingê bi pergale aboriyê ku ew di wê temenê de wê di awayekê bi wê çawa wê civakê wê sehê bikê û wê bikê bin sehê û ji aliyekê din ve jî wê, metingeriya li ser wê bi wê bide domandin. Lingê din jî wê weke lingekê pirr lingî bê û ev lingê duyem wê lingê sîyesî û ankû ramiyarî bê. Di wê lingê de wê hemû rewşên rêveberiyê wê kayyum wê, dema ku wê kurd jî wê hilbijêrên wê bi wê re wê çawa wê dest dênê ser wan û wê wan bidest bixê û wê di wê temenê de wê di wê çerçoveya mantiqê pergalek aboriyê ê metingerî de wê weke aliyekê ku ew ji wê re bibê temen û piştgirî ku ew wê bi karbênê.

Di wê temenê de wê ev aliyê sîyasî wê di wê temenê de wê weke aliyekê ku wê bi wê re ê ku wê çerçoveyek zantkirinê û sehêtkirinê wê bi wê re wê bide çêkirin û wê di demek kort de wê bi wê re wê bi encamên weke ji civakê ku wê radest bigirê û hwd re wê, bide dîyarkirin. Wê jî wê

dikarê wê weke aliyekê wê yê din wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê pergale civakê li herêmê wê di nava wan herdû aliyan de wê çawa wê were tafisandin û wê bi wê tafisandinê wê civak wê weke bê bêhn wê were hiştin û di wê çerçoveyê de wê ji radest kirinê û pê de wê ji civakê re ku wê ti rê newina hiştin wê bi wê mantiqê re wê ew wê di rengekê de wê were kirin û wê were pêşxistin.

Di wê temenê de wê, pergale aboriyê wê, di rengekê de wê bi pêşxistin û ji nûve bi wê rengê sazkirin û weke temenekê hêrîşkirinê wê dizaynkirina wê ku wê were kirin wê aliyên din ên weke bi rêveberiyê û ramyarî wê bi wê re wê di ahengekê de wê bi rejima kayyûmê û hwd re wê di wê temenê de wê were pêşxistin.

Di wê çerçoveyê de ku em bi pergale aboriyê ve girêdayî bibêjin wê rewşa hîlbijartinan de wê ev rewş wê bi zêdeyî wê were bikarhanîn. Kesên ku ew bi girseyî ê li herêmê hatina xistin rewşek zor a aborî de wê, piştî wê, herina deriyê wan û wê ji wan re bibêjin ku 'emê alikariya abori bidina weê lê hûn deng û raya xwe bidina me.' Di wê temenê de wê ev şêwayekê ku wê di demên dawî de wê di hemû hîlbijartinên ku ew bûna ku wê were bikarhanîn bê. Pêşî wê bi politikayekê bindestkirin wê hemû tiştên di dest de wê ji dest bigirin û wê xizan bikin. Piştî wê jî wê di rengekê de wê, çawa wê, di şêwayekê de wê, piştî wê, ew wê rewşa xizani wê li hemberî mirov wê bikarhanînin wê di şêwayekê de wê bikevina nava hewldana wê de.

Di rewşên weke qadroyên weke memostetiyê û hwd de jî wê, ji aliyekê din ve wê ev wê were bikarhanîn. Ew wê bi tememî wê weke tirk û bi tirkî wê bi axîfê û bide axiftin. Ku ew bi kurdî axift wê, ew wê, rewşa xwe ya qadrotiyê û 'nimetên wê' wînda bikê wê di wê temenê de wê were tehdidkirin. Di wê temenê de wê li herêmê gelek kes wê li ser wê temenê wê bo ku ew wê rewşa xwe wînda nekin û karibin dabare malbate xwe bikin wê ji neçarî wê xwe li wê politikaya bêahlaqî û bêwijdanî û namardiyê wê bidina razandin û wê weke wê **bikin**.

Di aslê xwe de wê ji wê aliyê ve wê gelek aliyên wê yên ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê fahmbikê wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring ku wê bi wê re wê hebin û wê xwe bidina diyarkirin. Aliyê weke lingê pergale aborî li ser rengê jinûve bi erkkirina weke di temenekê hêrîşî a li hebûna civakê de wê gelek aliyên wê yên ku em di wê temenê de dikarin werênina ser ziman wê hebin. Lê di dewama wê de wê weke aliyê wê yê bi lingên din ê siyasî wê, di wê temenê de wê, pêwîst bê ku mirov di dewama wê de wê li ser wê bisekinê. Lingê wê yê

sîyasî û ankû ramyarî wê, bi aliyên wê weke yên bi lingên din ên weke pergale hûqûqê û hwd ku wê çawa wê di xizmeta wê de wê çawa wê weke hem meşrû dayina wê rejimê û encamên wê were bikarhanîn û hem jî wê weke aliyekê wê yê din ku wê çawa wê, di mijare sazûman û diyankirina siyasî de wê, ew wê weke temene wê were bikarhanîn wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê li ser wê bisekinê bê.

Ji aliyê ramyarî ve wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê çawa wê, di wê şewayê de wê, herina bi ser kurdan de. Wê pêvajoyên hêrîşê wê bi ramyarî wê pêşbixin wê, di wê temenê de wê, pergale ramyarî wê bikarbênin. Lê wê pergale hûqûqê wê di rengekê de wê di hemû kirinên bi tûndûtûj ên rayadarên rejimê li herêmê li hemberî kesên kurd wê werina kirin weke destavêtinê bê, kuştinê bê, êşkenceyê bê wê û hwd wê bi gelek aliyên din ên weke wan wê bêceza hiştina wê weke rengekê politikaya ku ew bi wê şerê xwe li herêmê li hemberî civakê wê di de meşandin bê.

Wê diwê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wêbihizirê û wê fahmikê.

Pergale hûqûqê wê di wê temenê de wê hinek weynên ku ew bi wê dihên leyistin wê di wê temenê de wê hebin. Di wê temenê de wê biryarên weke bi girtina saziyên kurdî ên çandî û zimanî û hwd bin, girtina rojnema û kovarên bi kurdî bin û an jî rewşên weke bédengkirinê ên weke bi girtina rêxistin û partiyên kurdan û hwd wê di wê temenê de wê bi wê re wê, weyneke wê bileyizê û wê di dewama wê de wê, bi wê çerçoveyê de wê wan kiryarên qirêt ên li hemberî civakê ku ew da kirin wê çawa wê ji wan re wê hêncetan wê bibiîne û an weke bide dîtin wê weke saziya wê kar û xabatê wê bikê.

Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, weke pergale ku wê çawa wê herê bi ser kurdan de wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê giring bê ku mirov wê wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman.

Di wê çerçoveyê de wê, di pergale hûqûqê de wê nikaribê wê bahsa wekhevîyê û ankû têgînek haqaniyet bikê. Di wê çerçoveyê de wê weke têgînek hûqûqî a yekali ku ew dihizirê û wê dihênê ser ziman ser ziman bê. Di wê çerçoveyê de wê, di awayekê de wê, li ser wê temenê wê pergale ramyarî wê were demezrendin. Pergale ramyarî wê di rengekê de wê bi kifşkirinên wê yên li ser hûqûqê wê, di wê temenê de wê weke

aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Pergale ramyarî wê, di kifşkirinên xwe de wê çawa wê, weke li gorî tirkitiyekê wê bide dîyarkirin wê li ser wê re wê xwediyê zêhniyetekê bê.

Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê pergale hûqûqê wê weke lingekeê şerê ku rejim li hemberî civakê li kurdistanê dide wê, wê biafirênê. Wê di wê de wê bi ali bê. Wê di serî de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman. Gotinên weke 'bêaliya hûqûqê' û ankû 'serdestîya hûqûqê' wê, di wê temenê de wê tenê weke hinek gotinên ku wê hem bi wan wê bixwezin li ser wê rewşa bialî a xirab a hûqûqî binûxûmênê. Di dewama wê de wê, di wê temenê de wê ev gotin wê li ser pergale hûqûqê re wê tenê wê weke hinek gotinên ku wê di regekê bi oparasyona têgihê wê biafirênê di dewama wê de wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê rewşê de wê, dema ku wê bahsa qadaxaya li ser zimanê kurdî wê bahsa wê were kirin û wê bahsa hebûna wê qadaxayê wê were kirin wê bi gotinên 'destûr çawa dibêjê em weke wê dikin.' Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê ku wê di dewama wê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke ku wê were hanîn li ser ziman bê.

Pergale ramyarî wê, di wê temenê de wê, bi referansên wê yên li ser esasê nijadperestîtyê re wê di regekê de wê, di temenekê dijberî xwe de wê ji xwe wê xwediyê çerçoveyek dijber û ku ew şer bi civakê re ew temenê wê diafirênê bê.

Di wê çerçoveyê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê werênê sser ziman ku wê mijare pergale ramyarî wê di wê temenê de wê, dema ku em li dîroka wê dinerin wê bi pergale hûqûqê re wê di temenê dîyarkirinên wê de wê dîroka wê weke dîroka girtina rêxistin û partiyên kurd jî bê. Wê di wê temenê de wê di regekê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman. Ji DEP'ê û heta HADEP û DTP, HDP û hwd wê bi wan re wê gelek parti û rêxistinên din kurd wê werina dîtin ku wê çawa wê di wê de wê werina girtin. Ev rewşa girtina rêxistinên kurd wê, ji aliyekê ve wê karibê bi şewayekê mantiqî û felsefeyî di çerçoveya mantiqê rejima kayyumê de wê bi wê re wê fahmbikê. Ber ku ew girtin hemû wê çawa wê bi wan wê pêşîya dengê kurdan wê bigirê ku ew xwe nikaribê barî nava ramyariyê û an sîyesetê bikê. Wê bi wê re wê çawa wê pêşîya wê bê girtin wê bi wê armancê wê ew girtin wê bibin. Di wê nûqteyê de wê, di mantiq, zihniyet û felsefeyê

de wê ev girtin wê di awayekê de wê bi zêhniyeta rejima kayyumê re wê, di şêwayekê de wê li wê were lê hizirkirin.

Rejima kayyumê û rewşa pergale aborî

Di aslê xwe de me hinekê di wê çerçoveyê de me li jor bahsa têkiliya rewşa rejima kayyumê bi lingên wê yên aborî re wê bahsa wê kir. Di dewama wê de wê weke aliyên wê yên ku mirov wê werênê ser ziman wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov dikarê wê bi aliyê wê yê civakî û ankû aboriya civakî ve girêdayî ku wê bênê ser ziman wê hebê.

Di çerçoveya lingê aboriyê de ku mirov wê bahsa rejima kayyumê bikê wê di serî de wê, çawa wê, ew wê di bin sehêta wê de wê bibê û wê bi wê re wê, ew wê çawa wê bi wê sehêta wê di nava jîyane civakê de wê sehêta wê bikê wê di wê temenê de wê li ser wê bisekinê û wê bixwezê ku ew wê, bikê. Ber vê yekê wê lingê wê yê aborî wê, di wê temenê de wê, bi hine aliyên wê dikarê wê werênê ser ziman.

Li ser rejima kayyuman ku wê, bi rêveberiyên şaradariyan kirina destê xwe de wê, çawa wê, her cara ku wê hîlbijartin wê bibê ku wê kurd wan deportî li xwediyê wan bikin jî lê wê li şûn wan wê deynekê mazin ku wê bi wê çawa wê dest û lingê yên ku ew werina bijartin wê girêbide wê di rengekê de wê bikê. Di wê çerçoveyê de wê ev wê, di serî de wê weke politikayek û lingekê wê di serî de wê çawa wê, serwerîya aborî wê bi wê rengê wê ji dest wê bigrê ku ew wê çawa wê bi wê nikaribê wê serbest wê tevbigirihê wê bi wê ve wê girêdayî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Weke aliyê din jî wê dikarê wê didewama wê de wê werênê ser ziman ku wê aliyê din jî wê di nava jîyanê de wê zêde derfeta xwe labitandina aborî wê çawa wê di dest de wê newê hiştin wê ji wê aliyê ve wê di rengekê de wê bide hiştin. Aliyê aborî wê, ji destpêka komarê ve wê weke lingekê ku wê bi wê şerê şikandina wîne ku wê were bikarhanîn bê. Di dewama wê de wê çawa wê, di rengekê de wê xwe bide dîyarkirin. Ev rewş wê, bi demê re wê wê çawa wê pêşîya pêşketina wê ya bi aborî wê were girtin wê, di wê temenê de wê bi aborî wê bibê.

Di demên piştî ku wê were ser ziman ku rejima tirk li herêma razandinan bi aborî nakê ku wê were ser ziman jî wê hêncetên weke 'bi sedema terorê' û hwd wê were ser ziman. Mijare ne razandîna aborî wê çawa wê farqê di nava civakê de wê bi pêûketina wê bide çêkirin û wê li ser wê re wê sehêta û rêveberina wê çêbikê û wê bi wê bikê bin sehêta

xwe de wê li wê bihizirê. Yanî ew li şûn hiştina bi aborî wê di çerçoveya politikayekê ku ew bi wê pêvajoyên şerê li hemberê civakê dimeşênê de wê were pêkhanîn. Lê ev hêncet wê weke hêncetên ku wê rejim wê çêbikê û wê werênê ser ziman û wê ne rast bin.

Hemû teror û rewşên weke yên terorê wê ji pêvajoyên şer ên weke bi oparasyonên wê yên leşkerî ên bênavber û hwd wê rûbide û wê di wê temenê de wê hertimî wê jîyane civakî a herêmê wê bi wê re wê were terorizekirin û kriminalizekirin.

Ev wê weke aliyekê wê yê ku wê di rengekê de wê, bi temenekê ramiyari, aborî û hwd wê were kirin. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê di karê wê bi çend gotinan bi pergale perwerdeyê wê dikarê wê bibêjê. Wê hertimî wê bi gotinên weke 'herêm bi perwerdeyê lişûn maya' wê bê gotin. Lê ev gotin ne rast in. Herêm di çerçoveya zimanê xwe de wê, di rengekê de wê, ji berê ve wê perwerdebûna wê bi zimanê wê dayikê ê kurdî wê hebê. Lê piştî ku wê bi zimanê wê tenê wê zimanê tirkî wê weke yê perwerdeyê wê were dîtin wê, gelek kurd wê zaroyên wê piştî wê ne şênina li perwerdeyê. Ber ku wan ne di xwest ku ew kuştinek bi pêşketina wan a keseyetîya wan re bidina çêkirin. Zaro wê heta heftsaliya wê bi zimanê dayika xwe wê bi kurdî wê mazin bibê û piştî ku wê bi dest perwerdekirinê wê bikê wê bi zimanê tirkî re wê hevnasînê wê bikê û ev wê şokan wê bi zaro re wê bide çêkirin. Wê di wê de wê gelek sedemên serneketinan û an nivçû hiştina dibistanê û ne xwendinê û hwd wê sedemên wê li herêmê wê ji wê bibin.

Wekî din jî wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê dema ku ev bû wê bi wê re wê weke herêmek ku wê girseya ne xwandî wê rêjeya wê di wê temenê de wê li wê zêde wê xwe di rengekê de wê di dewama wê de wê bide dîyarkirin. Ev rewşa weke perwerdekirinê wê di rengekê de wê, weke rewşek çawa wê li ser esasê dijberîyek civakî wê, were kirin û kurdan ew bi wê rengê bi awayekê mafdar ditin wê êdî wê xwe ji wê dûrbigirtan. Li kurdistanê wê, di wê temenê de wê pirsgirêka perwerdeyê wê di wê temenê de weke pirsgirêkek ku wê ji rejimê û temenê wê û kiryar û politikayên wê yên bi armanca asimlekirinê ku wê rûbide û wê bibê.

Di wê temenê de wê, ji aliyekê din ve jî wê, bi zanebûnî wê, rayadarên rejimê wê bixwezin ku kurdan di awayekê de ji xwandinê dûr bigirin. Sedema wê jî ew bû ku wan hizir dikir ku girseyek ne xwandî wê bo wan wê hesandtir ku ew wê di bin serdestîya xwe de bigirin û wê bi temenî wê karibin sehêtbikin. Wekî din wê di wê temenê de wê, karibin ew tenê

wê weke yê xwanda û dinivîsênin wê ji wê re wê weke ku ew dixwezin ku ew rê şanî wan bidin û wê, di wê temenê de wê weke ku ew dixwezin wê rê şanî wan bidin. Di wê temenê de wê hasabên ku wê li ser rewşek nexwendî hiştina civakê û di wê temenê de ku wê ev wê, ji aliyekê ve wê di temenê qadaxaya li ser zimanê kurdî de jî wê weke fektorek giring wê cih bigirê wê, di wê rengê de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê rengê de wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê bi farqe li ser pêşketina bi aboriya herêmên ji hev cihê û ya pêşketinê û hwd re wê di rengekê de wê weke aliyekê ku wê çawa wê bi wê re wê serweriyê wê li ser wê bikin wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê bê. Di rewşên weke yê rêvebirinê de wê, weke aliyekê wê yê din de wê, mijarek din bê ku mirov wê werênê ser ziman bê. Wê hertimî wê rêveber wê ji rojava ku ew bi aslê xwe tirk in wê hilbijêrên û wê bi şênina herêmê ku ew herêmê rê ve bibiin. Ev wê weke rewşek ku wê bi zêdeyî wê di nava xalkê herêmê de wê bibê sedema nexweşî û aciziyên ku wê, hertimî wê bibin. Di wê temenê de wê, hemû rayadarên dewletî bin, û yê din di qadên ên rêveberiyê de bin wê hemû wê, di wê temenê de wê ji serî ve wê ji herêmên din û weke yê tirk wê bi têgînek nijadperestî û faşizane weke ku wê kurd wê bibêjin wê hilbijêrên û wê werênina ser ziman wê bibê.

Ev rewş wê, temenê de wê weke rewşek di rengekê metingerî ê klasik a pir zêde bêahlaq de wê li herêmê wê bi encamên xwe re wê rû bide. Di wê temenê de wê, di dewama wê de wê ev kesên ku ew dihênina li herêmê ew her cûre dest avêtinê û bênamusiyê li hemberê civakê dikin jî wê ji destpêka komarê û heta roja me wê tenê wê newê dîtî jî ku wê tenê yek ji wan jî wê hatibê darizandin ji ber kiryarên xwe dijmirovî û namerdena.

Di dîmenekê weke ku wê dema ku wê doz wê nebin û wê ti kesek newê ser ziman wê birhan û nîşanaka wê nebê ku wê ti tiştêkê xirab bûbê. Wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê li wê bihizirin û wê bo wê sedemê wê dozan li kiryarên wan rayadaran wê nevekin. Di wê temenê de wê, minaq wê di doza roboskî û ankû qilabanê de wê di encama bombardama balafirên tirk de wê ser 30 kurdistanî wê bi carekê ku ew sivil bûn wê werina qatilkirin. Di wê dema ku ew qatilkirin dihê kirin de wê bi heya MGKê tirk wê pêk were. Ew di wê seata ku wê ew komkujiyê wê bikê wê li hev di rewşa civandinê de bê. Piştî wê bi demek ku wê hinekê wê dirêj bikin û wê hinekê wê manipulasyonan wê li ser wê re wê bikin wê

êdî wê doza roboskî wê ber ku rayadarên tirk ew kirin û ew dana kirin wê, ji dadgeha tirk wê 'biryara ne şopandinê' wê di derhaqê dozê de wê were dîtin û wê qatilên kurdan wê weke ku ew 'pirr paqij' wê bi wê re wê werina hiştin. Wê di derbarê wan de wê, bi kujarina wê ti biryar wê dema ku wê di derbarê wan de wê nebê wê di wê rengê de wê weke ku ew nebûbê wê were lê hizirkirin. BI gotina T. Ardogan ku wê werênê ser ziman ku "pirsgirêka kurd ku tu ne hizirê wê nebê" wê bi wê mantiqê wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê, dema ku tu bihizirê ku wê tii doz nebin wê demê wê kesekê ku weke tiştê kirî wê nebê wê bi wê mantiqê wê nehêlin ku wê ti biryar ji dadgehên wan di derbarê ti kuştinên kurdan de derkevin. Di wê temenê de wê ji destpêka komarê û heta roja me wê rastî ti dozên ku ew di wê rengê de biryara wê hatina dayin wê werin. Vajî wê pergale hûqûqê wê çawa wê di dewama wê de wê hertimî wê bi dozên ku ew li hemberî civake kurd vekê wê dîroka wê jî wê tişî bê. Wê bi encamên ku ew di wê temenê de wê bi awayekê bêhaqaniyetî wê bigirê wê, dîroka wê tişî bê.

Rejima kayyumê û gotina 'ewê hilbijêrên û emê ji destê wan bi kayyuman bigrin'

Di awayekê de wê dema ku em, li felsefeya têgîna rejimma kayyumê binerin wê di destpêkê de wê bi wê gotinê wê were ser ziman ku wê, dema ku wê, kurd wê rêveberîya xwe di hilbijartinê de wê hilbijêrên û piştê emê ji wan bi kayyuman bigrin. Di wê temenê de wê, piştî wê, jî wê di rengê ku wê ev gotin wê bi wê re wê were ser ziman de wê bibê.

Piştî wê hin nivîskarên tirk ên weke Selvi wê, di wê temenê de wê, vê felsefeya rejima kayyumê wê werênina ser ziman û wê li ser wê bi wê gotinê wê pirsê bikin piştî ku wan ew hanî ser ziman. Wê bibêjin ku 'hertimî ewê hilbijêrên û wê bi kayyumê ji destê wan were girtin' lê piştî wê çî bibê. BI wê pirsê wî di xwest ku ew aqilekê bide rêveberîya tirk ku ew piştî wê jî li wê bihizirin ku ew li ser wê re ew rêyekê bibînin.

Di wê temenê de wê di dewama wê de wê êdî wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin ku wê çî bikin. Di wê temenê de wê, ji xwe wê, dema ku wê, rayadarên tirk wê li wê bihizirin û wê li felsefeya rejima kayyumê wê bihizirîyan wê di wê temenê de wê piştî wê di wê temenê de wê li wê bihizirîya. Wan hizir fikir ku wê piştî wê, êdî wê tiştê wê bimênê. Ew jî wê di bilbijartinan re wê bi leyistokan ku ew li ser encamên hilbijartinê

dever bi dever li ser wan bileyizin û li leyha xwe encaman derhênin li holê û li ser wê re ku ew bibêjin ku 'meyizênin xalk jî êdî rejima me herê dikê.' Di wê temenê de êdî ew mantiq û felsefeya rejima kayyumê bi temenekê bi wê rengê ê weke di pêvajoyek bişavtinê û hwd de wê di wê temenê de wê, weke çawa wê dîmenekê mayindakirinê wê di wê temenê de wê bi wê re wê bileyizin.

Lê hinek encamên wê werina dîtin ku wê çawa wê, li herêmê wê di rengekê de wê di wê temenê de wê, weke hebûna partiyên rejimê wê di rengekê de wê, bi rêjeyekê bidina nîşandin wê bikevina nava hewldana wê de.

Wê jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare hilibjartinên herêmê wê bi teybetî wê weke qadaka ku wê di wê temenê de wê hertimî wê li ser wê manipulasyon wê werina kirin wê li wê werê nerin. Di wê temenê de wê, leyistokên bi her cûreyê wê li ser wê werina leyistin.

Di wê temenê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê li wê bihizirê ku wê mijara kayyuman wê weke ku wê di wê gotina ku wê weke bo wê dihat gotin wê, 'ew wê hilibjêrên û emê ji destê wan bi kayyuman bigirin' jî wê di wê temenê de wê, di temenê ji dest girtina wîna civakê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku wê li wê were lê hizirkirin bê. Wê jî wê weke aliyekê wê yê din wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare kayyumê wê, di wê çerçoveyê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di temenê politikaya rejimê a ku wê çawa wê şer li hemberê civakê û wîna wê bimeşênê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê li wê were lê hizirkirin. Di wê çerçoveyê de wê piştî rewşa weke ya rojava piştî ya başûr ku wê pêşkeve û wê kurd wê di wê de wê bina xwediyê wîna xwe wê, di wê temenê de wê, bi gotinên weke 'emê rewşek din weke ya defecto destûrê nedinê' wê di wê temenê de wê, li gorî gîyane gotinek bi wê rengê wê di wê temenê de wê were meşandin.

Di aslê xwe de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, dema ku wê rewşa kayyumê wê hilde li dest wê, di wê temenê de wê, bi awayekê wê, têkiliya wê ya bi pergale şer û an politikayên wê ve girêdayî wê di rengekê de wê karibê wê ji temen ve wê hilde li dest. Di wê çerçoveyê de wê, bi teybet wê çawa wê vîna civakê wê, newê naskirin û wê ji dest wê were girtin wê, weke çareyek pirr zêde xirab û qirêt ku wê ew wê

pêşbixin û wê bi wê re wê hemû nirxên mirovatiyê û wijdanê û hwd wê bînpêbîkê bê.

Di wê temenê de wê, di wê rewşê de wê, weke rengê politikaya rejimê ku ew wê çawa wê bi wê rengê wê li hemberî wîna civakê wê şer bikê û wê di wê çerçoveyê de wê, tûna bikê. Yan jî wê bi gotinek din wê xwe li wê serwer û serdest bikê. Kayyum wê hinekê jî wê navê politikaya wê ya dewletê ku wê li hemberî wîna civake kurd li kurdistanê ku wê di rengekê de wê were pêşxistin.

Di aslê xwe de wê, mijare rewşa kayyumê wê, di rengekê de wê, di mejiyê her kurdî de wê têgîna bindestiyê û metingeriyê wê, bicih bikê. Ya ku wê bi zêdeyî wê di serê kurdan de wê bibê sedema hêrsbûnê jî wê di aslê xwe de wê ji aliyekê ve wê ev bê. Ber vê yekê wê bi inadekê wê her hîlbijartinê wê kurd wê, bi hîlbijartina xwe wê tevî ku wê bihizirin ku wê, rejim wê, cardin wê kayyuman wê bi ser wan de wê bişênê û wê wîna wan wê qaspbîkê jî lê wê bi şûn ve wê biqawitênê. Wê, di wê temenê de wê, berteka civakê a bi rûmet wê xwe di wê temenê de wê li hemberî rewşa kayyumê ku ew li wîna xwe xwedî derkeve re wê di wê temenê de wê were dîtin.

Ev wê di her demên hîlbijartinê de wê di rengekê de wê were dîtin. Di wê çerçoveyê de wê di dewama wê de wê kayyumê wê bi wê re wê êdî wê, di her hîlbjartinê de wê bi şûn bişênin. Lê rejima tirk jî wê bo qaspkirina wîna civakê û domandina pêvajoyên şer ên ser serê wê cardin wê kayyumên xwe ku wê weke nişanaka metingerî û pêvajoyên şer û jenosidkirina civakê bin wê dîsa bişênê. Di wê temenê de wê li ser pergale hûqûqê ve jî wê hertimî wê qawlikê wê were amede kirin. Wê, di wê temenê de wê, bi siyesî ew hêrîş wê li wîna civakê bi hebûna kayyumê wê were kirin û wê bi pergale hûqûqê jî wê, çawa wê 'meşrû' wê were dayin nişandin wê hêncetên wê bi dina çekirin û wê hîlbijaertiyên kurd jî wê bigirin û wê biavêjina li zindanan. Jinên kurd ên weke Gultan kişanak wê, di dema pêşî de wê weke şaradarê amedeê wê were girtin û wê were zindankirin.

Di wê temenê de wê, di nava wan çar hêtên zindanê de wê bi sedan bijartiyên kurd wê di wê rengê de wê hebin ku wê kurd wê bahsa wan bikin wê hebin. Ew wê bijartiyên kurd bin ku wê çawa ku wê ew wê werina bijartin û wê rejim wê bi kayyumê daninê ser rêveberîya bijarti û wê wan biavêjê li zindanê bê. Ew wê weke şîwayekê şerkirinê ê li hemberî wîna civakê a li kurdistanê jî bê.

Di wê temenê de wê jî dikarê wê ji aliyekê din ve jî wê werênê ser ziman ku wê ev pêvajoya hêrîşên li winda civakê wê bi rejima kayyumê re wê zêdetir wê bibin. Wê oparasyonên leşkerî wê zêdetir wê bibin û wê oparasyonên siyasî wê bi rêjeyek pirr bilind wê li sîyesetmenderên kurd wê werina kirin. Di wê temenê de wê, ev rewş wê di demên hebûna kayyuman de wê zêdetirî wê bibin. Bi oparasyonên siyasî û bênavber kirina wan wê çawa wê tirsekê wê di dilê gel de wê bi wan wê werina çêkirin û wê di wê temenê de wê, di hilbijartinan de wê bi şûn ve wê gavê biavêjê û wê, li şûna partiyek kurd wê partiyek rejimê wê dengê xwe wê bide wan wê bi wê armancê wê ew wê were kirin. Lê tevî wê jî wê, li kurdistanê wê hertimî wê bi rêjeyek bilind wê encamên hilbijaertînê li her bajarên kurd wê mazin wê bibin û wê bi wê rengê wê bidîna nîşandin ku ew bandûra bi tirsê ku wan dixwest ku ew li ser wan çêbikin ew ne di bin wê bandûrê de na.

Rejima kayyumê, şer û rojava

Di aslê xwe de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê rejima kayyumê wê, weke ku me li jor wê li çend deveran wê hanî ser ziman ku wê lingekê wê yê giring wê bi çerçoveya konseptek şer a pirrali ku wê were meşandin bê. Lê di wê demê de wê pêşxistina wê jî wê di rengekê de wê, aliyekê wê yê din jî wê ew bê ku wê di wê demê de kurdan li rojava rêveberiyek xwe ya herêmî avakir û di dewama wê de ew li wê serwer bûna. Wê di dewama wê de wê, di awayekê de wê, çawa wê li bakûr wê bi tememî wê ti saziyên kurd ku ew wê, di wê rengê de ku ew, piçûk û an mazin ku wê weke rêveberiya kurd wê li bakûr wê li rex wê were dîtin û binavkirin jî wê, ne xwezî ku ew hebê. Hinekê jî wê aliyekê wê yê din ê bi rojava ve girêdayî a hebûna kayyuman wê di wê temenê û awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê, çawa ku wê di reng û awayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring ku wê çawa ku wê, pêvajoyên şer wê li hemberî rojava wê bimeşênin û wê ji kurdên bakûr wê nehêlin ku wê deng derkeve. Hinekê jî wê di wê temenê de wê, di wê pêvajoyê de ku wê her roj wê bi SIHA û an balafirên şer wê rojava û herêmên wê û başûr û herêmên wê werina bombardimankirin di wê demê de wê, bi teybet wê, hebûna rêveberîya kurd li bakûr wê, ji xwe re wê weke kelemekê bidîtan. Di wê temenê de wê, rejima Ardogan wê bo ku ew pêvajoyên şer ên li hemberî

kurdistanîyan ew bimeşênê û di wê demê de li bakûr ti kurd û saziyên wê nebin ku ew deng derxin wê di wê temenê de wê rejima metinger a kayyumê wê di wê rewşê de wê pêşbixê û wê, bikê fermiyetê. Vê mantiqê weke bênuminêr hiştinê ku ew wê ti kesek nebê ku ew gotinê li ser navê wan bibêjê wê di gotinên ardogan ên bi rengê ku ew di dema li dijê rêxistina kurd HDPê û hwd dibêjê 'ew kurdan numinêr nakin' wê werênê ser ziman de dikarê wê fahmbikê û werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, rejima kayyumê wê ji wê aliyê ve jî wê weke ji gelek aliyên din ve wê weke rejimek şer ku wê di wê temenê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin bê.

Di awayekê din de jî wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê pêvajoyên şer wê ji xwe wê li rojava û bakûr û başûr wê bênavber wê, bimeşênin. Wê di wê temenê de wê ev pêvajo wê, weke pêvajoyên şer ku wê bi teybet wê di awayekê de wê di wê de wê bi çekên kimyewî û yê giran wê ew pêvajoyên şer wê, di rengekê de wê were dîtî ku wê çawa wê were domandin.

Ji xwe wê berî dema hilbijartinên 31ê adara 2024'an de wê, dema ku wê T. Ardogan wê herê amede û wê axiftinê wê bikê wê gotina wî ya pêşî wê ew bê ku wê çawa wê oparasyonên dervî şînor wê bikin û wê di wê temenê de wê, gotina wê bibêjê. Di wê temenê de wê kurdan wê bi wan gotinên ku ew dihênê ser ziman wê weke ku wê ji aliyê xwe ve wê çawa wê tehdid bikê wê di wê temenê de wê bikê.

Ji aliyekê din ve jî ku wê weke rewşek amedekariya ji wê re wê, kurd wê şîrovebikin wê di demên du rojan berê hilbijartina 31ê adarê de wê, bi deh hazaran wê leşker û polis wê bîn birin li herêmê û ew bi teybetî wê, li herêmên bajar û bajarokên ber sînor wê bicih bikin wê bi awayekê ne bi destûrî wê di hilbijartinan de wê, bi zorê wê bi wan wê deng bidina bikarhanîn. Wê bi wan dixwest ku ew dengên wan herêmên ber sînor ên weke bajarokên weke şîrnaxê, bedlisê û herêmên ber sînor ên li dora çolemergê weke şemzînanê û hwd wê bi wan re wê bikin ku ew dengê xwe bilind bikin û bi wê re ew wan herêman di destê xwe bigirin ku ew jî wan şerê li herêmê bidomênin. Di dema pêvajoya şer a li rojava de jî wê bi heman rengê wê herêmên weke xatayê, serêkayniyê û an 'ceylanpînarê' û hwd wê, di wê rengê de wê were kirin. Ev herêm wê weke herêmên ku weke li wan wê leşkergehên leşkerî bo şer li wan dihên bicihkirin û jî wan şer dihê meşandin bin. Di wê temenê de wê herêmên li sînorê bakûrê kurdistanê ên weke me navê wan hilda wê bi wê rengê wê çawa wê, ji armançek leşkerî a şer re wê di dest de wê bigirin wê di wê

temenê de wê bi dengê ku ew bi kesên ji deverên dûr dihênina wan deveran û dengê wan didin bikarhanîn wê bo wê armancê bê.

Di wê temenê de wê pêvajoyek şer a teybet wê di wê temenê de wê weke ku wê bingihê wê were avêtin. Kurdan ev dizanî. Dizanin ku weke ku wê amedekariyek bi wê rengê a şer wê di wê temenê de wê li herêmê li hemberî kurdan wê di wê temenê de were kirin. Ji xwe li başûr, hê şerekê ku rejima tirk bi zanebûnî barî wir kiriya li dijî kurdan wê di wê temenê de ku ew dikê û dimeşênê wê hebê. Weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, ev şerê ku wê barî başûr kirî wê çawa wê bikê temenê nakokiyên nava rêxistinên kurdan wê bi wê jî wê di rengekê de wê weke ku wê itinayekê wê bide nîşandin. Wê bi wê re wê li ser nakokiyên nava rêxistinên kurdan re wê, bi wê re wê di nava rêxistinên başûrî û yên bakûrî û hwd de wê di wê temenê de wê, çawa wê wergerênê dijberîyekê wê di wê rengê de wê li ser wê bixabitê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, hewldana di şer de kurdan li dijî kurdan bikarhanîna wan bikê wê, ji rewşek şer zêdetirî wê çawa wê, bi encamên wê yên di wê temenê de ê li ser nakokiyên nava kurdan re wê bikê ku ew encamê bi dest bixê. Di wê temenê de ku ew karibê bibêjê ku kurd, nikaribin bibina yek û werina cem hev. Ji xwe ev gotineka wan ya ku wê di her demên dîrokê de wê bigotan bo kku ew wê bêtifaqiyê bikina nava wan de. Ev di wê temenê de wê, hem di dema şerê DAÎŞê de jî û hem piştê jî wê di wê temenê de wê bi leyistina li nava kurdan û bi hewldana çêkirina nakokiya nava wan ku ew pêşîya hatina wan cem hev bigirê wê, di wê temenê de wê, weke encamake giring a ku wê bi wê şerê ku wê barî kiriya wê bixwezê ku ew bigihijê encamekê. Di wê temenê de wê, bixwezê ku ew, di wê temenê de ew çawa bêtifaqiyê bike nava kurdan wê di wê temenê de ew li wê bileyizê. Derbeye ku wê bi şer li kurdan nekarî bixê bi wê rewşa çêkirina bêtifaqiyê ku ew bi wê leyistina nakokiyên nava kurdan re dixwest wê bikê û wê bidest bixê.

Rejima kayyumê wê di rengekê de wê di awayekê de wê dema ku em li wê bihizirin wê dikarin wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirin ku wê çawa ku wê weke aliyekê wê yê giring wê, di dewama wê pêvajoya şerê DAÎŞê ê ku wê li rojava û başûr de wê were wê di rengekê de wê, dikarê wê bi wê ve girêdayî wê fahmbikê. Li gorî wê mantiqê wê, li wan ali û beşên kurdistanê ku wan bi DAÎŞê derbeyek giştî û stretejîkî li kurdan dan wê, êdî wê bi rejima kayyumê wê dizaynkirin û hwd wê di rengekê de wê bi wê re wê, di reng û awayekê de wê bikiran. Di wê temenê de wê weke modela ji nûve dagirkirin, bindest kirin û bi tememî

ku wê bi wê hebûna wîna kurd wê ji holê wê were ji holê rakirin wê weke konseptê wê bê. Wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê di awayekê de wê dikarê wê bi wê re wê fahmbikê û wê di awayekê de wê werênê ser ziman bê.

Di awayekê de wê, piştî pêvajoya rojava û pêşketina wê ji xwe wê bi zêdeyî wê di wê temenê de wê giraniya xwe wê bidina li ser bakûrê kurdistanê û bajarên wê ku wê çawa wê dibin sehêtekê de wê bihêlin. Di wê temenê de wê, di wê demê de wê, dema ku kurd li herêmên xwe xwediyê serwerîyekê bin wê di rengekê û awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê nikaribin wê derbeyê bi şerê ku ew li hemberî kurdan li wan bixin. Ber vê yekê ew wîna kurd yan were ji holê rakirin û yan jî bi rewşên weke yên rejîma kayyumê ew were bi temenî bin dest kirin û wê, dîmenê ku ew weke wînekê heya wê ji holê rabikê. Di wê rengê de wê, ev wê, bo pêvajoya şerê rejîmê ê li hemberî civake kurd wê xwe di rengekê de wê karibê wê fahmbikê.

Pêvajoya şerê rejîmê wê ne weke pêvajoyek ku wê tenê wê bi deestpêka dîroka komarê re jî wê dest pêbikê bê. Destpêka wê pêvajoya şer wê, bi hêrîşên Yavuz selim li xilfetiya Eyûbîyan û herêmên wan wê bikin wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê, werênê ser ziman bê. Weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê, di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku Ev şerê ku wê i ro wê di roja me de wê, Rejîma ardogan wê bi kurdan re wê bidomênê wê şerê wê demê û wê destpêkê ku wê bi heta roja me wê, bê domandin bê li herêmê. Yavuz selim wê bi tememî wê pêvajoyek şer a xadar ku wê heta roja me wê her dem wê di wê de wê bi sed hezaran wê mirov wê werina qatilkirin wê bide destpêkirin. Kuştinên roja me jî wê, di dewama wê destpêkê de wê, karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê, dema ku wê rejîma ardogan a şer wê bahsa referansên yavuz selim wê bikê wê di rengekê de wê di wê temenê de wê weke kirpendinekê wê li ser wê temenê wê di rengekê de wê bikin.

Pêvajoya şer a di wê temenê de ku wê were domandin wê di wê rengê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê di reng û awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Li ser wê temenê wê li herêmên kurdan wê bi xapandinên bi rêya olê weke bi AKPê bê û ankû bermehiyên erbakan weke ya Refahê(navê wê yê wê demê YRP) û hwd bê wê di wê temenê de wê, di ahengekê de wê bi hev re wê, çawa wê, wê manipulakirinê wê bikin wê karibê wê fahmbikê bê.

Ev rêxistinên ku wê weke olê wê weke referans dikin wê ji rengê nêzîkatiya iktidara Erdogan wê li kurdan wê di nêzîkatiya xwe de wê ne cihê bin. Heta ku wê di dewama hev de û wê ji hev re wê çawa wê, temen û çerçoveya şer û pêvajoya şer wê li leyha rejimê wê bi hev re wê di awayekê de wê bidina sêrî wê funksiyonên rejima kayyumê wê di rengekê de wê bidina domandin wê di wê temenê de wê weke xwediyê nêzîkatiyekê ramyariyekê û felsefeyekê bê. Di wê temenê de wê, di felsefeya wan de wê, wê tenê wê çawa wê bi olê wê manipulakirin wê hebê û wê, di dewama wê de wê, bi wê re kurd wê, weke dibin destê wan de wê di rengekê de wê bi metingerî wê were girtin. Di wê temenê de wê weke çerçoveya wê metingerîyê wê li ser serê civake kurd wê di wê temenê de wê, xwe bide dîyarkirin. Wê dema ku wê minaq wê AKPê wê nikaribê wê li deverên weke Rehayê û hwd wê serkeve wê bo ku ew wê fêrsa bindestiya kayyumê ji ser civakê nede windakirin wê li şûna wê bermehiyên Erbakan û refahê û hwd wê, di rengekê de wê, derxistina li pêş û wê bikina xwedi rêveberî. Di hilbijartinên 31ê adara 2024'an de wê ya ku wê dibê jî wê di rengekê û awayekê de wê weke ku wê were dîtin wê di wê temenê de wê ev bê.

Di wê çerçoveyê de wê, ev wê weke aliyekê ku wê çawa wê, bi referansa olê wê çawa wê şikandinekê wê bi kurdan wê bidina çêkirin bê. Di wê temenê de referansa olê wê di rengekê de wê di wê çerçoveyê de ku ew dihê bikarhanên wê di wê temenê de wê bi rejimê ku ew bi AKPê bûya û an bi bermehiyên erbakan û refahê û hwd bûya wê ne giring bê. Di encamê de wê bo herdûyan jî wê weke hev bê. Di wê temenê de wê ew wê weke hev bin bo rejimê. Di wê temenê de wê, di wê çerçoveyê de wê, dîsa wê ew referans û serdestiya wê bi referansa olê wê di rengekê de wê weke ku wê bidina domandin. Di wê çerçoveyê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê, di reng û awayekê de wê bide dîyarkirin bê. Di aslê xwe de wê di wê temenê de wê pêvajoya hêrîşên rejimê wê di wê temenê de wê bi wê re wê bidomê. Di awayekê de wê li Rehayê wê, li şûna AKPê, bermehiyên refahê û erbakan kirina rêveber wê tenê wê weke kes gûharandin bê. Lê wê di wê temenê de wê çawa wê, ji wê nûqteyê wê, derbeyekê wê li kurdan wê bixê û wê bingihê wê konseptê şer a li rojava wê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê bide domandin wê weke aliyekê wê yê ku wê karibê wê fahmbikê bê.

Wekin wê di çerçoveya têgîna rejima kayyumê de ku mirov wê bibêjê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê çawa wê, di awayekê

de wê, kurdên ku ew di nava sazi û rêxistin û an partiyê rejimê de wê bi têgînek cerdewani wê li wan wê were nerin û wê bi wê rengê wê li hemberî civakê wê werina bikarhanîn. Ew kurdên di nava rêxistin û saziyên rejimê de wê weke kurdên ku ew hatina dewşirmekiirn wê li wan wê were nerin û ew kurd wê, di qada siyesî de wê weke cerdewanên siyesî, di qadên perwerdeyê de wê weke cerdewanên qadroyî ên perwerdeyê dikin û bişavtinê bi wan bi civakê dihên pêşxistin wê di wê temenê de wê di rengê de wê, were nerîn. Hinekê jî wê, ji aliyekê ve wê mantiqê rejima kayyumê wê ev têgînên bi têgîna cerdewaniyê re ku wê weke bi çerçoveyek pergali wê di wê temenê de wê û bi awayekê pirrali wê li wan wê were lê hizirkirin wê biafirênê. Ji xwe wê dema ku wê rejima tirk wê rejima kayyumê a metingerî wê pêşbixê di temenê pêvajoyek şer de wê, ji aliyekê ve jî wê van dordorên ku ew weke temenê bişavtinê û bingihêkê şerê li dijî civakê li wan dinerê wê li ser wan re wê, di rengê de wê bihizirê. Ev wê weke girseyna ku wê, ji temen ve wê, di temenê rejima kayyumê de wê, piştî xwe wê bide wan. Ber vê yekê bê ku wê di rengê de wê dûbare û dûbare wê bixwezê ku wê kurd wê çendî wê bi hilibijartinan wê kayyuman bi şûn ve wê bişênin jî ew wê bi israri wê bişênina li ser serê kurdan. Ji aliyekê ve jî wê ev çerçoveyê de wê, ev dordorên ku wê bi mantiqê cerdewaniya siyesî de wê di nava rêxistin û sazi û partiyên rejimê de wê hebin û yên ku wê weke xabatkar û qadroyên rejimê û ji kurdan bin wê lingekê temenê wê rejima kayyumê w di awayekê de w biafirênê. Wekî din jî wê girseyên ku ew weke dewşirmekirin ên weke weke sixor û hwd ku ew bi erkirina jî wê weke aliyekê wê û lingekê wê bi wan wê were dîtin. Wekî din jî wê ji nûqtetek nerm li ya hişk wê çawa wê di pêvajoyekê de wê li wê bihizirin wê, bi rêxistinên siyesî wê rewşekê de wê bihizirin û wê herina bi ser kurdan de bo xapandinekê di temenê dengirtinên li rêxistin û partiyên siyesî. Minaq partiya refahê a arbakan wê, weke di rengê pêvajoya destpêkê a AKPê ku wê bi waadên ku wê pirsgirêka kurd wê çareserbikê wê herê bi serê kurdan de. Di wê temenê de wê, çawa wê pêvajoyê wê bi wan re wê, dirêj bikê û wê wan di nava kurdan de wê bicih bikê û wê di dewama wê de wê li ser wan partiyên re wê, hem civakatiya kurd wê ji hev qat bikê û hem jî wê di wê temenê de wê weke ku ew dihênina ser ziman wê bi rêyên weke 'entegrekirinê a li rejimê' weke civake kurd wê bikê wê, bi wê re wê êdî ew wê were kirin.

Di wê çerçoveyê de ev dordor wê, weke dorna di wê temenê de wê li nava civakê wê, hêstiyên bi navê başiyê wê di wê temenê de ên weke li

ser olê, biratiyê û hwd wê bikarbênin û wê di wê temenê de wê istismarbikin. Lê di aslê xwe de wê, ti armancên wan ên weke bi biratiyê û hêstên olî wê nebê. Tenê wê di rengekê de wê çawa wê, kurdan wê bi wê li rejimê wê bide girêdan û weke ku ew dibêjin wê 'ji rewşa xwe weke cûda dîtinê wê derxê û weke kurd êdî nebînê û hwd re wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser **ziman**.

Ji aliyekê din ve jî wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê ku ew wê, di wê temenê de wê çawa ku wê di rengekê û awayekê de wê bi wê re wê, li ser fêrsek weke ya bi dijberîya olî re wê ew wê li kurdan wê were domandin û wê di wê temenê de wê, bi wê re wê, herê bi ser kurdan de wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di awayekê de wê bi wê re wê wê fahmbikê û wê karibê wê di reng û awayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê, di hibijartinên 31ê adara 2024an de wê ev ali wê weke aliyekê ku wê çawa wê, li ser temenekê ku wê ji wê nûqteyê de wê, li dijî rojava jî wê weke li ser mantiqê DAÎŞê û hêrîşên wê fêrsekê û têgihekê wê biafirênin wê weke aliyekê ku wê li ser herêma Rehayê û hwd re wê di rengekê de wê weke aliyekê ku wê bi wê rengê wê li wê were lê hizirkirin û wê di wê temenê de wê ew wê, weke nûqteyek berdewamî a bi mantiqê rejima kaxumê a şerê rejimê a bi wîna civake kurd û hebûna wê re bê. Wê ew nûqte hem di temenê oparasyonên sîyesî ku wê bi her roj wê bi dehan kurdistanî wê werina girtin û bîn avêtin zindanan û wê, di temenê oparasyonên leşkerî de ku wê her roj wê bi wê bi dehan ciwanên kurd wê li rojava, başûrê, bakûr û hwd ku wê werina qatilkirin bê. Di wê temenê de wê, weke rewşa pêvajoya destpêkê a şerê rejimê bi DAÎŞê û hwd ku wan çawa li dijî kurdan dixwestin ku wê deverê wê bikina weke herêmek weke ya xatayê ku wê ji wê şerê DAÎŞê di meşandin wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, were kirin weke navendek hêrîşê a bo demên piştre ên şerê rejimê jî.

Di rengekê de wê mijare pêvajoyên hêrîşên kaxumê di şewayekê de wê, di wê temenê de wê ji aliyê civakî ve jî wê bi makanismayên dewletî wê temenekê wê yê ku wê li ser rewşa qadroyên weke yên mamostetiyê bê û an rewşên din ên weke xabatê û hwd bê wê, bixwezê ku ew wê di rengekê de wê bikarbênê. Ev wê, di awayekê de wê rewşa wê lingê weke bi şewayên cerdewaniya siyesî û hwd re wê, bi pergale aboriyê malbatê û ya civakî û hwd re wê di rengekê de wê bi têkiliya ku wê bi wê re wê

dênin re wê, di şêwayekê de wê bê xwewstin ku ew bi wê re were girtin û an sehêtkirin. Sehêtkirina kes di nava civakê de wê, di wê temenê de wê makanismayên wê yên ku ew hatina afirandin wê, bi wan aliyan wê hebin û ev aliyên weke makanismayî wê, di dema rejima derbayê a ardogan de wê bê xwestin ku ew ali ji nûve werina sazîkirin û bikarhanîn li hemberî civakê ku ew wê çawa wê bi wê re wê sehêtek rejimî wê li ser were pêşxistin.

Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, di demên rejima derbayê a ardogan û makanismaya ixrackirinê ku wê bikarbênin wê di wê de wê, ne tenê kesên ku ew ne li gorî wê pergale wan ya dewşirmekirinê bin wê bête derxistin ji wê çerçoveya pergalê. Wê bi wê re wê, di rengekê de wê, çawa wê, bi wê ve wê girêdanekê wê li ser hinek temenên din ên nû wê bi wê ve girêdayî wê çêbikin û wê mirovan wê bi wê ve wê girêbidin.

Di wê temenê de wê ev aliyên weke bi têngîna qadroyên dewletê û rewşa piştgirîya li partiyên siyêsî ên rejimê wê çawa wê di hevrastekê de wê bikina mejiyê wan de û wê di wê rengê de ku ew xabatkarekê dewletê bê ew mecbûrî pêwîsta weke piştgiriyê bide parti û rêxistinên rejimê. Di wê temenê de wê, ev wê weke intibayek ku wê di mejîyan de wê li ser wê re wê di rengekê de wê were pêşxistin bê.

Lê di aslê xwe de wê, di awayekê de wê aliyên ku wê mirov wê qadroyê dewletê jî bê wê wîna xwe wê çawa bikarbênê wê, di dîmenekê cihê de wê karibê ew cihê bikarhanîn. Lê ew dervî wê, di wê temenê de wê, girêdanê dikin ku wê çawa wê mirov wê bi wê êdî wê bi rejimê ve wê were girêdan. Di awayekê de wê ji rewşên xwe civakî û nîrxên wê û temenê wê dîrkeve.

Di wê çerçoveyê de wê bi wê mantiqê wê kesekê ku wê weke kurd bê wê lî ser navê partiyek rejimê ku ew çekê li civake ku ew ji wê dihê bikişênê. Ankû weke leşkerekê wê yê qirêt ku ew kesan bo wê bikujê. Ji wê rewşê ti rewş wê ne bêahlaqtir û dijmirovî wê nebin.

Di dewama wê de wê, ev ali wê weke aliyna ku wê rejim wê weke rewşek makanismayî wê li wan bihizirê bê di rewşa rejima kawayumê de. Wê dema ku ew dikê û dixwezê ku ew kawayumê wê jinûve wê werênê wê di wê temenê de wê demografiya civakê wê di wê temenê de wê bi leyistina li nava wê û dewşirmekirinê ji wê bi wan re wê bixwezê ku ew wê temenê wê çêbikê.

Di wê rewşê de wê, şûna dûbare û dûbare û car pişt carê re ku wê bi wê re wê werênê wê hinekê jî wê di wê temenê de wê weke ku wê bi wê aliyê ve wê girêdayî bê. Wê dema ku em van aliyên bingihînî wê fahm

nekin û tenê wê weke hanîna rejima kayyumê wê nikaribin wan fahmbikin. Di wê temenê de wê aliyekê qadaxaya bi zimanê kurdî wê di wê temenê de wê dikarê wê bi girêdanekê wê fahmbikê. Wê di wê temenê de wê, çawa wê, bi gotinên weke 'hun nikarin bi kurdî biaxifin, hun tenê mecbûrin ku hun bi tirkî bi axifin' wê di wê temenê de wê weke têtînek ku wê temenê wê hebê. Di wê çerçoveyê de wê, ev têtîn wê ditemenê wê rewşa kayyumê de jî wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di şêwa û rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Wê jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di dewama wê de wê, fahmbikê ku wê rewşa rejima kayyumê wê di wê temenê de wê, li ser rewşên perwerdeyê a yekali ku wê tenê wê bi zimanê tirkî wê bi mecbûrî wê were kirin wê jî wê aliyê ve wê temenê wê ava bê. Wê bi wê re wê di rengekê de wê di dewama wê de wê li wê bihizirin.

Di ziman de wê car bi car wê were gotin ku wê çawa wê xwediyê xêvekê û mejuyekê wê bi wê bê. Wê di wê temenê de wê dema ku wê kes jî ziman hat dîrkin wê weke ku wê jî wê temenê xêvî ê bi hebûna xwe re jî wê di awayekê de wê weke ku wê dîrkin. Di wê çerçoveyê de wê nikaribê bihizirê, jêhatiyên xwe yên zimanî, jiriyên xwe yê bi hizirî û hwd bide nîşandin. Wê di wê temenê de wê, weke ku wê êdî wê, bi awayekê wê, bê xwestin ku mirov bi zimanê tirkî were jiyin. Di zimanekê de wê fêrbûn û xwandin û jîyankirin wê weke dîbare wê rewşek xêvî wê biafirênê. Di wê temenê de wê, kurdên ku ew bi tirkî dijîn de jî wê ew wusa bê. Lê wê ti carî ew xêv wê ne xêva wan ya civakî û esasî bê. Wê weke xêvek duyem ku ew li ser zimanekê duyem re ew dihê pêşxistin û di wê de wê, weke ku wê di rengekê de wê were dilgirtin wê di dîmenekê de wê xwediyê rewşekê di jîyane xwe de û di pêşketina xwe de wê bibê bê.

Bi rejima kayyumê wê çawa wê pêşîya xwestina mafên civakê wê were girtin wê li wê were lê hizirkirin

Hinek aliyên ku me li jor bi rewşa weke di dewama rewşa kayyumê de wê rewşa partiyên rejimê ên li bajarên kurdistanê ku ew bi rêngê weke bi hileyên û hwd wê werina bicihkirin wê di dewama rewşa rejima kayyumê de wê karibê wê fahmbikê. Wê di wê temenê de wê ew intiba wê hertimî wê li ser wê re wê were afirandin ku ew parti hatiya hilbijartin û êdî bi

wê hîlbijartinê weke ku ew jî mafên xwe yên civakî weke zîman, çand, dîrok û hwd feragat kiriya û ew êdî wan nexwezê bi wan bijî re wê, bê xwestin ku ew were afirandin.

Li ser wê intibayê re wê bi di wê temenê de wê, bi rewşa intibayê ku em wê li wê bihizirin wê aliyekê wê yê giring wê bi partiyên rejimê û "bijartinên wan" re wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê bahsa hebûna civakê wê di wê temenê de wê were kirin ku wê dema ku ew bijartiya wê demê wê, di wê temenê de wê, ew ne weke di rewşa xwestina maf û azadiya xwe de bê. An jî ew weke qadro serî li karê dewletê daya wê demê ew di wê temenê de wê, ew ne xwezê di wê rewşê de bê ku ew wan mafên xwe yên civakî dixwezê bê. Wê di wê temenê de wê ev rewş wê weke rewşna ku wê di wê temenê de wê bi hinek intibayan ku wê çawa wê di meji de wê bicihbikin ku ew weke jî wê rewşê re wê weke rewşek arnarnatif bin wê were lê hizirkirin.

Ber vê yekê ew di wê temenê de wê di hîlbijartinan de wê çawa wê bi her rê û şik û hileyê wê bixwezin ku ew xwe serdest bikin. Di wê temenê de wê, çawa wê karibê wê mafê civake bi bijartinekê wê, yan wê hebê û an wê nebê? Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê li wê bihizirê bê. Yan jî wê hîlbijartinek wê çawa wê karibê wê, hebûn û nebûna wan mafan di wê temenê de bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê, di şewayekê de wê di awayekê de wê, di aslê xwe de wê manipulasyona mazin wê di wê nûqteyê de wê vêşarî bê. Wê di wê temenê de wê li ser wê rewşê de wê dema ku wê hin kes wê nivîsandinê bikin wê ku ew nivîskarên tirk bikin û hin mejiyên bi kurd jî bin wê di wê temenê de wê weke ku wê xwe li wê têgînê wê razênin. Lê ev têgîn wê ti carê wê nikaribê weke rastiyeke civakê wê pê nasebikê û wê di rengekê û awayekê de wê werênê ser zîman bê.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser zîman ku wê mafê civakê wê, li ser rewşek bijartinê a nava civakê re bê. Wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di dewama wê de wê werênê ser zîman. Wekî din jî wê dikarê wê bi wê re wê werênê ser zîman ku wê mafên civakî wê di rengekê de wê nikaribin wê bi rewşa hîlbijartinekê re wê werina lê hizirkirin ku ew hebin û an nebin. Di wê nûqteyê de ev intiba û hizirkirin wê ne tenê wê manipulasyonekê wê, bi xwe re wê bidina dîyarkirin. Wê jî wê zêdetirî wê hinek rewşên din ên xirab jî wê di wê temenê de wê di meji de wê bidiina diyarkirin. Di serî de wê, di wê temenê de wê di rengekê de wê, ev rewş wê li ser temenekê civaknasî,

derûnî, demografîyî û hwd wê weke aliyekê pêwîstî bê ku mirov wê li wê bihizirê û wê ji gelek aliyên din re wê fahmbikê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di şewayekê û rengê de wê bi wê re wê di rengê û awayekê de wê li wê bihizirê bê. Wê dema ku wê T. Ardogan herê amedeê û bahsa kirina oparasyonên leşkerî li kurdan bikê û wê dema ku ew piştî wê, dengê wê bigirê wê weke ew deng ji wê re piştigira wê, şîrovebikê. Ev manipulasyon wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê di serî de wê, di temenekê şermazane de wê hilde li dest bê. Wê di wê temenê de wê ji wê aliyê ve wê di rengê de wê rewşên hilbijartinê wê bi awayekê pîrr zêde xirab wê di wê temenê de wê di rengê û awayekê de wê weke di temenê oparasyonên têgihê ên di wê temenê û rengê de jî wê di gelek awayan de wê were dîtin ku wê were bikarhanîn. Wê di wê temenê de wê di rengê de wê were dîtin ku wê li wê were lê hizirkirin. Ev ali wê di dem û çerçoveyên hêrîşên li hebûna civakê ku wê bi awayekê bê navber wê were kirin de wê weke hin aliyên ku wê bi wê re wê di rengê de wê weke ku wê were lê hizirkirin jî bê.

Di dewama wê de wê jî wê werênê ser ziman ku wê di awayekê de wê, rewşên weke bi hilbijartinan ên bi bajar û bajarokên kurdan wê weke ku wê partiyên rejimê wê werina bijartin û an ku wê bi zorê bi wan bidina bijartin wê di wê temenê de wê çawa wê di rengê de wê weke di temenê dijberî maf û azadiya civakê û xwestina wê de wê were şîrovekirin. Ev wê weke aliyekê ku wê bi têgîna felsefeya rejimên metinger ên klasik de wê di awayekê de wê were dîtin ku wê hebê. Di wê çerçoveyê de wê di rêveberiyên metinger de wê, dema ku wê, dema ku ew kes di wê temenê de wê weke di dîmenekê de wê hebûna wê herê bikê ew wê, weke bi wê ve girêdayî bê. Ew wê ti mafê wê ji wê nexwezê. Di wê temenê de wê di mantiqê koleyekê weke ku ew êdî bi hebûna wê re ti maf û nirx newê hizirkirin.

Di wê rengê de wê di rengê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Ev kesên ku wê ji rêveberîya metinger jî wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirin û wê rewşê wê ne tenê wê weke kes wê êdî wê bi wê rewşa hilbijartinê wê dervî xwestina maf û azadiyê ku wê were lê hizirkiriin lê wê ji aliyekê din ve jî wê çawa wê êdî wê weke ku ew efendiyê wî kesî bê û ew kes di dîmenê xwe weke wî dikê de, bi zimanê wî yê serdest didiaxifê û an di wê temenê de wê, di rengê de wê weke wî xwe weke çî mafê ku ew xwedi weke xwediyê wê ya ku wê di rengê de wê bibînê wê, bi rengê wê weke ku wê bikeve

şaşıya xwe bi wê rengê weke wê fahmkirinê de. Ji xwe yê metinger jî dibêjê ku em bi wê rengê li hemberî destûrê xwediyê heman mafê na weke tirk'. Nabêjê weke kurd û tirk. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, ew kes wê êdî wê di wê çerçoveyê de wê weke ew ji keseyet û rastiya wê hatibê kirin wê di rengekê de wê bi wê ve wê di şewayekê de wê weke ku wê xwe bide dîyarkirin. Weke ku wê Emile durkheim wê bibêjê di pirtûka xwe ya 'xwekuştinê' de ku wê ew wê êdî wê weke kesekê bindest ku ew di her aliyê de wê xwekuştina keseyetîya xwe ya civakî ku ew bi xwe re kirî û di wê temenê de ew êdî ne weke xwe di rengekê de heya wê di wê temenê de wê hebê.

Di wê çerçoveyê de wê, êdî wê bo ku ew xwe weke xwe nebînê wê li koka xwe bixwe jî wê dijminatîya ku ew dikê jî wê, di rengekê de wê hinekê wê bi pirsgirêkên derûnî ên keseyetiyê re wê bi wê re wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê di awayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Emile durkheim ji wê aliyê ve wê bi têgînek civaknasî wê şîroveyna wê bi gotina xwekuştina keseyetê wê bikê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê di nava civakê de wê, kes wê çawa wê ji xwe biravê û an wê çawa wê, wê xwe kuştina civakî wê bikê wê di wê temenê de wê bi wê re wê, werênê ser ziman. Ya ku wê durkheim wê werênê ser ziman wê weke di rewşên xwezayî ên gûharênê ên civaknasî û an keseyetiyê û hwd de wê werina ser ziman bin. Lê ev rewşên ku em bi wan dihizirin ên civakî û me li jor hanîna ser ziman wê di wê temenê de wê nikaribê wê zêde di xwezaiyekê de wê werênê ser ziman. Wê di rewşek weke bi zorê û tûndûtûjîyê wê çawa wê ji rastiya wê bide dîrkirin wê di rengekê û awayekê de wê weke aliyekê wê yê ku em dikarin wê di dewama wê de wê, di reng û awayekê de wê li wê bihizirê û wê karibê di reng û awayekê de wê li wê bihizirê bê.

Di wê temenê de wê dema ku wê bi hilbijartinan wê, bixwezin ku ew hinekê jî bê dangan bigirin wê di wê temenê de wê çawa wê bi wan dengên ji kurdan girtina wê bi wan wê intiba û fêrsek bi wê rengê a fahmkirinê wê bi wê li dij civakê wê bi wê re wê biafirênin wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê di dewama wê de wê karibê wê li wê bihizirê bê. Ev ali wê weke aliyêna ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê hinekê din wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û hinekê din di wê çerçoveyê de wê di çerçoveya rewşa demografîyî a ku ew bi wê were leyistin û wê li ser wê re wê çawa wê di wê temenê de wê bixwezin ku wê hebûna civakê weke tûna bidina

nîşandin û wê di wê temenê de wê hêrîşî civakê wê bikin bi wê re wê pêwîst bê ku mirov wê hinekê li ser wê bisekinê û wê ji hinek aliyên ve wê di dewama wê de wê werênê ser ziman bê. Ev alî wê weke aliyekê ku wê di wê temenê de wê pêwîst bê ku mirov wê werênê ser ziman. Vê aliyê û rewşa ne hiştina bi kurdî nivîsandinê û xwendinê û perwerdekiirne û hwd bi hinek aliyên din re wê bi hev re wê hilde li dest.

Bi tememî ji xwe kayyûm wê werina wateya ku wê herêm wê bi temenî wê weke di temenekê defecto de wê werina derxistin dervî herêmên destûrî ên tirkîya bixwe jî. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke rewşek ku ew wê, di çerçoveya wê de wê weke ku wê ne xwediyê heman maf û azadiyê ku wê, li ser esasê tirkîtiyê jî bê. Di wê nûqtayê de jî wê, di rengekê de wê di awayekê de wê çawa wê dervî wê bide hiştin wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Ji aliyekê din ve jî wê, weke rewşek mudahaleyî a civakî bê. Di temenekê ramyarî de wê weke rewşek cihêkirinê a demografîkî jî bê. Wê di wê temenê de jî wê di rengekê de wê bi wê re wê di reng û awayekê de wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Gelek şîroveyan wê piştî pêşxistina rejwîma kayyûmê wê, werina kirin wê bi zêdeyî wê çawa wê di nava wê çerçoveya zêhniyeta ramyarî de wê, weke rewşek dervî dervî destûrê wê şîrovebikin. Di wê temenê de wê rêxistin û an partiyên desthilatdar ên werke AKPê ku wê bi tememî wê çawa wê wîna gel wê tûna bihasibênê û wê li gorî xwe wê dizaynbikê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê bê. Di aslê xwe de wê herêmên ku wê bi zorê û an weke ku wê di hilbijartinên 31ê adara 2024an de ku wê bibê wê çawa wê ji rojava wê bi sed hezaran wê rayadarên tirk xabatkar û an leşker wê bîn vegûhaztin li herêmê bo ku ew di wê temenê de ew dervî destûra hilbijartinê jî ew çawa xwe di rengekê de wê bidest bixê. Tenê di hilbijartinên 31ê adara 2024'an de wê tenê li şîrxanê wê ser 7 hezaran re wê kes wê ji derve wê werênin ku ew deng bi awayekê der-qanûnî bikarbênin û partiya rejimê wê bi serbixin. Hewldanên di wê temenê de di temenekê bi zêhniyeta kayyûmê hildana şîrnaxê wê kurd wê weke amedekariya pêvajoyek nû a rejîma tirk a şer li herêmê li hemberî kurdan jî wê şîrovebikin. Di wê temenê de wê herêmên ku wê weke li keviya sînorê bakûrê kurdistanê bin wê di wê temenê de wê bixwezî ku ew bikîna weke herêmên leşkerî. Ber vê yekê wê, bi awayekê der-qanûnî wê bidest bixin. Ji wan herêman hêrîşên li başûr û an karibin destvardin li herêmên rojhilat ên sînor û hwd wê, ber vê yekê ew wê bikin. Ev rewş

wê di rengê de wê, di aslê xwe de wê, bi rengê bidest xistinê wê ji ya rejima kayyumê û mantiqê wê ne cihêtir bê. Ber ku wê bi heman mantiqê çawa ku wê di rengê de wê weke ku me hanî ser ziman wê, bi dest xistinê û di wê temenê de wê di temenê dervî xwestina maf û azadiyê weke girseyekê wê şîrovebikê wê di wê temenê de wê were ser ziman.

Bêgûman ew girseyên ku ew deng wê li wê bikarbênin jî wê di wê temenê de wê, nikaribê weke ku ew di wê temenê de wê şîrove dikê wan şîrovebikê. Di wê temenê de mirov nikaribê weke kesna ku ew ber ku ew deng bi hêncetên weke bi zorê ku ew dabinê û hwd de ew ji xwestina maf û azadiya xwe bi şûn ve gavavêtina. Lê di wê temenê de ew wê çawa wê di rengê de wê li ser temenê berjewendiyên xwe wê di rengê de wê tevbigerihi. Wê, di wê temenê de wê di rengê de wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di awayekê de wê, mantiqê weke di hilbijartinê de wê, çawa ku wan ez hilbijartima wê demê ew ji xwestina maf û azadiyê bi şûn ve gav avêtina û ew êdî nexwezin jî wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê ku wê, di wê temenê de wê karibê wê hinekê din wê bikê berlêpirsînê de. Ev rewş wê di çerçoveya rewşa di bijartina di hilbijartinê de wê weke rewşa bi mantiqê kayyumê wê di rengê de wê fahmbikê û wê karibê wê, di awayekê de wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. Ew rewşên bi zihni ên weke ya kayyumê bin. Lê rewşên weke ya bi dest danina ser rêveberiyên bijarti wê weke rewşîên vekirî ên ku wê çawa wê di rengê de wê dervî destûrê wê, weke rewşekê wê karibê wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, di rengê de wê ji xwe wê hebûna destûrê wê hebûna civakê li kurdistanê wê bi ti awayê wê di wê de wê newê pênasekirin û salixkirin û di derbarê wan de wê ti gotinê wê newênê ser ziman. Lê dîsa ew destûra ku wê li ser temenekê metingerî ku wê li lê werina farzkirin jî wê ew jî wê di rengê de wê werina ji holê rakirin.

Di wê çerçoveyê de wê, di wê rengê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman ku wê rewşa bi tememî hemû herêmê bi rejima kayyumê ji çeroveya destûrê muafkirinê wê di wê temenê de wê weke rewşek teybet a ku mirov wê di wê temenê de wê di rengê de wê karibê wê ji aliyê rejima tirk û destûra wê ve jî wê di wê temenê de wê kifşbikê û wê karibê wê di şêwayekê û rengê de wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê werênê ser ziman bê.

Rewşa weke ji destûrê muaf kirina hemû herêmê bi rejima kayyumê wê di wê temenê de wê, bi wê re wê êdî wê ew wê jî wê bide nîşandin ku wê hinek destûrên din ên ddervî ên ku ew wê bi wê çawa wê rewşa metingerî û bindestiyê wê di rengekê de wê bidina domandin wê hebin wê ji aliyekê ve wê ew wê weke rewşek ku wê li wê jî wê weke kirpendinekê bi xwe re wê bide kirin bê.

Di dewama wê de wê jî wê dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê, mijare kayyumê wê di wê temenê de wê ji aliyekê din ve jî wê, bi xwe re wê di askê xwe de wê, bi destûrî bi ti awayê wê destûra serdest a tirkîya ku wê bo wan wê di awayekê de wêne bûhûrîner bê wê ew wê jî di rengekê de wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê yekali wê di şewayekê de wê bûhûrîner bê. Wê tenê ku ew tiştê bikin wê ew wê tenê beşên wê yên cezakinê wê bûhûrîner bin. Di wê temenê de wê di dewama wê de wê, wekî din wê çî ji aliyê rayadarên tirk ve wê li hemberê herêmê û civakê wê were kirin wê bi wê newê cezakin. Di wê temenê de wê kesên weke cemal temizoz ku wê destê wî di kuştina bi dehan kurdan wê hebê û wê bi hezaran kuştinên weke failê wan ne diyar wê bikê wê ji aliyê wê destûrê ve wê, were baraatkirin. Di wê temenê de wê, destûra ku wê cemal temizoz wê baraat bikê û kesên ku cemal temizoz kuştina û an dana kuştin wê ji nedîti ve wê were çawa dikarê wê bibêjê ku wê bo wan wê bûhûrîner bê?

Di wê rengê û awayê de wê gelek rewşên ku mirov wê karibê di pêvajoya şerê rejimê de ku wê li hemberî kurdan wê bimeşênê de wê bikê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê, di şewayekê de wê, ev rewş wê, di rengekê de wê weke rewşên ku wê di awayekê de wê werina pêşxistin bin. Di aslê xwe de wê, mijare destûrê wê tuna hasibandina wê, ji aliyekê ve wê rast bê. Lê jialiyê din ve jî wê tiştê din jî wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Ew jî wê ew bê ku wê ji xwe wê destûrek ku wê mafê wan kesên ku kayyum û rejima wê li ser serê wan hatiya pêşxistin wê bo wan wê nebê ku ew mafê wan û azadîya wan di wê de misogerkirî bê.

Çendî ku ew di wê temenê de wê weke serdestê xwe ku wan xwe kir û ew di wê temenê de ji rastiya xwe ya civakî dîrketin û ji hemû nixên civakî xwe dîrkin û hwd wê hingê wê weke kesekê ku ew ne endamê wê civakê wê di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê werênê ser ziman. T. Ardogan wê carna wê bo hinek kurdên dewşirme ên weke mehmed metiner wê bibêjê ku ew êdî ji me re 'em ji wan nabînin' û hwd wê gotinên ku wê werina wê wateyê wê di wê temenê de wê bikarbênê. Ev wê di wê temenê de wê, weke kesên ku ew bi tememî wê di rengekê

de wê, karibê weke minaqek di wê temenê de ew were dîtin û wê were hanîn li ser ziman bê.

Di dewama wê de wê civakê wê di wê temenê de wê, dervî rastîya wê di wê temenê de wê bi wê re wê were dîtin. Di wê temenê de wê, ev aliyên weke bi mantiqê ku wê T. Ardogan wê kurdên dewşirme ên weke mehmed metiner wê şîrovebikê wê di renekê de wê, bixwezin ku ew bi mantiqê nêzî wê li herêmên weke ew bi zorê jî bê ku ew bi destê dikin di hîlbijartinê de binerin. Di wê temenê de ew wê weke civak û girseyên ku ew hatina kirin rewşa cerdewaniya siyesî de. Wateya wê gotina rewşa cerdewaniya siyesî wê çi bê? Ew jî wê ew bê ku wê girseyên piçûk û an mazin û an jî kes ku ew ji wê civakê hatina dûrkirin û dewşirmekirin û ji hemû mafên wan êdî hatina dûrkirin û ew bo wan wê weke kesên ku ew di wê çerçoveyê de wê ne xwediyê ti dozên bi maf û azadiya xwe bin. Wê weke kesên ku ew di bin girêdana efendiyê xwe de dijîn û an weke koleyên bêmaf û an ew ti carî doza azadiyê û mafê nakin bin.

Di wê rengê de ew li kesên ku ew weke dengê wan girtina dinerin. Di wê rengê nerînê de wê ne tenê wê weke pirsgirêka tenê ya partiyekê bê. Wê bi hemû rêxistin û partiyên rejimê re wê hebê. Ji aliyê ve wê CHP bixwe jî wê ji AKP wê ne cihê wê xwediyê felsefeyekê bê. Di wê temenê de wê, di temenê inkar û hwd de wê, di renekê de wê heta ku wê demna wê bi wê re wê bikeve pêşbaziya de. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman. Ew her yekê wê ji aliyê xwe ve wê çawa wê girseyên xwe yên weke bi rengê cerdewanên siyesî wê biafirênin ew di wê mantiqê de bi wê rengê li civakê dinerin. Di wê çerçoveyê de ew wê bi wê rengê xwediyê felsefeyekê bin.

Di dewama wê de wê jî wê weke aliyekê wê yê din wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê pêvajoyên hêrîşên li civake kurd de wê, di rewşên weke di parlamenê de bûhûrandina destûrnameyên şer de wê, di deverên ku wê rêxistinên iktidarê wê têrê nekin wê rêxistin û partiyên weke CHPê û hwd wê direnekê de wê ew wê temem bikin. Di wê rengê de wê, di renekê de wê heta roja me wê, dema ku wê mijar bûya kurd, gotin jî, demokrasiya wan jî û heta ku wê mirovatiya wan jî wê li deverekê wê bialiqê û wê ji wê ne bûhûrê. Di wê temenê de wê dijberîya minaq ku wê di roja me de wê, AKP li gotina 'civake kurd' û perwerdeya bi zimanê kurdî wê bide nîşandin wê, bi heman rengê CHPê wê ji wê ne cihê wê xwediyê hizrekê û felsefeyê bê. Ew wê, di wê rengê de wê di hîlbijartinên 31ê adara 2024'an de minaq wê bi ray û dengên kurdan wê

deverên weke stembûlê, anqara û gelek deverên ên weke heta adana, mersinê û hwd wê hildin. Lê di wê temenê de wê li şûna ku wê navê civake kurd wê hilde wê gotina "tifaqe tirkîya" û an 'yekitiya tirkîya' û hwd wê di rengekê de wê hilde li dest. Di hundurê kirdeya wê gotina CHPê de wê nijadperesstiya wê ya heyî wê ji ya Ardogan û AKPê wê nekêm dijminê kurdan bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê di serî de wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê, mijare kurdan wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku ev rêxistin wê hertimî di domandina wê û domandina rejima metinger a li ser serê civakê wê di wê temen de wê di awayekê de wê çawa wê hev temem bikin wê di wê çerçoveyê de wê tevbigerihin.

Wekî din wê jî wê dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê, di wê nûqtayê de kurdan piştgirîya ku dana CHPê wê bo ku ew tifaqe şer a ardogan û an ya 'cumhurê' wê di rengekê de wê bişikênê bê û di wê de wê bi ser jî keve.

Lê di wê nûqtayê de wê pirsê wê dikarê wê di rengekê de wê ji aliyê kurdan ve wê, ew wê çendî wê karibê wê merdiyê bidina nîşandin û wê di wê temenê de wê vajî wê gotina kurd û civak kurd wê di temenê bahsa mafê wê kirinê de wê, karibin bikarbênin? Rayadar û serekê CHPê ên weke ozgur ozel wê dema ku wê axiftina xwe ya piştî encamên hilbijartinên 31ê adarê 2024an wê bikê wê bi gotina ku wê hinek çapemeni wê werina ser ziman wê weke 'sipasiya xwe ji kurdan bikê' Lê di wê temenê de wê çendî ku wê navê kurdan wê hebê, di wê temenê de wê weke kurdek heya lê ew weke civakê newê lê hizirkirin, ew weke bi maf û azadiyê newê hizirkirin. An jî weke ku T. Ardogan dihizirê ku wê perwerdeya bi kurdî wê welêt qatbikê ew jî wê di wê nûqtayê de wê bi wê hizirê bin.

Çawa dibê wê hebûna qatbûn û qatnebûna welatekê wê di wê temenê de wê li ser redkirina hebûna civakekê û zimanê wê were tefkirkirin. Di wê temenê de wê ev wê, di wê rengê de wê bi gotinên ku ew dihênina ser ziman wê di wê temenê de wê di rengekê de ku ew wê li wê bihizirin. Kengî ku ew di temenê bi kurdên ku ew di hildina li aliyê xwe wê weke cerdewanên siyesî ku ew li wan dinerin û ew di wê temenê de wê weke nîşanaka ku ew kurd ji maf û hebûna xwe ya civakê bi wê feragetê dikin ku ew ne hizirin wê hingê wê karibin di temenekê mirovane de bahsa pêşketinekê û tékiliyekê di nava xwe û kurdan de bahsa wê bikin.

Di awayekê de wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke di dîmenên cihê de wê dema ku ew weke aliyên pirsgirêkê bin û wê di wê temenê de wê binerin wê demê wê, pirsgirêk wê di wê temenê de wê di rengê de wê, xwe bide domandin. Ber ku ev zihniyeta ku ew di temenê xwe domandina wê de dibê bê. Wê jî wê weke aliyekê wê yê din mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê rewşa kurdan û civakatiya wan wê di wê temenê de wê di rengê de wê di bin pêvajoyên hêrîşên pirrali de wê, di rengê de wê, hebûna xwe de wê di rengê de wê bide dîyarkirin. Di wê çerçoveyê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê di temenekê de wê li wê bihizirê bê. Pirsgirêka kurd wê, ya ku wê afirandî wê ne kurd bin. Wê, diserî de wê dikarê wê binê wê xatbikê û wê werênê ser ziman. Yên ku wê afirandina û temenê wê çêkirina wê rayadarên komarê ên destpêkê û piştî wê bin. Di wê temenê de wê bi zihniyeta wan wê heta roja me wê ew pêvajoyên şer wê di awayekê bênavber de wê li hemberî civake kurd wê di rewşekê û rengê ku wê çawa wê hebûna wê ya civakî wê tûna bikin de wê li dijî wê were domandin.

Rewşên weke qadaxaya li ser zimanê kurdî bê, hêrîşên li rewşên çanda wê bê û her wusa rewşên weke yê ne hiştina kurd bi civakî bi zimanê xwe yê civakê perwerdeya xwe bibînin di wê dema pêşketina bi zanin û ragihandinê de wê tenê wê weke aliyekê bi renga hêrîşê ku wê çawa wê bi wê re wê civakê bi şêwayê li şûn hiştinê û hwd re wê ji hev wê belavbikin û wê tûnabikin wê weke aliyên ku ew di wê rengê de ew bi wê re ew li wê dihizirin bin.

Wê jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijare hebûna civakî wê di wê temenê de wê, weke mijare gotinê bê. Minaq wê, dema kuwê ozgur ozel weke serekê CHPê wê sipasiya xwe wê ji kurdan wê weke bikê jî wê tenê wê navê kurd wê weke wê bi karbênê. Lê ew di kirdeya ku ew bikardihênê de wê di mejiyê wî de wê weke ku wê bi têgînek civakî wê nebê ku ew bikardihênê. Ev wê di serî de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman. Di wê mejiyê de wê kurd hebê lê wê maf û azadiya wê nebê, nikaribê xwe weke civakekê bide dîyarkirin, nikaribê bahsa civakatiya xwe bikê, nikaribê bahsa perwerdeya bi zimanê dayikê bikê, nikaribê bahsa çanda xwe ya kurdistanî bikê û hwd wê bibê. Di wê temenê de wê dema ku wê navê kurd û kurdistanê wê weke çawa wê li parlmane tirk wê were bikarhanîn wê weke zimanê nediyar wê bê

bûhûrandin li qaydan wê di wê temenê de wê bi zihniyetê wê weke ku wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Di awayekê de wê, pêvajoya şerê rejimê ê li hemberî civake kurd wê hemû parti û rêxistinên rejimê wê li ser wê re wê, sûdbigirin û wê xwe bikin hêz û ji wê sûdbigirin. Ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di rengekê û awayekê de wê fahmbikê û wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê werênê ser ziman bê. Wê jî di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare hebûna civake kurd wê bi temenê wê yê çandî, zimanî, dîrokî, statûyî, û hwd wê di wê çerçoveyê de wê weke aliyê ku wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê di reng û awayekê de wê werênê ser ziman bê.

Wê jî di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê mijare rewşa civake kurd wê di wê temenê de wê, komare tirk wê afirandiya û ew wê, heta roja me wê bi pêvajoyên şer ku ew wê bi wê re wê çawa wê, qastî hebûna civakê bi armanca tûnakirinê wê bikê û wê bi wê yekê wê bi wê re wê şerbikê û wê li hemberî wê konseptên şer wê bide domandin wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di zihniyeta yên aligirên CHPê de wê di wê temenê de wê aliyekê ku wê di temenekê dijber û ne bi mirovî ku mirov wê karibê wê kifşbikê wê di wê temenê de wê hebê û ev wê, her dema ku wê bahsa hebûna civake kurd bi maf û azadiya wê û rewşên weke perwerdeya bi zimanê dayikê û hwd hatiya kirin û hwd re wê, ew wê, bi wê re wê derkeve li pêş weke ali û rûyê wê yê reş.

Pêvajoya piştî ya 31ê adara 2024an wê di rengek de wê weke dem û pêvajoyek giring bê. Wê di wê temenê de wê di rengekê de wê rejima tirk wê bi hêrîşên xwe yên li başûr û rojava wê çawa wê bixwezê ku ew wan kûrbikê wê bikeve pêvajoyek bi wê rengê. Di wê temenê de wê, di şêwayekê de wê, herêmên weke şîrnaxê wê ji deverên dûr ên nediyar wê, bi hezaran kesên ne diyar wê werina herêmê ku ew deng bikarbênin. Minaq li şîrnaxê ku wê ser 7 hezaran re wê, kesên ne diyar wê werênin û wê deng bikarbênin ev wê hema bêja weke nêzî nîvê dengê kesên ku ew li şîrnaxê bixwe dijîn jî bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê ev wê weke aliyekê wê yê kirin wê karibê wê li wê bihizirê bê.

Di hîlbijartinan de wê rewşa bi rêyên der-qanûnî ên ku ew xwe bi wan serdixin li herêmê û ermanca bi wan û rewşa kayyumê di wê temenê de

Di renekê û awayekê de wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê rewşa bi hewldanên xwe li herêmê bi hile û rêyên der-qanûnî bi ser xistinê wê hinek armancên wê hebin. Ev rewş wê weke rewşna ku wê çawa wê di renekê de wê, bi wê di nava civakê de wê bêtifaqiyê wê bixinê û ji aliyekê din ve jî wê çawa wê weke aliyekê wê yê din jî wê çawa wê, weke ku ew li herêmê hena ew xwe bidina dîyarkirin.

Di wê temenê de wê weke ku me li jor hanî ser ziman wê, di wê rengê de wê çawa wê, li herêmê wê xwe serbixin ku ew wê dikin wê di wê rewşê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Wê jî dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê, mijare rewşa xwe bi serxistinê wê, di mantiqê ku ew wê çawa wê, li dijî rewşa xwestina maf û azadiya wan wê weke rewşekê wê bikarbênin wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov karibê wê di renekê de wê werênê ser ziman bê.

Weke ku me li jor hanî ser ziman wê çawa ku wê li herêmê wê bidest xistinên weke dengên ew wê di wê temenê de wê hertimî wê bi intibayekê wê şîrovebikin û wê di wê çerçoveyê de wê, di xismetê têgîna xwe ya metingerî a herêmê de wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di renekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Ber vê yekê ev di awayekê de wê, çawa wê, li ser navê civakê wê weke saziyên kurdistanî nebin ku ew gotinê bibêjin û an di wê temenê de wê weke ku wê, demekê wê T. Erdogan wê werênê ser ziman ku "75 wekilên min hena em kurdan nîmînêr dikin" û hwd wê di wê temenê de ku wê werênê ser ziman wê, li ser wê temenê wê di renekê de wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê bi rêyên qirêt û pis bidesst xistina rêveberfîyên herêmê wê di wê temenê de wê di renekê de wê, çawa wê weke bi têgihêkê wê bikarbênin wê nêzî wê bibin.

Di dewama wê de wê jî wê werênê ser ziman ku wê, di wê rewşê de wê mijare rewşên weke yên ku wê çawa wê rewşa hebûna civakê wê ji civakatiya wê bikin wê di wê mantiqê de wê nêz bibin û wê bi wê rengê wê bixwezin ku ew wê, di şewayekê de wê, xwe bi rêyên der-qanûnî û hileyan ku wê bi serbixin wê bikarbênin.

Di wê temenê de wê, çawa wê, di renekê de wê herêmê wê nîmînêr wê bihêlin wê di wê temenê de wê di renekê de wê werênina ser ziman. Mianq wê di renekê de wê dema ku wê rêxistinên kurd wê bijartinan de

wê serkevin wê piştî wê di cih de wê li ser hev wê gotinê wê bibêjin ku 'ew kurd numinêr nakin' û hwd wê di wê temenê de wê hêrîşî wan bikin. Yan jî wê di wê temenê de wê çawa wê wan bigirin û wê biavêjina zindanê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku wê di dewama wê de wê bi wê re wê di reng û awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirin.

Di awayekê de wê mijare niuminêrîyê wê di wê temenê de wê çawa wê şîlo bikin û wê çawa wê weke civakê wê bê numinêr bihêlin wê ew hewldan hemû wê, di rengekê de wê bi wê armancê bin. Wê di wê temenê de wê di rengekê de wê herina bi ser kurdan de. Di dema ku ew wê xwe bi zorê bi serbixin ku ew tevî kurd wan nexwezî jî wê, sê armancên wê hebin. Yek wê çawa wê kurdan numinêrîya wan bikina ber nîqaşê. Di awayekê din de wê çawa wê, weke qatbûnê di nava wan de wê çêbikin. Ji aliyê din ve wê çawa wê bi gotinên weke kurdên min piştgir dikin ew weke kurdên min in û wê weke civakek cihê ku ew dioza maf û azadiyê dikin ew nin in ku wê werênina ser ziman wê tenê wê bi wê armancê bê. Di wê temenê de wê di her demê de wê li ser wê temenê wê encamên hîlbijartinê wê di temenê metingerî de wê çawa wê, civakê di wê temenê de wê, li dijî maf û azadiya wê şer bikin wê, bi wê temenê wê bikarbênin. Encamên hîlbijartinê wê di wê temenê de wê weke encamên ku wê di wê temenê de wê çawa wê, weke bi temenekê wê bi wê hêrîşî hebûna civakê wê bi wê re wê were kirin wê di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê bi encamên wê re wê hîlbijartin wê ji têtînek demokratîkî wê weke bi têtînek metingerî wê çawa wê bê gihandin li encamekê wê di rengekê de wê were dîtin ku wê, li ser wê were sekin in.

Di awayekê de wê bo têtînek bi wê rengê a ku ew xwe bi serbixê wê weke her rêyê wê ji xwe re wê mubah wê bibîne. Gotinek birêz ocalan hebû di dema destpêka dilgirtina wî de ku wî bo demirel û piştî taqawutbûna wê ku wê weke bixweste ku wê were ser desthilatê ku wê birêz ocalan wê balê bikişênê li ser wê bi gotina weke "dikarê derketinek oligarşikî bikê û xwe car din werênê ser desthilatê, ber vê yekê li wê heyidar bê' re wê werênê ser ziman. Di wê demê de demirel ew nekir. Lê piştî T. Erdogan wê di wê temenê de wê hemû awayên weke ku wê birêz ocalan wê bi gotina 'derketina oligarşikî' wê bîne ser ziman wê ji her aliyê ve wê bikê. Wê destûrê jî wê dema ku wê cihê wê were bo ku ew xwe bikê desthilatdar û an desthilatdarîya misoger bikê wê destûrê jî wê bi gûharênê.

Yanî wê di wê temenê de wê ew gotina 'derketina oligarşikî' ku wê birêz ocalan wê werênê ser ziman wê, di pîretika ardogan wê her awayê wê kiu wê were kirin wê karibê were kifşkirin ku ew wê bikê.

Di wê çerçoveyê de wê, ne tenê di rewşên hilbijartinê de wê di her aliyên din de wê, di şêwayekê de wê were bikarhanîn. Hilbijaertin di awayekê de wê weke rewşek bijartinê a demokratikî ku wê di temenekê baş de wê, car bi car li ser wina civakî û dana wê a nişandinê wê were kirpendin û wê were ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê di nava civakê de wê çawa wê bi wîna xwe ew wê xwe bide dîyarkirin û wê di derbarê xwe de wê biryara xwe wê bide û wê bi jîyane xwe û wê biryara ku ew daya wê bide dîyarkirin wê bibê.

Di wê temenê de wê, ev rewşên bijartinê wê di wê temenê de wê çawa wê di dîmenekê de wê bên xistin xismeta zihniyetek metinger a di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê di dewama wê de wê awayekê bi awayekê pîrr zêde xirab wê werê bikarhanîn wê minaq wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê bi pîretika rejima tirk re wê di şêwayekê de wê bi wê re wê kifşbikê bê.

Di wê çerçoveyê de wê, li ser wê temenê wê weke têtînek ku wê çawa wê manipulakirinê wê bikin wê di rengekê de wê were dîtin ku wê were bikarhanîn. Di dînya roja me de wê demokrasi ku wê weke nirxekê wê derkeve li pêş û wê weke nirxa bi wê gihandina li rewşek merûiyetê a rêveberîyê wê were dîtin wê, di wê temenê de û di bin wê dîmenê de wê çawa wê, ew armancên metingerî ên rejimê wê di wê rewşê de wê werina hanîn cih wê di wê rengê de wê bi wê re wê, were dîtin ku wê were bikarhan. Wekî din wê bi wê re wê çawaa wê hebûna civakekê wê ji hev wê were belavkirin û an wê di mijare xwe bi nûminêrkirina wê de wê, çawa wê, pêşîya wê bi wê were girtin wê minaqên wê yên pîrr zêde bi qirêt wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê di bin navê wê de wê di wê temenê de wê were dîtin ku wê bê jîyankirin..

Hem ji aliyê têtîna bijartinê ve û hem jî li ser wê re bi têtîna weke wênê dana nişandinê wê, di rengekê de wê, bi wê re wê çawa wê, pêşîya xwestikên mafê mirov, azadiyê û hwd wê were girtin wê di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê, rastî minaqe wê were.

Di wê rewşê de wê, bi wê rengê wê civakê wê bi wê rengê wê çawa wê di bin makanismayek bindestiyê a weke metingerî de wê bi wê were girtin wê minaqe wê were dîtin. Di wê rewşê de wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê rewşa civakê wê bi wê re

wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê li wê bihizirê wê xwe didewama wê de wê bi wê re wê karibê bide dîyarkirin.

Kurdan ti carî zihniyeta rejimê û hebûna rêxistinên wê di awayekê de wê weke ji nava xwe ne dîtiya. Weke encama zihniyetek derve ku ew dihê û dixwezê bindestiyê çêbikê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bibînîn û wê di wê temenê de wê, hertimî wê di wê rengê de wê di farqê de bin ku ew çawa wê, bi darê zorê wê yan wê xwe bikina destilatdar, yan bi tirsê û yan jî wê bi rêyekê wê weke ku wê bi rewşên di her demên hilbijartinê de li kurdistanê dibin wê, ji deverêmn ne dîyarkirin wê bi deh hezaran kesan wê werênin û wê bi wan wê rayan bidin avêtin û wê piştî wê bibêjin ku meyizênin we em bijartina û wê di wê temenê de wê xwe li ser serê wan wê bidina dîyarkirin.

Di wê temenê de wê di wê rewşê de wê piştî wê, li rayagiştî wê bê ragihandin ku wê weke ku wan girseyan û civakên herêmê ew bijartina. Lê ev di rengekê de wê, ti carî wê di rengekê de wê nikaribin wê rastiye werênina ser ziman. Di wê temenê de wê, ji binî ve wê çawa wê makanismayên ku ew wê, weke bi wê rengê deng bikarhanînê wê li gorî wan wê bide dîyarkirin ew pêş de wê pêşxistina û li ser wê re wê rewşê didin dîyarkirin. Piştî wê li ser wê re êdî weke bi leyistikek weke ya bi navê demokrasiyê di temenê wê serdestiya metingerî a bi temenekê destûrî de êdî ew were leyistin.

Cardin bi şûn ve şandina kayyuman di hilbijartinên 31ê adara 2024an de

Wê dema ku em bahsa pêvajoyên hilbijartinê bikin bi rejima kayyumê re wê, di hilbijartinên 13ê adara 2024ê de wê cardin wê kurd wê numinêrên xwe wê tevî ku wê gelek hêrîş û tehdid wê li wan hebin jî wê bikin û w bi wê re wê kayyuman wê cardin wê bi şûn ve wê bi şênin. Di wê temenê de wê ev wê êdî wê weke destpêka pêvajoyek nû a ku wê kurd wê, bi wîna xwe wê bidina dîyarkirin bê.

Weki din wê ji aliyekê din ve jî wê, bi dengên xwe yên li metropolên herêmên din ên weke tirkiya ên weke stembulê û hwd re wê têkçûnek mazin ku wê ni AKPê û itifaqa wê ya şer wê bidina jîyankirin. Di wê temenê de wê, ev wê, piştî wê ji aliyê kurdan ve wê weke têkbirina itifaqa şer wê di rengekê de wê şirovêbikin û wê werênina ser ziman. Wekî din ev pêvajo wê bi xwe re wê êdî wê hinek pêvajoyên nû jî wê werênê. Bêgûman wê bandûrên wê yên li rojava û pêvajoyên şer ên ku wê, rejima derbeyê a ardogan wê bimeşênê wê li wê bikê. Di wê temenê

de wê ji aliyekê din ve jî wê, kurd wê bi kifşkarîya xwe ya di qada ramiyê de wê derkevina li pêş.

Di pêvajoyên pêşî de wê, rejima ardogan wê bi gotinên li ser pêvajoyê çareseriyê re ku wê bînina ser ziman wê, alikariyekê wê bigirê. Wê ne tenê wê ji kurdan wê ji girseyên civake herêmên din ên tirkîya jî wê bigirê. Ber ku wan jî şer ne dixwest. Dixwestin ku pêvajoyek çareseriyê bibê û aşîti were. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, ev pêvajo wê di wê rengekê de wê bibê. Piştî wê, êdî wê dema ku wê ardogan û rejima wî ya derbeyê ku wê bi tememî wê saziyên dewletê wê bikê destê xwe êdî wê weke ku wê xwe di nava wê hêsta hêzê de wê winda bikê wê li wê werê. Kurdan ew weke 'bijahrî ketina ji hêzê' wê binavbikin û wê werênina ser ziman.

Di wê temenê de wê êdî wê piştî wê di wê temenê de wê zimanekê qirêt, û dijber wê li hemberî kurdan wê bikarbênê. Weke ku wê di hilbijartinên sale 2019an de wê gotinên weke 'zinditiyê' wê ji kurdan û sazi û rêxistinên wan re wê bikarbênê. Di wê temenê de wê, ev gotin wê rengê istismarkirinên wî yên li ser têgîna olê re ku wê heta wê demê wê bikê wê weke asta wê ya dawî wê bida ba nîşandin.

Piştî wê jî wê di rengekê de wê pêvajoyên şer ên li hemberî başûr wê weke bi oparasyona der sinor a li başûr li hemberî qandilê û hwd wê bide dest pêkirin û wê gelek caran wê di wê de wê were ser ziman ku ew çekên kimyewî wê, bikarbênê. Ev wê, bi gelek dimen û dokumanên ku wê bi çapemeniyê re wê were parvekirin jî wê were piştrastkirin.

Di wê temenê de wê ev pêvajoya şer wê, di rengekê de wê, di ahengekê de wê hem li dijî rojava û hem jî wê li dijî başûr wê bi hev re wê were meşandin. Piştî têkçûna DAÎŞê qada şerkirinê a ku wê vala bimênê wê rejima tirk wê dewr bigirê û wê di wê de wê pêvajoyên şer wê di rengekê de wê bide meşandin. Di wê temenê de wê weke ku wê şerê DAÎŞê wê dewrbigirê wê di rengekê de wê ew wê bikê.

Di pêvajoya şer a ji hilbijartinên sale 2019an û heta ya sale 31ê adara 2024an wê di rengekê de wê di wê temenê û di awayekê de wê xwe bide dîyarkirin. Di wê demê de dixwest ku ew bi tûndî derbeyekê li kurdan bixê ku ew li herêmê nikaribin statûyekê bidest bixin. Gûrkrina pêvajoya şer wê hinekê jî wê piştî statûya kurd a li rojava wê zêdetirî wê bi hêrîşên li wê û li ser wê re ku wê çawa wê derbeyekê li wê bixê re wê di awayekê de wê bide domandin. Bi teybetî wê di wê navberê de wê rewşa bakûrê kurdistanê û pêşketinên li wê bi teybetî wê bi zêdeyî wê bandûra wan wê hem li başûr wê bibê û hem jî wê li rojava wê bibê. Di

wê temenê de wê pêvajoya li bakûr wê di wê temenê de wê di regekê de wê derkeve li pêş. Di wê çerçoveyê de wê rejima kayyuman û bi wê xwestina wê encama ku ew bi dest bixin jî wê di wê temenê de wê çawa wê temenê statûqûyê a civakî wê ji holê rabikin. Di wê çerçoveyê de wê hemû sazi û rêxistinên bi navê civake kurd û kurdî wê werina tûnakirin û girtin. Wê di regekê de wê, rojenemeyên ku ew bi kurdî weşanê dikin wê werina girtin. Weki din wê destûr wê ji weşandinên bi kurdî re wê newê hiştin. Yê ku ew dihên weşandin jî wê rastî cezayên mazin wê werin. Ev wê weke pêvajoyek bi wê rengê a bi tûndî wê li ser civakê di regekê de wê xwe bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê, wekî din jî wê bi rewşên weke ya 15 temuzê a tsebûsa derbeyê wê, bi wê re wê ixrackirinên ku wê werina kirin wê di wê temenê de wê naqandinên ku wê di wê temenê de wê li ser temenekê wê werina kirin bin. Wê di wê temenê de wê bi zêdeyî wê di nava rewşa qadrotiya dewletê de wê, di regekê de wê zêde kurd nebin. An kû kurd nebina xwediyê hebûnekê wê bi wê armancê wê weke 'paqijkirinekê' jî wê were dîtin û şirovekirin. Gotinên weke li ser cemaetê û tsebûsa derbeyê wê di wê temenê de wê, di regekê de wê weke gotinên ku ew di wê temenê de wê weke yê manipulakirinê bin.

Di dewama wê de wê di regekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê bi encamê wê rewşa tsebûsa debeyê re wê yekser wê çawa wê dizaynkirinekê di rewşa saziyên li kurdistanê û ser kurdan ên bi hêz bin û ku wê çawa wê zêdetirî wê sehetekê wê di wê warê de wê li ser kurdan wê zêdetirî wê çebikê û wê di saziyên dewletê wê kurdên ku ew hinekê pêşde çûna wê çawa wê, wan weke paqij bikê wê bi wê temenê wê were kirin. Di wê çerçoveyê de wê, ev rewşên ixrackirinê wê, di regekê de wê di mantiqê dizaynkirinekê a di wê temenê de di çerçoveya pêvajoya şerê dewletê û rejimê li hemberî civake kurd de wê di ahenge rejima kayyumê û mantiqê de wê di şewayekê de wê were dîtin ku wê were gihandin li hinek encaman. Di wê temenê de wê ji wê aliyê ve wê bi wê derûniya ixrackirinê wê rengê xabatên di çerçoveya kayyumê de jî wê di regekê de wê weke ku wê bidina dîyarkirin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi tememî wê çawa wê li ser temenê tirkitiyê bê û wê di wê çerçoveyê de wê bi farzkirinekê wê were pêşxistin wê di wê rengê de wê bi hinek encaman wê wê bê gihandin li hinek şewayna. Wê di wê rengê de wê ev pêvajo wê di wê rengê de wê weke pêvajoyek ku wê ji nava civakê wê di wê temenê de wê çawa wê mudahale li wê werina

kirin wê di regekê de wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Ji xwe em tenê ku em li dema kayyumê a ji hilbijartinên sale 2019an û heta ya sale 2024an tenê ku em li wê binerîn wê di wê navberê de wê çawa wê pêvajoyek weke ku wê bi wê mantiqê bi sadan sazi û komelên civakî ên civakî li kurdistanê wê mohr li devê deriyê wan wê were xistin. Saziyên zimanê kurdî ên weke kurdî-der'ê û hwd wê di wê temenê de wê yekser wê werina girtin bin. Wekî din deverên weke di bin sêwane şaradariyan de ên weke perwerdeya bi jin û zaroyan weke bi komelî hebûna wê werina girtin. Di wê temenê de wê rewşên weke yên qirêjê ên zarokan wê hemû wê mohr li devê deriyê wan wê were xistin.

Di wê çerçoveyê de wê ev wê, weke xabatên kayyumê bin ku ew qada jîyanê bi tememî ji sazi û komelên weke bi kurdî dixabitin û di wan de kurd bi wê rengê xwe di wê de dibînin ku ew werina girtin û ji holê rakirin.

Di wê rewşê de wê, saziyên weke bi hatibûna vekirin ên weke komele çand û hûnerê a cegerxwûn wê bi sadan komelên kurdî wê werina girtin. Wê deverên ku wê li kurdistanê weke goç û deverên ku wê navên kurdî li wan hatibûna kirin wê hemû wê navê wan wê werina gûharandin. Di wê temenê de wê di regekê de wê, tiştekê ku ew bi kurdî bê wê di wê rengê de wê di armanca kayyumê de bê.

Di hemû deverên kurdistanê de wê wê bi wê rengê wê girtina komalen wê bibê. Wê di wê temenê de wê saziyên weke kurdî-derê ku wê werina girtin û kesên bi kurdî dixabitin di wan de wê werina girtin û wê bêtin li zindanan. Ev wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê werênê ser ziman bê. Di pêvajoya kayyumê de wê ev ali wê hemû ku wê werina kirin li rex wan wê dijberîya li axiftina zimanê civakê kurdî jî wê were kirin. Kesên ku ew bi kurdî diaxifin ew wê werina kifşkirin û wê yan wê êşkence li wan wê were kirin û yan jî wê bi hêncetên cihê wê werina avêtin li zindanan. Xabatên çandî û hûnerî wê di temenekê de wê werina kriminalizekirin û wê weke xabatên 'terorî' wê werina bi navkirin û wê di wê temenê de wê, werina ser ziman.

Di wê rengê de wê ev pêvajo wê di regekê de wê bi wê rengê wê, bi tûndî di nava jîyanê de wê bi kayyuman wê di awayekê de wê xwe bide dîyarkirin û dimandin. Weki din wê di wê temenê de wê di saziyên fermi de wê rewşên weke bi karhanîna kurdî wê, weke minaq li parlamenê wê bi 'fezlekeyên' ku wê li ser wê û di derbarê wê de wê binivîsênin û wê di wê temenê de wê weke sûcekê hati kirin ku wê bi wê bidina nîşandin. Di

wê çerçoveyê de wê, di awayekê de wê di awayekê de wê rewşa zimanî wê, bi tememî wê çawa wê ji jîyanê wê derxin wê di wê rengê de wê herina bi ser wê de. Ev wê weke karekê girîng ê kayyuman bê.

Di awayekê din de jî wê, mijare gûharandina navê cih û deveran û hwd wê, di wê temenê de wê, çawa wê ji kurdî wê wergerênina li tirkî wê di wê rengê de wê xabatek ku wê kayyum wê bi welitîyên herêmê re wê bimeşênê wê bibê bê. Wê di wê rengê de wê, bi wê rengê wê weke herêmê wê ji nûve wê dizaynbikin wê di renekê de wê tevbigirihîn wê bibin. Di nava jîyanê de wê nehêlin ku wê bi ramyarî ti gotin bi navê kurdan were gotin. Minaq wê, hevdtîninê bi birêz ocalan re wê di wê temenê de wê bi salan wê werina astengkirin û wê nehêlin ku wê ti kesek ji wî agehiyê jî hilde. Heta ku wê malbata wê jî wê nehêlin ku ew hevdtîninê bi wî re bikê. Wê di wê temenê de wê ev kiryara li dijî birêz ocalan wê weke rewşek û kiryarek ku wê li dijî hemû civake kurd wê were pêkhanîn bê.

Giringî û wateya birêz ocalan wê ew bê ku ew ji kesekê û an weke kesekê zêdetirî wî bi xwe re wê sazîyek ast bilind a serokatîyê bi hişmendî û zihniyeta wê re daya avakirin. Di wê temenê de wê, di renekê de wê, saziya seroketîyê û bi hişmendîya wê re ku wê bi birêz ocalan wê li wê bigihîjê wê di wê temenê de wê çawa wê ji holê rabikê û wê ji mejiyan wê derxê wê ew tecrida tûnd a li ser wî ku wê hemû sînore mirovatîyê wê bide zorê wê ber wê yekê bê.

Ji aliyekê ve wê, tecridkirina birêz ocalan û ne hisştina hevdtîna bi wî re wê di renekê de êw bi mantiqê kayyumê ve girêdayî ku mirov wê bi wê gotinekê bibêjê wê di wê temenê de wê çawa wê di renekê û awayekê de wê, pêşîya hişmendîyek hevgrîti, yekiti û serokati wê bi wê re wê bê grîtin. Di wê temenê de wê di wê tecridê û hişmendîya wê de wê, weke hêrîşek li hebûna civakî a giştî a kurd wê weke ku wê werê kirin wê li wê were nerîn. Wê bi wê re wê çawa wê pêşîya bi serokatîbûna civakê bigirê û wê di dewama wê de wê çawa wê civakê wê di wê rengê de wê, ji rastiya wê dûrbikê.

Li gorî wan wê dema ku birêz ocalan hat dûrkirin ji mejiyan wê bi tememî wê êdî wê ji hev bi felîşin. Bi wê mantiwê ew dihat kirin. Yanî wê di wê rengê de wê ew di renekê hêrîşî a li hebûna civakê û serokatiya wê û hebûna wê ya giştî û hêstên maf û azadiya wê ku wê were kirin bê wê were kirin.

Di wê temenê de wê di temenê bêwîn kirinê de wê çawa wê rêveberîyên wê di wê demê de jî wê ji destê kurdan bigirin wê piştî hîlbijartinên 31ê

adara 2024an wê di cih de wê li Wanê wê mazbetaya rêveberîyên rêxistina kurd a DEMê ku ew hatina hilbijartin wê çawa wê, mazbetaya wan li şûna wan wê bidina kayyumê wê di cih de wê, bikevina nava liv û tevgerê de. Li Wanê wê bi navend û navçeyên wê re wê hemû rêveberîyên wê yên şaradarî wê rêxistina kurd a DEMê wê hilde.

Di wê temenê de wê, di wê demê de wê çawa wê rejima kayyumê wê bi awayekê bê hûqûqî û bêmirovati wê bikevina dewrê de wê cih de wê, di wê temenê de wê bikevina nava tevgerê de.

Di destpêka rejima kayyumê de wan di zani ku ew li gorî destûrê jî herin wê nikaribin pêşîya kurdan bigirin. Ber vê yekê wê bi 'biryarnameyên di hukmê zagonê' de wê, pêşbixin û wê bi wan wê li şûna destûrê wê bo rewşên bi wê rengê wê pêşbixin. Rejim bi wê rengê wê, lişûna weke rejimaek destûrî wê di temenê de wê weke rejimek ku wê bi 'biryarnameyên di hukmê zagonê de' re wê werê rêvebirin.

Bêgûman ev rewş wê bi rewşa rejima kayyumê wê bi zêdeyî wê li kurdistanê wê were kirin. Di wê temenê de wê bi wê rengê wê bi awayekê vekirî wê êdî wê cihêkarîyê wê li ser têgîna destûrê re jî wê êdî wê vekirî li kurdistanê wê bi wê rengê wê bikevina dewrê.

Di wê temenê de wê li hemberî dizina rêveberîya bajarê şirnaxê wê kurdistanî wê xwepêşandinên şarmazarkirinê wê bikin. BI heman rengê li navenda wanê û hemû deverên din wê bi heman rengê wê xwepêşandinên şermazarkirina rejima tirk û wan kiryarên wê yên dijmirovî wê dakevina qadan.

T. Ardogan ku wê çend roj berê hilbijartinên 31ê adara 2024an ku wê bibêjê 'emê oparasyonên leşkerî zêdetir bikin' wê di wê temenê de ku wê peyame gûrtir kirina şer li ser serê civake kurd wê bide wê, bi rewşa hewldana ji destê kurdan girtina rêveberîya bajarê wanê ku ew di cih de bide kayyumê wê bi wê re wê destpêka wê bide kirin. Di wê temenê de wê pêvajoya şer wê, di wê rengê de wê bide destpêkirin.

Di wê rengê de wê pêvajoya şerê rejima derbeyê a ardogan wê di wê temenê de wê ti nirxên mirovatiyê û pîvanên wê nasnekê û wê li hemberî wê di wê temenê de wê bikeve dewrê de. Wê di wê temen de wê pêvajoyên xwe yên hêrîşê wê bide destpêkirin.

Di aslê xwe de wê kayyum û avêtina wê di renekê de wê nîşanaka tiştêkê din a zelal jî bê. Wê ne rejima tirk û ne rejima derbeyê a ardogan ku ew li kurdistanê xwediyê hebûnekê ya wê nîşanaka wê bê. Ji aliyekê ve wê, ji ber kiryarên wan dijmirovî û şer wê, di wê temenê de wê ew wê, bi wê re wê were dîtin û kifşkirin ku wê bi tememî wê hebûna wan jî

kurdistanê ji mejîyan wê were paqijkirin. Hinekê jî wê kayyûm wê nîşanaka wê bin. Wê kayyûm wê nîşanaka wê bin ku kurdan êdî têkiliya xwe bi tememî bi hêvîya xwe re ji rejimê û hwd birrîya. Êdî di wê temenê de ew têkili nava kurdan û wan de bi tememî qût bûya. Hinekê jî wê kayyûm ew nîşanaka wê bin. Ber vê yekê wê hemû nirxên mirovatîyê û pîvanên hûqûqî û dadî wê bînpêbikin û wê di wê temenê de wê destûrê dênin aliyekê û wê bi 'biryarnameyên di hukmê zagonê de' re wê, êdî wê bi wê rengê wê rewşên xwe wê pêşbixin. Destûra li ser esasê tirkîtiyê ew êdî di wê temenê de wê hukmê wê di wê temenê de nemaya. Ber vê yekê kayyûm xistina dewrê. Bi vê yekê kayyûm wê nîşanaka wê bendê nava kurdan û wan û qatîna wê bê.

Bêgûman li ser wê temenê û şîrovekirinên bi rejîma kayyûmê û pêşxistina wê re wê hê gelek aliyên wê yên ku wê weke pêwîst bin ku ew werina ser zîman wê hebin. Lê li vir di destpêkê de wê, li vir wan aliyên wê yên din jî ji lêkolînên ku emê di dewama wê de werênîna ser zîman re wê bihêlin. Di wê temenê de wê ev mijare rewşa metîngerî û weke ya ti pîvanê mirovatîyê ku wê bi wê newê naskirin a rejîma kayyûmê wê, di wê temenê de wê li ser temenekê dîrokî û civakî wê bi wê rengê wê, bi aliyên wê yên din re jî wê pêwîst bê ku ew were ser zîman.

Ev şerê ku wê rejîma tirk ji destpêka xwe û heta roja me wê li hemberî civake kurd bi armanca ji dîrokê birina wê ku wê bi wê re wê bide wê rejîma kayyûmê wê encama wê û dewama wê bê. Ev şer wê ne bi komare tirk re wê destpê bikê. Destpêka wê şerê li hemberî civakê û li herêmê wê bi yavuz selim û pêvajoyên hêrîşên wî yên li herêmê û împaratoriya eyûbîyan ku wê bikê re wê, bibê û wê ji wê demê û heta roja me ew şer wê were domandin. Bi gotînek din em dikarin wê bibêjin ku wê şerê ku îro ardogan bi rejîma xwe ya derbeyê li hemberî civake kurd dide meşandin wê di dewama wê de wê weke domandîna wê şerê bê.

Ji wê demê û heta roja me wê dîrokek bênavber a şer wê li herêmê wê were nivîsandin. Di wê temenê de wê, pêvajoyên hêrîşên DAÎŞê û rejîma kayyûmê wê di dewama hev de wê bi wê çerçoveyê û berdewamiyê wê karibê li dûv hev wê fahmbikê. Çerçoveya bi şerê DAÎŞ-kayyûman ku wê werêmê meşandin wê di wê temenê de wê weke şerekê jenosîdî ku wê di wê temenê de wê di roja me de wê bi wê rengê wê hemû pîvanên mirovatîyê wê bînpêbikê û wê bi wê were domandin.

Abdusamet Yigit, Kurdistan, cizirabota, 2024

